

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

ปริญญานิพนธ์

ของ

นันทพัชร จิรขจรชัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

เมษายน 2551

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

ปริญญานิพนธ์
ของ
นันทพัชร จิระจรชัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

เมษายน 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

บทคัดย่อ

ของ

นันทพัชร จิรขจรชัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

เมษายน 2551

นันทิพร จิระจรัชย์. (2551). *ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม*. ปรินญาณินท์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์
ดร. สิริมา ภิญโญนนตพงษ์, รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์.

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ซึ่งทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชายและหญิง ชั้นอนุบาล ปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) มหาวิทยาลัยรามคำแหง หัวหมาก บางกะปิ กรุงเทพฯ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 15 คน จากเด็กจำนวน 27 คน ด้วยการทดสอบแล้วเลือกเด็กที่มีคะแนนต่ำ อันดับสุดท้ายมา 15 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ประกอบด้วย แผนการสอนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม และแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเอลเลน และเออร์บัน (Jellen and Urbain) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 แบบแผนการวิจัยใช้แบบแผนการสอบก่อน-หลังกลุ่มเดียว (The one Group Pretest–Posttest Design) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบความแตกต่างด้วย t-test แบบ Dependent Sample

ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม มีความคิดสร้างสรรค์ ทั้งภาพรวมและรายด้านหลังจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .01$ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์ทั้งภาพรวมและรายด้านสูงขึ้นกว่าก่อนได้รับกิจกรรมอย่างชัดเจน

CREATIVE THINKING OF PRESCHOOL CHILDREN IN DRAWING ART
WITH THAI CLASSICAL MUSIC

AN ABSTRACT
BY
NANTHACHAPORN CHIRAKHACHONCHAI

Presented in Partial Fulfilment of the Requirements for the
Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

April 2008

Nanthachaporn Chirakhachonchai. (2008). *Creative Thinking of Preschool Children in Drawing Art with Thai Classical Music*. Master Thesis. M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc.Prof. Dr.Sirima Piyanuntapong. Assoc. Prof. Dr.Boonchird Pinyoanutapong.

The purpose of this research was to investigate the effect of drawing art with Thai classical music on the creative thinking of preschool children. The subjects were 15 boys and girls of kindergarten 2 at Ramkhamhaeng University Demonstration School (Elementary), Huamak, Bangkok, in first semester of 2007 academic year. They were selected from 27 students by testing as an experimental group with lowest scores. The research instruments consisted of the plans for drawing art with Thai classical music and the test for creative thinking-drawing production of Jellen and Urban with the reliability of .98. The research followed the one group pretest–posttest design. The data were analyzed by using mean, standard deviation, and dependent sample t-test.

The results of study revealed that the scores of creative thinking of preschool students after the experiment of drawing art with classical music, both in general and in individual areas, were higher than those scores before the experiment with statistical significance at the level of $P < .01$. This showed that the drawing art with classical music could obviously make the scores of creative thinking of preschool children higher.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

ของ
นันทพัชร จิระจรรย์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

วันที่..... เดือน พ.ศ.

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญนนตพงษ์)

..... ประธาน

(ดร. พัฒนา ชัชพงศ์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญนนตพงษ์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิดตลอดจนชี้แนะแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีโดยตลอดมาในการทำปริญญานิพนธ์ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. พัฒนา ชัชพงศ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ กรรมการในการสอบปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดารณี ศักดิ์ศิริผล อาจารย์ประสิทธิรักษ์ เจริญผล อาจารย์ไพบูลย์ อุปันโน อาจารย์ศิริลักษณ์ ไทยดี อาจารย์อภิรดี ศรีนวล อาจารย์วาทีดิษฐ์วรรณสมบูรณ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) หัวหน้าแผนกระดับชั้นอนุบาล ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 2 และนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) กรุงเทพมหานคร ที่ได้กรุณาอนุเคราะห์ด้านสถานที่เพื่อใช้เก็บข้อมูลตลอดจนให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้การอบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ดี และมีคุณค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย จนทำให้ประสบความสำเร็จในการศึกษา ขอขอบคุณ พี่ เพื่อน และน้อง นิสิตปริญญาโทวิชาเอกการศึกษาปฐมวัยทุกท่าน ที่มีส่วนช่วยเหลือให้คำแนะนำ คำปรึกษาตลอดจนเป็นกำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ด้วยดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อเหล็ง คุณแม่สาคร จิรขจรชัย ที่เป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนผู้วิจัยด้วยดีตลอดมาจนทำให้ปริญญานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่มีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือสนับสนุนและเป็นกำลังใจ จนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดามารดา ที่ได้อบรมเลี้ยงดูและให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้วิจัย และพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ที่ทรงคุณค่ายิ่ง

นันท์ชพร จิรขจรชัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
กรอบแนวคิดของการวิจัย	5
สมมติฐานการวิจัย	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์	7
ความหมายของความคิดสร้างสรรค์	7
ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์	8
องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์	10
กระบวนการความคิดสร้างสรรค์	11
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์	12
การพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์	15
การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์	17
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบ	
เพลงไทยเดิม	19
ความหมายของการจัดกิจกรรมการวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย	19
ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย	19
พัฒนาการวาดภาพของเด็กปฐมวัย	20
องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็กปฐมวัย	23
การใช้วัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมการวาดภาพของเด็กปฐมวัย	24
บทบาทและหน้าที่ครูในการจัดกิจกรรมศิลปะ	30
เพลงไทยเดิม	31
ประเภทของเพลงไทยเดิม	31
ความหมายของดนตรี	34

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
คุณค่าเสียงดนตรีในการจัดกิจกรรม	34
การจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม	37
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	39
การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง.....	39
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล	44
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	46
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	46
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	52
อภิปรายผล	54
ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า	56
ข้อเสนอแนะทั่วไป	57
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	57
บรรณานุกรม.....	59
ภาคผนวก.....	65
ภาคผนวก ก.	66
ภาคผนวก ข	72
ภาคผนวก ค	89
ประวัติย่อผู้วิจัย	91

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แบบแผนการทดลอง.....	44
2 ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม.....	45
3 ตารางการแปลผลระดับคะแนนความคิดสร้างสรรค์.....	48
4 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิมของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์.....	50
5 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนโดยรวมแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม.....	50
6 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิมจำแนกรายด้าน.....	51

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
2 แสดงแบบจำลองโครงสร้างของสมรรถภาพทางสมองของกิลฟอร์ด.....	12

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สภาพวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงได้สร้างความกดดันให้เกิดความจำเป็นอย่างยิ่งในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดการการศึกษาของไทยให้สามารถผลิตผู้ที่มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมและจริยธรรม อีกทั้งรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพ ดังนั้น ในโลกที่ความรู้และเทคโนโลยีเกิดขึ้นมากและเป็นไปอย่างรวดเร็ว มนุษย์ไม่สามารถจดจำทุกอย่าง อีกทั้งความรู้ไม่ได้อยู่นิ่ง หรือเกิดขึ้นอย่างช้าพอที่จะเรียนรู้ผ่านผู้รู้คนใดคนหนึ่งอีกต่อไป มนุษย์จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้สามารถเติบโตและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และต้องเริ่มตั้งแต่แรกเกิด โดยการปลูกฝังให้เด็กมีเจตนาที่ดีต่อการรับรู้ เรียนรู้ และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ กลั่นกรองข้อมูล เลือกใช้และนำมาใช้ในสถานการณ์ที่ตนต้องการได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้มนุษย์ยังจำเป็นต้องมีความสามารถในการเรียนรู้จากผู้อื่นและมีลักษณะที่ทำให้ผู้อื่นยินดีที่จะแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนหยิบยื่นโอกาสในการเรียนรู้ให้ คุณสมบัติที่เอื้อต่อการเจริญงอกงามตลอดชีวิตดังกล่าว จำเป็นต้องปลูกฝังตั้งแต่ปฐมวัยและต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: ความนำ)

ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะการคิดที่มีคุณค่าต่อบุคคล สังคม และประเทศชาติ ดังนั้น ประเทศไทยจึงได้กำหนดให้ความคิดสร้างสรรค์ เป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษาทุกระดับ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548: 9) ซึ่งกระทรวงศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายข้อ 11 ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ว่าให้เด็กปฐมวัยมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548: 9) เด็กทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในตัวเอง ขึ้นอยู่กับว่าได้รับการเลี้ยงดูส่งเสริมและจูงใจที่ดีในการปูพื้นฐานหรือการกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์คือช่วงปฐมวัย เด็กที่ได้รับการส่งเสริมหรือกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ จะทำให้เป็นคนกระตือรือร้นสนใจอยากรู้อยากเห็นสิ่งต่างๆ และสามารถหาหนทางเพื่อแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลายซึ่งความคิดสร้างสรรค์จะสั่งสมเป็นประสบการณ์ในระยะยาว ทำให้เขาสามารถปรับเปลี่ยนตัวเองให้รับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. 2544 : 139-140) ทั้งนี้ ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นกระบวนการทางสมองของมนุษย์ที่สามารถคิดได้กว้างไกลหลายทิศทาง โดยการเชื่อมโยงหรือผสมผสานความคิดตั้งแต่สองเรื่องเข้าด้วยกัน แล้วจัดระเบียบความคิดออกมาในรูปแบบที่แปลกใหม่ ไม่ซ้ำแบบเดิม แต่จะต้องเป็นสิ่งที่มีความคุณค่าและให้ประโยชน์แก่ชีวิต นักจิตวิทยาหลายท่าน เช่น กิลฟอร์ด (Guilford) โคแกน (Kogan) มีความเห็นตรงกันว่าความคิดสร้างสรรค์มิใช่พรสวรรค์ แต่เป็นสิ่งที่สามารถฝึกฝนและเสริมสร้างขึ้นได้ ถ้ารู้วิธีและมีความอดทนเพียงพอ นอกจากนี้ มาสโลว์ (Maslow) ยังได้กล่าวว่า เด็กจะมีความคิดสร้างสรรค์ได้

ดีกว่าผู้ใหญ่ ทั้งนี้เพราะโดยปกติทั่วไป เด็กจะมีความอยากรู้อยากเห็นรวมทั้งจินตนาการได้กว้างไกล จนบางครั้งผู้ใหญ่ตามไม่ทัน นอกจากนี้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม นับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ในการสร้างเด็กให้เติบโตขึ้นมาเป็นผู้ที่มีความสร้างสรรค์

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่ามีการจัดกิจกรรมและประสบการณ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์หลายวิธี เช่น เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิด มีคะแนนเฉลี่ย ความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามอิสระละมุล ชัชวาลย์ (2543: บทคัดย่อ) ซึ่งความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ เช่น จากผลการวิจัยของวรรณ กัสมพรหม (2546: 61) พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบมีโครงการมีความคิดสร้างสรรค์ สูงขึ้น ประสิทธิ์รักษ์ เจริญผล (2547: 87) พบว่า หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ต่อเติมด้วยลายเส้นของเด็กปฐมวัย 15 คน มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมเพิ่มขึ้น และวรางคณา กันประชา (2548: 65) พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย หลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะด้วยนิ้วมือสูงขึ้น ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการส่งเสริม และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัยสามารถทำได้หลายกิจกรรม

โดยทั่วไปแล้วการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยสามารถทำได้หลายรูปแบบ กิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมเคลื่อนไหว และจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ การเล่นกลางแจ้ง เกมการศึกษา การเล่นตามมุม และกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่让孩子ได้แสดงออกด้วยการวาดภาพระบายสี การปั้นการฉีก การตัด ปะ การร้อย การพิมพ์ภาพ และการประดิษฐ์เศษวัสดุ ต่างๆ ที่สามารถพัฒนา พฤติกรรมในการทำงาน พัฒนาบุคลิกภาพ ความมั่นใจในตนเอง พัฒนาพลังของการแสดงออกทางอารมณ์ ให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526: 18-63) กิจกรรมการวาดภาพเป็นกิจกรรมทางศิลปะที่จัดให้แก่เด็กในลักษณะเชิงของเล่น เด็กจะมีความสนใจ สนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความรู้สึกเหมือนได้เล่นของเล่น ขณะเดียวกันเด็กจะเกิดการพัฒนาในด้านการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อมือกับความคิดเห็นที่สามารถแสดงออกถึงการรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักค้นคว้าและทดลอง รู้จักใช้เหตุผล รู้จักสร้างสื่อ ที่ตนเข้าใจจากจินตนาการของตนเอง นอกจากนั้นยังเป็นกระบวนการสร้างความสุนทรีย์ให้เกิดขึ้นในจิตใจ ความรู้สึกของเด็กอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาสติปัญญาและความเจริญเติบโตของเด็กต่อไป ปิยะชาติ แสงอรุณ (2526: 49-52) และวิรุณ ตั้งเจริญ (2526: 11) ได้กล่าวถึง การวาดภาพของเด็กปฐมวัยว่า เป็นการแสดงออกเพื่อแสดงพฤติกรรมที่สำคัญคือ เพื่อให้สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินและเพื่อเรียนรู้การสร้างสรรคและเรียนรู้สิ่งแวดล้อม เพียเจท์ (Piaget) กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ เมื่อเด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสในการเรียนรู้ จากการที่เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบข้าง ทำให้เด็กเกิดความคิด เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เป็นรูปธรรม เป็นการเรียนรู้โดยประสบการณ์ตรง การวาดภาพประกอบการฟังเพลงบรรเลงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็ก การจัดสภาพแวดล้อมมีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัย เนื่องจากธรรมชาติ

ของเด็กในวัยนี้ สนใจที่จะเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลอง และต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว กระบวนการศึกษา (2548 : 97) ดนตรีเป็นสื่อให้เด็กแสดงความคิดและความรู้สึกออกมา เด็กจะมีความรู้สึกมีความสุขและมีชีวิตชีวา เมื่อได้รับประสบการณ์ทางดนตรี ดังนั้น เสียงดนตรีนับว่าเป็นสิ่งแวดล้อมสามารถนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาเด็กปฐมวัย (เยาวพา เดชะคุปต์. 2542: 75) กล่าวว่า เด็กทุกคนแม้แต่เด็กพิการ ด้อยโอกาสนี้ยังได้ยินเสียงดนตรีมาตั้งแต่เกิด ดนตรีเป็นทุกสิ่งทุกอย่างของชีวิตเด็ก เราสามารถเลือกและจัดประสบการณ์ทางดนตรีให้กับเด็กได้ ดนตรีมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาด้านต่างๆ ทุกด้าน โดยดนตรีจะมีส่วนในการพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเด็ก ญรุทธิ์ สุทธิจิตต์ (2541: 21-22) กล่าวว่า ดนตรีช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการของเด็ก ดนตรีเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กคิดค้น ทดลอง และแสดงออกโดยใช้ดนตรีเป็นสื่อ เนื่องด้วยประสบการณ์ทางดนตรี ช่วยให้เด็กรู้จักและเข้าถึงความรู้สึก ความสามารถของตนเอง ยังช่วยให้เด็กเข้าใจเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมของตนด้วย และสิ่งที่สำคัญที่สุด ดนตรีเป็นสื่อที่ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านสุนทรีย์ ซึ่งนำไปสู่ความซาบซึ้งในดนตรี ช่วยให้มีอารมณ์สุนทรีย์ โดยการตอบสนองต่อองค์ประกอบของดนตรี เช่น ทำนอง จังหวะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ช่วยให้เด็กรู้ซึ่งถึงความสวยงาม ความเต็มอิ่มในอาหาร และความมกงามทางการรับรู้ การที่เด็กมีประสบการณ์ทางดนตรี ช่วยเติมความรู้สึก และความต้องการของเด็กให้เต็ม ซึ่งทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ มีจิตใจเจริญงอกงาม สำหรับเพลงที่ฟังทำให้เกิดความคิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์สามารถฟังเพลงได้หลายประเภท ได้แก่ เพลงคลาสสิก เพลงสากล เพลงไทยเดิม เพลงไทยสากล เพลงพื้นบ้าน สำหรับประเทศไทยนั้น เพลงไทยเดิมเป็นศิลปวัฒนธรรม เอกลักษณ์ประจำชาติไทย ผู้วิจัยจึงนำเพลงไทยเดิมมาใช้ประกอบในการจัดกิจกรรมวาดภาพ

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจกิจกรรมการวาดภาพที่มีเสียงดนตรีเพลงไทยเดิม มาจัดสภาพแวดล้อมเป็นบรรยากาศ ทำกิจกรรมการวาดภาพ เกิดความคิดจินตนาการ ในขณะที่ทำกิจกรรมการวาดภาพ ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหรือไม่อย่างไร ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้อาจเป็นแนวทางสำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิมที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยกำหนดเป็นความมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทำกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยที่สามารถจัดกิจกรรมวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม พัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุ 4 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 2 ห้อง 54 คน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชาย – หญิง ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน โดยทำการทดสอบนักเรียนทั้ง 1 ห้อง เลือกเด็กที่มีคะแนนต่ำอันดับสุดท้าย 15 คน มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

ระยะเวลาในการทดลอง

การศึกษาค้นคว้านี้ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรจัดกระทำ ได้แก่ กิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง นักเรียนชาย – หญิง อายุ 4 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

2. กิจกรรมวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม หมายถึง การจัดประสบการณ์ในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ ด้วยการวาดภาพอย่างอิสระ ตามความคิดจินตนาการ โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้วาดอย่างอิสระ ในบรรยากาศ ฟังเพลงไทยเดิม โดยให้เด็กสร้างสรรค์ผลงานวาดภาพตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง ดำเนินการดังนี้

2.1 ขั้นนำ นำเข้าสู่บทเรียน โดยเปิดเพลงไทยเดิมให้เด็กฟัง ครูกระตุ้นเด็ก ด้วยการใช้คำถาม เพื่อนำสู่กิจกรรมการวาดภาพตามจินตนาการอย่างสร้างสรรค์

2.2 ขั้นดำเนินกิจกรรม เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมวาดภาพตามความคิดและจินตนาการของเด็ก พร้อมทั้งมีบรรยากาศในการฟังเพลงไทยเดิมตลอดการทำกิจกรรม เพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ในกิจกรรมวาดภาพจากสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ และตกแต่งต่อเติมผลงานในความคิดของตัวเอง

2.3 ขั้นสรุป เด็กนำเสนอผลงานของตนเอง แสดงให้ครูชม และเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับภาพพร้อมทั้งครูจัดบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับผลงานการวาดภาพของเด็ก

3. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของสมองในการคิดจินตนาการผสมผสานความรู้ และประสบการณ์ อันจะนำไปสู่ผลผลิตสิ่งแปลกใหม่ ของเด็กปฐมวัยที่แสดงออกมาในการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลน และเออร์บัน (Jellen and Urban)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย หลังการทำกิจกรรมสูงกว่าก่อนการทำกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

- 1.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์
- 1.2 ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์
- 1.3 องค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์
- 1.4 กระบวนการคิดสร้างสรรค์
- 1.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์
- 1.6 พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์
- 1.7 การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย
- 1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบ

เสียงเพลงไทยเดิม

- 2.1 ความหมายของการจัดกิจกรรมการวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย
- 2.2 ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย
- 2.3 พัฒนาการการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
- 2.4 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
- 2.5 การใช้วัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
- 2.6 บทบาทหน้าที่ของครูปฐมวัยในการจัดกิจกรรมศิลปะ
- 2.7 เพลงไทยเดิม
- 2.8 ประเภทของเพลงไทยเดิม
- 2.9 ความหมายของดนตรี
- 2.10 คุณค่าเสียงดนตรีในการจัดกิจกรรม
- 2.11 การจัดกิจกรรมวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม
- 2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

1.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

ทอร์เรนซ์ (Torrance. 1965) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยไม่มีขอบเขตจำกัด บุคคลสามารถมีความคิดสร้างสรรค์ในหลายๆ แบบผลของความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นนั้นมีมากมายไม่จำกัด

เจลเลน และเออร์มัน (Jellen; & Urban. 1986: 139) ได้ให้ความหมายว่าความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดที่มีประสิทธิภาพที่สามารถ ก่อให้เกิดทางปฏิบัติได้ในด้านต่างๆ หลายด้าน ได้แก่ ความคิด ที่ทำให้เกิดนวัตกรรม ความคิดในด้านการสร้างจินตนาการใหม่ๆ และความคิดในด้านความรู้สึกว่าจะต้องมีการก่อให้เกิดสิ่งที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิม

เวสคอต และสมิท (ทิวต์ธ์ นกบิน. 2542: 9 ; อ้างอิงจาก Westcott; & Smith. 1967: 2) อธิบายความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองที่รวมการดึงเอาประสบการณ์เดิมของแต่ละคนออกมาแล้วนำมาจัดให้อยู่ในรูปใหม่ การจัดรูปใหม่ของความคิดนี้เป็นลักษณะของแต่ละคนไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่ระดับโลก

วอลเลซ และโคแกน (เยาพา เดชะคุปต์. 2542: 48; อ้างอิงจาก Wallach; & Kogan. 1965: 13-20) เชื่อว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดโยงสัมพันธ์ คนที่มีความคิดสร้างสรรค์คือ คนที่สามารถคิดอะไรได้อย่างสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ เช่น เมื่อเห็นคำว่าปากกาก็นึกถึง กระดาษ ดินสอ ขวดหมึก โต๊ะ แก้ว ฯลฯ ยิ่งคิดได้มากเท่าไร ยิ่งแสดงถึงศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์มากเท่านั้น

อารี พันธุ์ณี (2540: 6) ให้ความหมายความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอเนกนัย อันนำไปสู่การคิดค้นพบสิ่งแปลกใหม่ด้วยการคิดดัดแปลงปรุงแต่งความคิดเดิมผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ ซึ่งรวมถึงการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่างๆ ตลอดจนวิธีการคิด ทฤษฎี หลักการได้สำเร็จ

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2546:7) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่า ความสามารถของสมองที่คิดแบบอเนกนัยซึ่งทำให้เกิดความคิดแปลกใหม่แตกต่างไปจากเดิมเป็นความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ รอบตัว เกิดการเรียนรู้ เข้าใจ จนเกิดปฏิกิริยาตอบสนองให้เกิดความคิดเชิงจินตนาการ อันจะนำไปสู่การประดิษฐ์หรือคิดค้นสิ่งแปลกใหม่ หรือเพื่อการแก้ไขปัญหา ซึ่งต้องอาศัยการบูรณาการจากประสบการณ์

จากแนวคิดของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พอจะสรุปความหมายของความคิดสร้างสรรค์ได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์มีอยู่ในตัวเด็กทุกคนเป็นความสามารถทางด้านความคิด จินตนาการ การคิดแก้ปัญหา สนใจต่อสิ่งแวดล้อมรู้จักแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง

เป็นสิ่งสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ ควรได้รับการส่งเสริม และปลูกฝังให้กับเด็กปฐมวัย ซึ่งจะช่วยให้เด็กอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพและมีความสุข

1.2 ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์

ได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ ไว้ดังนี้

เฮอร์ล็อก (Hurlock.1972: 319) ได้กล่าวถึง คุณค่าของความคิดสร้างสรรค์ว่า ความคิดสร้างสรรค์ให้ความสนุก ความสุข และความพอใจ แก่เด็ก และมีอิทธิพล ต่อบุคลิกภาพของเด็กมาก ไม่มีอะไรที่จะทำให้เด็กรู้สึกห่อหุ้มได้เท่ากับงานสร้างสรรค์ของเขาถูกตำหนิ ถูกดูถูก หรือถูกคิดว่าสิ่งที่เขาสร้างนั้นไม่เหมือนของจริง

เจอร์ซิล (เยาพา เดชะคุปต์. 2522; อ้างอิงจาก Jersild. 1972: 153-158) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์มีส่วนช่วยในการส่งเสริมเด็กในด้านต่างๆ ได้แก่

1. ส่งเสริมสุนทรียภาพ เด็กจะรู้จักชื่นชมและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่างๆ ผู้ใหญ่ควรทำเป็นตัวอย่าง โดยการยอมรับและชื่นชมในผลงานของเด็กๆ การพัฒนาสุนทรียภาพแก่เด็กโดยให้เด็กเห็นว่าทุกๆ อย่างมีความหมายสำหรับตัวเขา ส่งเสริม ให้เขารู้จักสังเกตสิ่งที่แปลกจากสิ่งธรรมดาสามัญ ให้ได้ยินในสิ่งที่ไม่เคยได้ยินและหัดให้เด็กสนใจในสิ่งต่างๆ รอบตัว

2. ผ่อนคลายอารมณ์ การทำงานสร้างสรรค์เป็นการผ่อนคลาย อารมณ์ลดความกดดัน ความคับข้องใจและความก้าวร้าวลง

3. สร้างนิสัยในการทำงานที่ดี ขณะที่เด็กทำงานครูควรสอนระเบียบและนิสัยที่ดีในการทำงานควบคู่ไปด้วย เช่น หัดให้เด็กรู้จักเก็บของเป็นที่ ล้างมือเมื่อทำงานเสร็จ

4. การพัฒนากล้ามเนื้อมือ เด็กสามารถพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่จากการเล่น การเคลื่อนไหว การเล่นเกม และการพัฒนากล้ามเนื้อเล็กจากการตัดกระดาษ ประดิษฐ์ภาพ วาดภาพด้วยนิ้วมือ การต่อภาพ การเล่นกระดานตะปู

5. การเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ ค้นคว้าทดลอง เด็กจะชอบทำกิจกรรมและใช้วัสดุต่างๆ กัน เพื่อสร้างสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นโอกาสที่เด็กจะใช้ความคิดริเริ่มและจินตนาการของเขาสร้างสิ่งใหม่ๆ ขึ้น ครูจึงควรจัดหาวัสดุต่างๆ ไว้ให้

บรอมฟายด์ (Bromfield. 2003: 143) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ว่า ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดี สามารถมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม รวมทั้งสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว

อาร์ รังสินธ์ (2532: 498) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญต่อตนเองและสังคม ดังนี้

1. ต่อตนเอง

- 1.1 ลดความเครียดทางอารมณ์ บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ต้องการแสดงออกอย่างอิสระทั้งความคิดและการปฏิบัติ มีความมุ่งมั่นจริงจังในสิ่งที่คิดหากได้ทำตามทีคิดจะทำให้ลด

ความเครียดและความกังวล เพราะได้ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนเองซึ่งลักษณะต่างๆ ที่บุคคลที่สร้างสรรค์ต้องการตอบสนอง ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความสนใจที่จะศึกษา ค้นคว้า เฝ้ามองกับสิ่งที่ท้าทายความสามารถ เป็นต้น

1.2 มีความสนุกสนาน เพลิดเพลินและเป็นสุข บุคคลที่มีความตื่นตัวกับผลงานที่เกิดขึ้น จะทำงานอย่างเพลิดเพลินทุ่มเทอย่างจริงจังและกำลังความสามารถและทำอย่างเป็นสุขแม้จะเป็นงานหนักแต่จะเป็นเรื่องที่ง่ายและเบา จะเห็นได้ว่าการทำงานของศิลปิน นักวิทยาศาสตร์และนักสร้างสรรค์สาขาต่างๆ จะใช้เวลาทำงานติดต่อกันครั้งละหลายๆ ชั่วโมง และทำอย่างต่อเนื่องนานหลายปีจนค้นพบบางสิ่งบางอย่างที่สามารถผลิตผลงานสร้างสรรค์ขึ้นมาได้

1.3 มีความภาคภูมิใจและเชื่อมั่นในตนเอง การได้ทำในสิ่งที่ตนคิด ได้ทดลอง ได้ปฏิบัติจริง เมื่องานนั้นประสบความสำเร็จจะทำให้บุคคล เกิดความภาคภูมิใจและเชื่อมั่นในตนเอง หากงานนั้นไม่สำเร็จบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเข้าใจและยอมรับผลที่เกิดขึ้น ได้เรียนรู้และค้นพบบางสิ่งบางอย่าง ความไม่สำเร็จช่วงนี้จะเป็นพื้นฐานให้เกิดความมุ่งมั่นพยายามและมีความกล้าที่จะก้าวไปข้างหน้าเพื่อความสำเร็จต่อไป

2. ต่อสังคม

2.1 ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง เพราะผลงานสร้างสรรค์นำมาซึ่งความแปลกใหม่ ทำให้สังคมเจริญก้าวหน้า ถ้าสังคมหยุดนิ่งจะทำให้สังคมนั้นล้าหลัง

2.2 เครื่องจักร รถยนต์ รถแทรกเตอร์ เครื่องวิดน้ำ เครื่องนวดข้าว เครื่องเก็บผลไม้ เครื่องบด สิ่งเหล่านี้ช่วยในการผ่อนแรงของมนุษย์ได้มากช่วยลดความเหนื่อยยาก ลำบาก และทรมานได้มาก ไม่ต้องทำงานหนัก ทำให้ชีวิตมีความสุขมากขึ้น

2.3 ช่วยให้เกิดความสะดวกสบาย รวดเร็ว การค้นพบรถจักรยานยนต์ รถยนต์ เรือที่ใช้เครื่องยนต์ รถไฟ เครื่องบิน ยานอวกาศ ทำให้คมนาคม ติดต่อกัน การเดินทางขนส่งสะดวกสบาย ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ความเข้าใจกันมากยิ่งขึ้น

2.4 ความปลอดภัยในชีวิตและการมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้น การค้นพบทางการแพทย์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้ชีวิตมนุษย์ไม่ต้องเสี่ยงอันตราย การค้นพบยารักษาโรค วัคซีนโรค เป็นต้น การค้นพบความรู้ใหม่ๆ ในเรื่องโภชนาการ การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพอนามัยต่างๆ ทำให้ประชาชนรู้จักปฏิบัติตนในด้านการป้องกัน ดูแลรักษาสุขภาพอนามัยทั้งร่างกายและจิตใจ ทำให้คนมีชีวิตยืนยาวขึ้น

2.5 ช่วยประหยัดเวลาแรงงานและเศรษฐกิจ ผลการค้นพบในด้านต่างๆ ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การแพทย์ การศึกษา การเกษตรช่วยให้มนุษย์มีเวลามากขึ้นสามารถนำพลังงานนำไปใช้ทำอย่างอื่นเพื่อก่อให้เกิดรายได้และเพิ่มพูนเศรษฐกิจได้มากขึ้น มีเวลาหาความรู้ ชื่นชมกับความงาม สุนทรียภาพและศิลปะได้มากยิ่งขึ้น

2.6 ช่วยในการแก้ปัญหาสังคม เนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องคิดหรือหาวิธีใหม่ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาที่เพิ่มมากขึ้นให้หมดไป

2.7 ช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและดำรงไว้ซึ่งมนุษยชาติความคิดสร้างสรรค์ด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ ศิลปะ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง เป็นต้น ช่วยยกมาตรฐานการดำรงชีวิต ทำให้มนุษย์เป็นสุขและสามารถสร้างสรรค์สังคมให้เจริญขึ้นตามลำดับ

จากความสำคัญที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะสำคัญที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ให้กับเด็กเพราะช่วยให้เด็กได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ในการคิดแก้ปัญหา รู้จักแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง และสนใจสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้เด็กเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

1.3 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

กิลฟอร์ด (Guilford. 1967: 145-151) กล่าวถึง องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดแปลกใหม่ ไม่ซ้ำกับความคิดของคนอื่นและแตกต่างจากความคิดธรรมดา ความคิดริเริ่มอาจเกิดจากความคิดจากของเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้แปลกแตกต่างจากที่เคยเห็น หรือสามารถพลิกแพลงให้เป็นสิ่งที่ไม่เคยคาดคิด ความคิดริเริ่มอาจเป็นการนำเอาความคิดเก่ามาปรับปรุงผสมผสานจนเกิดเป็นของใหม่

2. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

2.1 ความคิดคล่องแคล่วทางด้านถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำ

2.2 ความคิดคล่องแคล่วทางการโยงสัมพันธ์ (Associational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดหา ถ้อยคำที่เหมือน หรือคล้ายกันได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ภายในเวลาที่กำหนด

2.3 ความคิดคล่องแคล่วทางการแสดงออก (Expressional Fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลีหรือประโยค และนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ

2.4 ความคล่องแคล่วในการคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดในสิ่งที่ต้องการภายในเวลา ที่กำหนด เช่น ให้คิดประโยชน์ของหนังสือพิมพ์ให้ได้มากที่สุดภายในเวลาที่กำหนดไว้

3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ประเภทหรือแบบของการคิด โดยแบ่งเป็น

3.1 ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นได้ทันที (Spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถที่พยายามคิดได้หลายทางอย่างอิสระ สามารถจัดกลุ่มได้หลายทิศทางหรือหลายด้าน

3.2 ความคิดยืดหยุ่นทางการดัดแปลง (Adaptive Flexibility) หมายถึง ความสามารถในการดัดแปลงความรู้หรือประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์หลายๆ ด้านซึ่งมีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา ผู้ที่มีความคิดยืดหยุ่นจะดัดแปลงได้ไม่ซ้ำกัน

4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียดเป็นขั้นตอน สามารถอธิบายให้เห็นภาพชัดเจน หรือเป็นแผนงานที่สมบูรณ์ขึ้น ความคิดละเอียดลออจัดเป็นรายละเอียดที่นำมาตกแต่ง ขยายความคิดครั้งแรกให้สมบูรณ์ขึ้น

1.4 กระบวนการคิดสร้างสรรค์

ทอแรนซ์ (Torrance. 1965: 121-124) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ หรือกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) ซึ่งแบ่งเป็นขั้นดังนี้

1. ขั้นค้นพบความจริง (Fact Finding) ขั้นเริ่มตั้งแต่เกิดความกังวลใจ มีความสับสน วุ่นวายเกิดขึ้นในใจ แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นอะไร จากจุดนี้พยายามตั้งสติและพิจารณาดูว่า ความยุ่งยาก สับสน วุ่นวาย หรือสิ่งทำให้เกิดความกังวลใจนั้นคืออะไร

2. ขั้นค้นพบปัญหา (Problem Finding) เมื่อพิจารณาโดยรอบคอบแล้ว จึงสรุปได้ว่า ความกังวลใจ ความสับสนวุ่นวายในใจนั้น ก็คือการมีปัญหากเกิดขึ้นนั่นเอง

3. ขั้นตั้งสมมติฐาน (Idea Finding) เมื่อรู้ว่ามีปัญหากเกิดขึ้นก็จะพยายามคิดตั้งสมมติฐานขึ้น และรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการทดสอบสมมติฐานในขั้นต่อไป

4. ขั้นค้นพบคำตอบ (Solution Finding) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและพบคำตอบจากการทดลองสมมติฐานในขั้นที่ 3

5. ขั้นยอมรับผลจากการค้นพบ (Acceptance Finding) ขั้นนี้จะเป็นการยอมรับคำตอบที่ได้จากการพิสูจน์ อันนำไปสู่หนทางที่จะทำให้เกิดแนวคิดหรือสิ่งใหม่ต่อไป เรียกว่า New Challenge

กิลฟอร์ด (Guilford. 1967) กล่าวว่า คนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะต้องมีความฉับไวที่จะรับรู้ปัญหา มองเห็นปัญหา สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดใหม่ๆ และปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ซึ่งมีวิธีคิดเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การรับรู้และการเข้าใจ (Cognition) หมายถึง ความสามารถของสมองในการเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว

2. การจำ (Memory) หมายถึง ความสามารถของสมองในการสะสมข้อมูลต่างๆ ที่ได้เรียนรู้มา และสามารถระลึกออกมาได้ตามที่ต้องการ

3. การคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) หมายถึงความสามารถของสมองในการให้การตอบสนองได้หลายๆ อย่างจากสิ่งเร้าที่กำหนดให้ โดยไม่จำกัดจำนวนคำตอบ

4. การคิดแบบเอกนัย (Convergent Thinking) หมายถึงความสามารถของสมองในการให้การตอบสนองที่ถูกต้อง และดีที่สุดจากข้อมูลที่กำหนดให้

5. การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึงความสามารถของสมองในการตัดสินข้อมูลที่กำหนดให้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

1.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

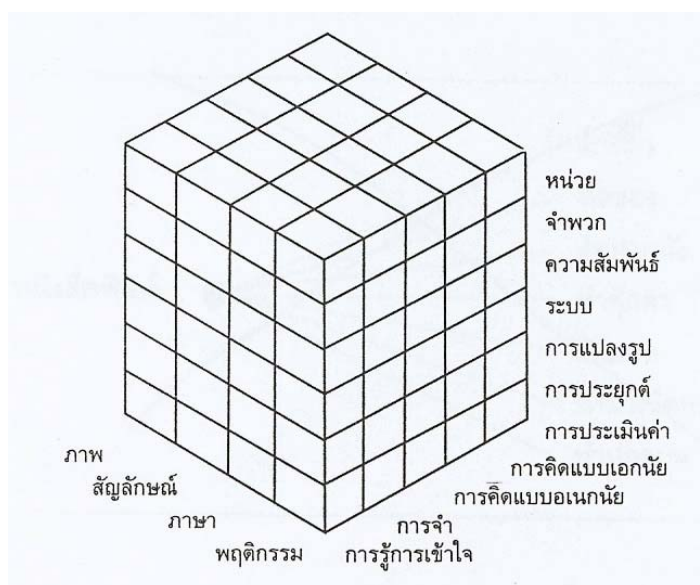
ทฤษฎีโครงสร้างสมรรถภาพทางสมอง

กิลฟอร์ด (อาร์ พันธ์มณี. 2547: 30-35; อ้างอิงจาก Guilford, J.P. 1967) ได้พัฒนาวิธีการคิดขึ้น 2 ประเภท คือ

1. ความคิดรวมหรือความคิดเอกนัย (Convergent thinking) หมายถึงความคิดที่นำไปสู่คำตอบที่ถูกต้องตามสภาพข้อมูลที่กำหนดให้เพียงคำตอบเดียว
2. ความคิดกระจายหรือความคิดอเนกนัย (Divergent thinking) หมายถึงความคิดหลายทิศทางที่สามารถเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาได้ตลอดจนการนำไปสู่ผลิตผลของความคิดหรือคำตอบได้หลายอย่างด้วยและกิลฟอร์ดอธิบายได้ว่าความคิดสร้างสรรค์คือความคิดอเนกนัยนั่นเอง ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในรายละเอียด

โครงสร้างของสมรรถภาพทางสมอง

กิลฟอร์ด ได้อธิบายโครงสร้างของสมรรถภาพทางสมองในลักษณะ 3 มิติ ดังภาพประกอบที่แสดงข้างล่าง

ภาพประกอบ 2 แสดงแบบจำลองโครงสร้างของสมรรถภาพทางสมองของกิลฟอร์ด

จากโครงสร้างของสมรรถภาพทางสมอง หรือทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญา กิลฟอร์ด ได้แบ่งสมรรถภาพทางสมองออกเป็น 3 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 : เนื้อหา (Content) หมายถึง เนื้อหาข้อมูล หรือสิ่งเร้าที่เป็นสื่อในการคิดที่สมองรับเข้าไปคิด แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ภาพ (Figural เขียนย่อว่า F) หมายถึงข้อมูล หรือสิ่งเร้าที่เป็นรูปธรรม หรือรูปที่แน่นอนซึ่งบุคคลสามารถรับรู้และทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดได้ เช่น ภาพ เป็นต้น
2. สัญลักษณ์ (Symbolic เขียนย่อว่า S) หมายถึง ข้อมูล หรือสิ่งเร้าที่อยู่ในรูปเครื่องหมายต่างๆ เช่น ตัวอักษร ตัวเลข โน้ตดนตรี รวมทั้งสัญลักษณ์ต่างๆ ด้วย
3. ภาษา (Semantic เขียนย่อว่า M) หมายถึง ข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่อยู่ในรูปของถ้อยคำ ที่มีความหมายต่างๆ กัน สามารถใช้ติดต่อสื่อสาร ได้ เช่น พ่อ แม่ ชอบ โกรธ เสียใจ เป็นต้น
4. พฤติกรรม (Behavior เขียนย่อว่า B) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นการแสดงออก กิริยา อากักร การกระทำที่สามารถสังเกตเห็น รวมทั้งทัศนคติ การรับรู้ การคิด เช่น การยิ้ม การหัวเราะ การสั่นศีรษะ การแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

มิติที่ 2 : วิธีการคิด หมายถึง มิติที่แสดงลักษณะกระบวนการปฏิบัติงานหรือกระบวนการคิดของสมอง แบ่งออกเป็น

1. การรู้การเข้าใจ (Cognition เขียนย่อว่า C) หมายถึง ความสามารถในการตีความของสมองเมื่อเห็นสิ่งเร้าแล้วเกิดการรับรู้เข้าใจในสิ่งนั้นและบอกได้ว่าเป็นอะไร เช่น เมื่อเห็นของเล่นเด็กรูปช่างกลทำด้วยยางผิวเรียบก็บอกได้ว่าเป็นลูกบอล
2. การจำ (Memory เขียนย่อว่า M) หมายถึง ความสามารถในการเก็บสะสมความรู้และข้อมูลต่างๆ ไว้ได้และสามารถระลึกได้เมื่อต้องการเช่น การจำสูตรคูณ การจำหมายเลขประจำตัว การชี้ตัวคนร้ายได้
3. การคิดแบบอเนกนัย หรือ ความคิดกระจาย (Divergent Thinking เขียนย่อว่า D) หมายถึง ความสามารถในการคิดตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้หลายรูปแบบ หลายแง่หลายมุมแตกต่างกันไป เช่น “หนังสือพิมพ์ที่ใช้แล้วทำประโยชน์อะไรได้บ้าง” ให้บอกมาให้มากที่สุด ผู้ที่คิดได้มาก แปลก มีคุณค่าคือผู้ที่มีความคิดอเนกนัย และกิลฟอร์ดได้อธิบายว่า ความคิดอเนกนัยก็คือความคิดสร้างสรรค์นั่นเอง
4. การคิดแบบเอกนัย หรือความคิดรวม (Convergent Thinking เขียนย่อว่า N) หมายถึง เป็นความสามารถในการคิดคำตอบที่ดีที่สุดจากข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่กำหนด และคำตอบที่ถูกต้องก็มีเพียงคำตอบเดียว ความคิดอเนกนัยหรือการคิดแบบกระจาย คือ การคิดตอบสนองได้หลายรูปแบบ หลายทิศทางจากสิ่งเร้าเดียว
5. การประเมินค่า (Evaluation เขียนย่อว่า E) หมายถึง ความสามารถในการตีราคาลงสรุป โดยอาศัยเกณฑ์ที่ดีที่สุด

มิติที่ 3 : ผลของการคิด หมายถึง มิติที่แสดงผล (Product) ที่ได้จากการปฏิบัติงานทางสมองหรือกระบวนการคิดของสมอง หลังจากที่สมองได้รับข้อมูลหรือสิ่งเร้าจากมิติที่ 1 และตอบสนองต่อข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่ได้รับมิติที่ 2 แล้ว ผลที่ได้ออกเป็นมิติที่ 3 หรืออาจกล่าวได้อีกอย่างว่าผลของการคิดเกิดจากการทำงานของมิติที่ 3 หรืออาจกล่าวได้อีกอย่างว่าผลของการคิดเกิดจากการทำงานของมิติที่ 1 และมิติที่ 2 นั้นเอง ซึ่งผลของการคิดแบ่งออกเป็น 6 ลักษณะดังนี้

1. หน่วย (Unit เขียนย่อว่า U) หมายถึง สิ่งที่คุณสมบัติเฉพาะตัวและแตกต่างไปจากสิ่งอื่นๆ เช่น คน แมว สุนัข และกระดานดำ บ้าน เป็นต้น

2. จำพวก (Class เขียนย่อว่า C) หมายถึง ประเภท หรือจำพวกหรือกลุ่มของหน่วยที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะร่วมกัน เช่น สัตว์ เลี้ยงลูกด้วยนม ได้แก่ คน สุนัข ช้าง หรือประเภทผลไม้ ได้แก่ ลำไย ลิ้นจี่ เป็นต้น

3. ความสัมพันธ์ (Relation เขียนย่อว่า R) หมายถึง ผลของการเชื่อมโยงความคิดของประเภทหรือหลายประเภทเข้าด้วยกัน โดยอาศัยลักษณะบางประการเป็นเกณฑ์ ความสัมพันธ์อาจจะอยู่ในรูปของหน่วย กับหน่วย จำพวกกับจำพวก หรือระบบกับระบบก็ได้ เช่น คนคู่กับบ้าน นกคู่กับรัง ปลาคู่กับน้ำ เสือคู่กับป่า เป็นต้น เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับที่อยู่อาศัย

4. ระบบ (System เขียนย่อว่า S) หมายถึง การเชื่อมโยงกลุ่มของสิ่งเร้าโดยอาศัยกฎเกณฑ์หรือระเบียบแบบแผนบางอย่าง เช่น 1, 3, 5, 7, 9 เป็นระบบเลขที่เป็นต้น

5. การแปลงรูป (Transformation เขียนย่อว่า T) หมายถึง การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง ดัดแปลง ดีความ ขยายความ ให้นิยามใหม่ หรือการจัดองค์ประกอบของสิ่งเร้าหรือข้อมูล ออกมาในรูปแบบใหม่

6. การประยุกต์ (Implications เขียนย่อว่า I) หมายถึง การคาดคะเนหรือทำนายจากข้อมูลสิ่งที่กำหนดไว้

จะเห็นว่าโครงสร้างของสมรรถภาพทางสมอง หรือการวัดเชาว์ปัญญาของ กิลฟอร์ด แบ่งออกเป็น 120 เซลล์ หรือ 120 องค์ประกอบ โดยในแต่ละตัวจะประกอบด้วยหน่วยย่อยของสามมิติ เรียงจาก เนื้อหาวิธีการคิด – ผลของการคิด (Content - Operation – Product)

ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของทอร์เรนซ์

ทอร์เรนซ์ กล่าวว่า จะแสดงออกตลอดกระบวนการของความรู้สึก หรือการเห็นปัญหา การรวบรวมความคิดเพื่อตั้งเป็นข้อสมมติฐานการทดสอบและการจัดแปลงสมมติฐาน ตลอดจนวิธีการเผยแพร่ผลสรุปได้ว่า ซึ่งทฤษฎีของทอร์เรนซ์ อาจขยายความได้ว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์เมื่อเห็น และเข้าใจจะรวบรวมประสบการณ์และข้อมูลต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อแสวงหาวิธีใหม่ ๆ เพื่อเผชิญหรือแก้ปัญหา

ทอแรนซ์ (Torrance. 1964: 47) ได้กำหนดขั้นตอนของความคิดสร้างสรรค์ ออกเป็น 4 ขั้นตอน

1. ขั้นเริ่มต้น เกิดจากความรู้สึกต้องการหรือความไม่เพียงพอในสิ่งต่างๆ ที่จะทำให้บุคคลเริ่มคิด เขาจะพยายามรวบรวมข้อเท็จจริง เรื่องราวและแนวคิดต่างๆ ที่มีอยู่เข้าด้วยกันเพื่อหาความกระจ่างในปัญหา ขั้นนี้ ผู้คิดยังไม่ทราบว่าจะผลที่เกิดขึ้นจะเป็นในรูปใด และอาจใช้เวลานานจนบางครั้งจะเกิดขึ้นโดยผู้คิดไม่รู้สึกตัว

2. ขั้นครุ่นคิด ต่อจากนั้น เริ่มต้นมีระยะหนึ่งที่เราทำความคิดและเรื่องราวต่างๆ ที่รวบรวมไว้มาประสมกลมกลืนเข้าเป็นรูปร่าง ระยะนี้ผู้คิดต้องใช้ความคิดอย่างหนักแต่บางครั้งบางคราวความคิดอันนี้อาจจะหยุดชะงักไปเฉยๆ เป็นเวลานาน บางครั้งก็กลับเกิดขึ้นใหม่อีก

3. ขึ้นเกิดความคิด ในระยะที่กำลังครุ่นคิดนั้น บางครั้งอาจเกิดความคิดผุดขึ้นมาทันทีทันใดผู้คิดจะมองเห็นความสัมพันธ์ของความคิดใหม่ที่ซ้ำกัน ความคิดเก่าๆ ซึ่งมีผู้คิดมาแล้ว การมองเห็นความสัมพันธ์ในแนวความคิดใหม่นี้ จะเกิดขึ้นในทันทีทันใด ผู้คิดไม่ได้นึกฝันว่าจะเกิดขึ้นเลย

4. ขึ้นปรับปรุง เมื่อเกิดความคิดใหม่แล้ว ผู้คิดจะขัดเกลาความคิดนั้นให้หมดจด เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย หรือต่อเติมเสริมแต่งความคิดที่เกิดขึ้นใหม่นั้นให้รัดกุมและวิวัฒนาการก้าวหน้าต่อไป

1.6 การพัฒนาทางความคิดสร้างสรรค์

แมคมิลแลน (อาร์รี่ รังสินันท์. 2526: 41 - 42; อ้างอิงจาก Macmillan. n.d.) ได้แบ่งพัฒนาการทางจินตนาการของเด็กออกเป็น 3 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 เป็นชั้นที่เด็กเล็กๆ มีความรู้สึกเกี่ยวกับความงาม ซึ่งเป็นทางนำไปสู่ความจริง

ชั้นที่ 2 เป็นระยะที่เด็กเริ่มเข้าใจถึงความเป็นจริง เด็กจะเริ่มมีคำถามถึงสาเหตุและผล ด้วยการถามว่า “ทำไม”

ชั้นที่ 3 เด็กเริ่มเข้าใจคิดที่ละเอียดๆ ในสิ่งที่เด็กพบเห็น ในโลกแห่งความจริง

ทอร์แรนซ์ (Torrance. 1964: 87-88) ได้กล่าวถึง พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

แรกเกิด – 2 ขวบ

ในระยะขวบแรกของชีวิต เด็กเริ่มพัฒนาการด้านจินตนาการ จะเห็นได้จากที่เด็กเริ่มถามชื่อสิ่งต่างๆ การพยายามทำสิ่งต่างๆ หรือ จังหวะเด็กเริ่มแสวงหาโอกาส ทำสิ่งแปลกใหม่ไปกว่าเดิม โดยมีความกระตือรือร้นที่จะทำ ที่จะคิดสำรวจสิ่งต่างๆ มากขึ้น โดยเริ่มซึม ดม สัมผัส ด้วยความอยากรู้ อยากรู้อยากเห็น ดังนั้น การส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้สำรวจ โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย มีที่ว่าง มีวัสดุอันวนยต่อการคิดการเล่น จะสามารถช่วยให้เด็กพัฒนาความคิดจินตนาการได้ดี

ระยะ 2 – 4 ขวบ

เด็กเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากประสบการณ์ตรง แล้วถ่ายทอดประสบการณ์ที่รับรู้ โดยการแสดงออกและจินตนาการ เช่น เด็กไม่เข้าใจว่าทำไมให้เล่นน้ำร้อน เมื่อเด็กมีโอกาสสัมผัสจับต้องน้ำร้อน ก็จจะรู้ว่าเป็นสิ่งที่เล่นไม่ได้ ในระยะนี้เด็กจะตื่นเต้นกับประสบการณ์ต่างๆ เด็กมีช่วงสนใจสั้น เริ่มรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง และเกิดความเชื่อมั่น แต่การเรียนรู้ใหม่ๆ อาจทำให้เด็กตกใจ หวาดกลัว ดังนั้น ครู พ่อ แม่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ควรระมัดระวังให้เด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยอยู่เสมอ ของเล่นที่ช่วยส่งเสริมจินตนาการของเด็กได้ดี คือ ของเล่นที่ไม่มีโครงสร้างตามตัว เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน ไม้บล็อก

ระยะ 4 – 6 ขวบ

ในวัยนี้เป็นวัยที่เด็กมีจินตนาการสูง เด็กเริ่มสนุกสนานกับการวางแผน และการคาดคะเนในสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเล่น เด็กเริ่มเล่นเลียนแบบผู้ใหญ่หรือผู้ใกล้ชิด มีความอยากรู้อยากเห็น เด็กจะพยายามค้นหาข้อเท็จจริง เด็กเริ่มเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และเริ่มคิดคำนึงถึงการกระทำของคนที่มีผลต่อบุคคลอื่นจากการเล่น และการแสดงบทบาทสมมติตามจินตนาการ ครู พ่อ แม่และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ควรส่งเสริมให้เด็กได้เล่นตามลำพัง เพราะการเล่นตามลำพังจะช่วยพัฒนาการจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้โดยการจัดหาของเล่นต่างๆ เช่น วัสดุเหลือใช้ประเภทต่างๆ หรือของเล่นที่ผู้ใหญ่ไม่ใช่แล้วให้เด็กเล่น

จะเห็นว่าพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะเป็นไปตามลำดับขั้นตอน โดยได้รับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เด็กได้ฝึกคิด ฝึกจินตนาการ เป็นคนช่างสังเกต

1.7 การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

ทอร์เรนซ์ (อาร์ พันธ์มณี. 2540: 166 – 167; อ้างอิงจาก Torrance. 1979) ได้เสนอหลักในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้หลายประการ โดยเน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน ดังนี้ คือ

1. การส่งเสริมให้เด็กถามและให้ความสนใจต่อคำถามที่แปลกๆ ของเด็กและเขายังเห็นว่า พ่อแม่หรือครูไม่ควรมุ่งที่คำตอบที่ถูกแต่เพียงอย่างเดียวเพราะในการแก้ปัญหาแม้เด็กจะใช้วิธีเดาหรือเสี่ยงบ้างก็ควรยอม แต่ควรกระตุ้นให้เด็กได้วิเคราะห์ค้นหาเพื่อพิสูจน์การเดาโดยใช้การสังเกตและประสบการณ์ของเด็กเอง
2. ตั้งใจฟังและเอาใจใส่ต่อความคิดแปลกๆ ของเด็กด้วยใจเป็นกลางเมื่อเด็กแสดงความคิดเห็นในเรื่องใด แม้จะเป็นความคิดที่ยังไม่เคยได้ยินมาก่อนผู้ใหญ่ก็อย่าเพิ่งตัดสินและลดทอนความคิดนั้น แต่รับฟังไว้ก่อน
3. กระตือรือร้นต่อคำถามที่แปลกๆ ของเด็กด้วยการตอบคำถามอย่างมีชีวิตชีวาหรือชี้แนะให้เด็กหาคำตอบจากแหล่งต่างๆ ด้วยตนเอง
4. แสดงให้เห็นว่าความคิดของเด็กนั้นมีคุณค่าและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ เช่น จากภาพที่เด็กวาด อาจนำไปเป็นลวดลายถ้วยชาม เป็นภาพปฏิทิน บัตร ส.ค.ส. เป็นต้นซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความภูมิใจ และมีกำลังใจที่จะสร้างสรรค์ต่อไป
5. กระตุ้นและส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ควรให้อิสระและเตรียมการให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง และยกย่องเด็กที่มีการเรียนรู้ด้วยตนเองครูอาจจะเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ชี้แนะลดการอธิบายและบรรยายลงบ้าง แต่เพิ่มการให้นักเรียนมีส่วนร่วมริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น
6. เปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้ ค้นคว้าอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ โดยไม่ต้องใช้วิธีขู่ด้วยคะแนน หรือการสอบ การตรวจสอบ เป็นต้น

7. พึงระลึกว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในเด็กต้องใช้เวลาพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป

8. ส่งเสริมให้เด็กใช้จินตนาการของตนเอง และยกย่องชมเชย เมื่อเด็กมีจินตนาการที่แปลกและมีคุณค่า

บลอนด์และคลอสไมอ (อาร์ พันธ์มณี. 2547: 92 – 93; อ้างอิงจาก Blaunt; & Klausmier. 1965) เสนอวิธีส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

1. สนับสนุนและกระตุ้นการแสดงความคิดหลายๆ ด้าน ตลอดจนการแสดงออกทางอารมณ์

2. เน้นสถานการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถอันจะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ เช่น ความคิดริเริ่ม เป็นต้น ตลอดจนไม่จำกัดการแสดงออกของนักเรียนให้เป็นไปในรูปแบบเดียวกันตลอด

3. อย่าพยายามหล่อหลอมหรือกำหนดแบบให้เด็กนักเรียนมีความคิดและมีบุคลิกภาพเหมือนกันไปหมด แต่ควรสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตที่แปลกๆ ใหม่ๆ ตลอดจนความคิดและวิธีการที่แปลกๆ ใหม่ๆ ด้วย

4. อย่าเข้มงวดกวดขันหรือยึดมั่นกับจารีตประเพณี ซึ่งยอมรับการกระทำหรือผลงานอยู่เพียง 1 2 หรือ 3 อย่างเท่านั้น สิ่งใดสิ่งอื่นนอกเหนือจากแบบแผนเป็นสิ่งที่ผิดเสียหมด

5. อย่าสนับสนุนหรือให้รางวัลแต่เฉพาะผลงานหรือการกระทำ ซึ่งมีผู้ทดลองทำเป็นที่นิยมทำกันแล้ว ผลงานแปลกๆ ใหม่ๆ ก็จะได้มีโอกาสได้รับรางวัลหรือคำชมเชยด้วย

จากแนวทางการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การส่งเสริมเด็กควรเน้นให้เด็กมีอิสระในทางความคิด จัดสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการทำงาน อยากค้นคว้า ได้คิดจินตนาการ ตามความสามารถของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพทางด้านความคิดสร้างสรรค์

1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

งานวิจัยในต่างประเทศ

เคลลี (สุวรรณ ก้อนทอง. 2547: 49; อ้างอิงจาก Kelly. 1983: 32-A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการฝึกตามแผนการเสริมสร้างประสบการณ์ทางศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะเป็นเวลา 10 สัปดาห์ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยปรากฏว่า จากแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ด้วยรูปภาพของ ทอร์เรนซ์ (Torrance Figural Test of Creative Thinking) ที่ใช้วัดก่อนฝึกและหลังฝึก เด็กที่เข้าร่วมในแผนการฝึกเสริมสร้างประสบการณ์ทางศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ กับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมตามแผน มีค่าเฉลี่ยของความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แต่ค่าเฉลี่ยของความคิดคล่องแคล่วและความคิดยืดหยุ่นไม่แตกต่างกัน

เบล (สไตส์ ชะนะกุล. 2538: 23; อ้างอิงจาก Bell. 1985: 275 – 2A) ได้ศึกษาการเล่าเรื่องของเด็กชายอายุ 6-7 ปี โดยจับคู่ระหว่างสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ ผลการศึกษา พบว่าการเรียบเรียงเรื่องราวที่เล่าและจินตนาการ เรื่องราวมีความสัมพันธ์ กับระดับสติปัญญาและความความคิดสร้างสรรค์

เยลเลน และเออร์บัน (เยาพา เดชะคุปต์. 2536 : 85 ; อ้างอิงจาก Jellen; & Urban. 1986: 147) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ กับศักยภาพทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยใช้แบบทดสอบ TCT-DP (Test for Creative Thinking – Drawing Production) ผลปรากฏว่าผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการต่ำหรือสูง ไม่จำเป็นต้องมีศักยภาพทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ต่ำ หรือสูงตามด้วย ดังนั้นผู้เรียนสาขาแพทย์ วิศวกรรม หรือนักวิทยาศาสตร์ อาจจะไม่ใช่ว่าผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าผู้เรียนพลศึกษา ศิลปศึกษา หรือภาษาศาสตร์

งานวิจัยในประเทศ

กนิษฐา ชูพันธ์ (2541: 52-54) ได้ศึกษาวิจัยผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนภาษาธรรมชาติ โดยใช้แกนนำในหน่วยการสอนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ของนักเรียนอนุบาลปีที่ 3 ที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนอนุบาลหนูน้อย กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จำนวน 27 คน ผลการศึกษาวิจัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนภาษาธรรมชาติ โดยใช้แกนนำหน่วยการสอนสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองเท่ากับ 25.25 หลังการทดลอง ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 37.14

ละมุล ชัชวาล (2543: 70 – 73) ได้ศึกษาวิจัยผลของการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ของนักเรียนชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนบ้านโนนป่าซาง สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอผาขาว จังหวัดเลย จำนวน 30 คน พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิด กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดที่สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามอิสระ

ประสิทธิ์รักษ์ เจริญผล (2547: 85-87) ได้ศึกษาวิจัยความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ต่อเติมด้วยลายเส้น ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร หลังจากการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ต่อเติมด้วยลายเส้นของเด็กปฐมวัย มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมเพิ่มขึ้นก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ทั้งภายในและภายนอกประเทศส่วนใหญ่ เด็กมีพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์โดยใช้ การทำงานทางสมอง เด็กได้คิด เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้น ความคิดสร้างสรรค์สามารถ ส่งเสริมพัฒนาขึ้นได้ โดยการจัดกิจกรรมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติอย่างอิสระ และการจัดสภาพแวดล้อม ที่เหมาะสม เอื้อต่อพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กปฐมวัย

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมวาดภาพประกอบเสียงเพลง ไทยเดิม

2.1 ความหมายของการจัดกิจกรรมการวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย

วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ (2520: 12-13) กล่าวว่า การวาดภาพของเด็กจะเป็นไปตามความรู้สึกนึกคิดเท่านั้น ซึ่งเด็กจะวาดภาพอะไรก็ได้เท่าที่อยากจะวาดและเท่าที่รู้สึกว่าจะจะเป็น

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526: 39) กล่าวว่า การแสดงออกทางการวาดภาพเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของเด็กที่จะช่วยสร้างเสริมประสิทธิภาพในทุกๆ ด้าน โดยจะเริ่มจากการรับรู้สภาพแวดล้อม เกิดความคิดคำนึงและแสดงออกมาด้วยความสามารถทั้งการใช้ความรู้สึกนึกคิด และความสามารถ ในการปฏิบัติงานด้วยมือ

เลิศ อานันท์นะ (2523: 138) ได้ให้ความหมายของการวาดภาพว่า เป็นกิจกรรมที่แสดงออกถึงสัญลักษณ์ที่สามารถถ่ายทอดและสื่อความหมายได้ง่าย เป็นภาษาสากลที่ทั้งเด็กและผู้ใหญ่สามารถแปลความหมายและเข้าใจได้อย่างแจ่มชัด ภาพวาดจึงมีความหมายต่อเด็กมาก เพราะเด็กย่อมพอใจที่จะวาดภาพต่างๆ โดยธรรมชาติอยู่แล้ว

จากความหมายของการวาดภาพ สรุปได้ว่า การวาดภาพเป็นการเรียนรู้ที่วิธีหนึ่ง เด็กได้แสดงความคิด ได้รับรู้ มีการสังเกตกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว โดยถ่ายทอดตามความเข้าใจ ความคิดของตนเองตามวัย ซึ่งมีความหมายต่อตัวเด็ก

2.2 ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย

สมใจ ทิพย์ชัยเมธา และละออ ชุตติกร (2525: 220) ได้กล่าวถึงคุณค่าของกิจกรรมการวาดภาพที่มีต่อเด็กปฐมวัย ไว้ดังนี้

1. ช่วยผ่อนคลายอารมณ์ของเด็ก เด็กมีความสุขได้เพราะได้แสดงออกตามความพอใจอย่างเต็มที่
2. ช่วย让孩子ได้แสดงความคิด ความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติของเด็กออกมาอย่างเต็มที่
3. ฝึกทักษะการใช้มือของเด็กให้ชำนาญ
4. เป็นการปลูกฝังให้เด็กมีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ปิยชาติ แสงอรุณ (2526: 49-52) กล่าวว่า กิจกรรมวาดภาพ เป็นกิจกรรมทางศิลปะที่จัดให้แก่เด็กในลักษณะเชิงของเล่น เด็กจะมีความสนใจ สนุกสนาน เพลิดเพลิน เกิดความรู้สึกเหมือนได้เล่นของเล่น ขณะเดียวกันเด็กก็จะเกิดการพัฒนาในด้านการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะและความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อกับความคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักค้นคว้าและทดลอง รู้จักใช้เหตุผล รู้จักสร้างสื่อที่ตนเข้าใจจากจินตนาการของตนเอง

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526: 11) กล่าวถึง การวาดภาพของเด็กปฐมวัย ว่าเป็นการแสดงออกเพื่อแสดงพฤติกรรมที่สำคัญคือ เพื่อให้สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเพื่อเรียนรู้การสร้างสรรค์และเรียนรู้สิ่งแวดล้อม

จากความสำคัญของการวาดภาพที่กล่าวถึง สรุปได้ว่า การวาดภาพของเด็กปฐมวัยช่วยพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เด็กได้มีการแสดงออกถึงการใช้ความคิด มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และยังช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวเด็ก อันเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ในระดับต่อไป

2.3 พัฒนาการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

การวาดภาพของเด็กปฐมวัย ควรคำนึงถึงพัฒนาการ ระดับอายุที่แตกต่างกัน การเจริญเติบโตของเด็กแต่ละคน และประสบการณ์ที่ได้รับ เพื่อให้เด็กได้แสดงออกเต็มตามศักยภาพของเด็ก มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการวาดภาพของเด็ก ดังต่อไปนี้

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2523: 115-116) ได้กล่าวถึงระดับความสามารถในการวาดรูปด้วยสีเทียนและลักษณะภาพวาดของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

ความสามารถในการวาดภาพด้วยสีเทียน

อายุ 1-2 ขวบ จะสามารถลากเส้นยุ่งๆ โดยไม่มีความหมาย เด็กจะลากเส้นตามความพอใจของตนเอง

อายุ 3-4 ขวบ เด็กจะเริ่มบอกชื่อภาพที่ตนวาดได้

อายุ 4-5 ขวบ เด็กจะพบว่าตนสามารถวาดภาพของจริงได้ภาพที่วาดจะเป็นสิ่งที่เด็กคุ้นเคย

อายุ 5-6 ขวบ จะเริ่มปรับตัวโดยการสังเกต จะพยายามวาดภาพ ตามความเป็นจริง แต่ยังไม่แสดงความถูกต้อง ในเรื่องสี ขนาด และความเป็นจริง

ลักษณะภาพวาดของเด็ก

1. มีลักษณะโปรง อาจมองเห็นสิ่งที่อยู่หลังกำแพงหรือฝาได้
2. ไม่เป็นไปตามธรรมชาติและไม่ได้สัดส่วน เช่น กระจ่ายสูงกว่าบ้าน
3. ภาพจะเป็นไปตามความต้องการของเด็ก เช่น หากมีคนสองคนยืนห่างกัน ถ้าประสงค์จะให้คนทั้งสองจับมือกันก็จะลากมือยาวจนมือชนกัน

4. สืบสนในเรื่องฤดูกาล สถานที่และเวลา เช่น วาดภาพให้พระอาทิตย์พระจันทร์ และดาวขึ้นพร้อมกัน

5. สีไม่เป็นไปตามความเป็นจริง

6. เด็ก 5-6 ขวบ จะพยายามใช้สีเหมือนจริงมากขึ้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523: 58) ได้แบ่งพัฒนาการทางศิลปะเป็น 10 ระยะด้วยกัน โดยเริ่มตั้งแต่เด็กวัยทารกเป็นต้นมา คือ

1. ระยะแห่งการแสวงหา (The Search) 8 สัปดาห์ ถึง 2 ขวบ ความสามารถในการใช้มือจะสามารถจับวัตถุ จับเอาของเข้าปากได้ เล่นกับนิ้วเท้า ขยี้กระดาษ เล่นกับน้ำเวลาอาบน้ำ เวลาจับแท่งไม้สีเหลี่ยมจะใช้สองมือแล้วเอาเข้าปาก ความสามารถในการแสดงออกซึ่งความเข้าใจ เช่น ยิ้มกับตัวเองในกระจก ตบขวदनม เปล่งเสียงแหลมเอ็กอ้าก เป็นต้น พัฒนาการทางศิลปะได้เกิดขึ้นแอบแฝงกับพฤติกรรมเหล่านี้

2. ระยะของการขีดเขียน (Scribbles and Scribbling) พัฒนาการเด็กระยะนี้อยู่ในอายุประมาณ 2-3 ขวบ การขีดเขียนเป็นพฤติกรรมที่เด็กสามารถกระทำได้ทันที โดยปราศจากการกระตุ้น เมื่อเด็กโตขึ้นการขีดเขียนจะไปปรากฏเป็นส่วนประกอบของการเขียนรูปต่อไป เช่น เป็นส่วนของผมเมื่อวาดคน ใบของต้นไม้ คิวไฟ ก้อนเมฆ ระยะการขีดเขียน เด็กจะใช้เป็นการตอบสนอง การเคลื่อนไหวของมือและแขนตามความพอใจของเด็กเอง การขีดเขียนของเด็กระยะนี้จะใช้เส้นพื้นฐานเหล่านี้ในการขีดเขียนออกมา เส้นพื้นฐานต่างๆ คือ เส้นตรง (Vertical) เส้นนอน (Horizontal) เส้นทแยงมุม (Diagonal) วงกลม (Circular) เส้นโค้งต่างๆ (Curving) เส้นเป็นคลื่น (Waving) การขีดเขียนนั้นรวมถึงรูปแบบต่างๆ มียูอยู่ประปรายอยู่อย่างไม่ชัดเจน

3. ระยะของการซ่อนเร้นรูปทรง (The Secrets of Shape) การพัฒนาทางศิลปะระยะนี้จะอยู่ในอายุระหว่าง 2-3 ขวบ เด็กอายุ 2 ขวบ ไม่สามารถวาดรูปวงกลมได้สมบูรณ์ตามในปรารถนา รูปแบบการเขียนจะปรากฏออกมาแบบขีดเขียน มีรูปทรงเกิดขึ้น รูปทรงจะปรากฏให้เห็นได้เมื่ออายุ 3 ขวบ เด็กจะสามารถเขียนรูปสี่เหลี่ยม วงกลม และรูปร่างภายนอกของรูปทรงอื่นๆ และรูปทรงเหล่านี้จะปรากฏออกมากับการขีดเขียนทั่วไป

4. ระยะของการสร้างเค้าโครงทางศิลปะ (Art in Outline) พัฒนาการทางศิลปะขั้นนี้อยู่ในระหว่างอายุประมาณ 3-4 ขวบ เด็กจะเริ่มวาดรูปทรงต่างๆ เช่น วงกลม วงรี รูปสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยมผืนผ้า สี่เหลี่ยมจัตุรัส และรูปกากบาท ระยะนี้เป็นระยะที่สำคัญที่เด็กจะสร้างความพอใจสำหรับเด็กที่มีความเจริญเติบโตทางศิลปะ

5. ระยะของการออกแบบ (The Child and Design) พัฒนาการระยะนี้อยู่ในระหว่างอายุประมาณ 3-5 ขวบ เด็กจะเริ่มนำเอารูปทรงต่างๆ มาผสมผสานกันเมื่อเด็กเอารูปทรงมาประกอบเข้าด้วยกันเป็นการเริ่มพัฒนาการออกแบบ เด็กจะแสดงความสามารถในการใช้รูปทรงหลายๆ รูปทรงได้อย่างคล่องแคล่ว

6. ระยะของการพัฒนา วงกลม ดวงอาทิตย์ และรัศมี (Mandala Sun and Radials) พัฒนาการทางศิลปะระยะนี้อยู่ในอายุประมาณ 3-5 ขวบ ความสำคัญของการแสดงออกอย่างแจ่มชัดของการพัฒนาในระยะนี้ค่อนข้างจะเพื่อผืนจากคำพูดของเด็ก การแสดงออกในการวาดรูปค่อนข้างจะสมบูรณ์ มีความสมดุล มีความงดงามในการออกแบบ เด็กสามารถเขียนรูปดวงอาทิตย์มีรัศมี และการพัฒนาจากดวงอาทิตย์ก็จะไปสู่การวาดรูปหน้าคน และเส้นรัศมีของดวงอาทิตย์เด็กจะนำมาใช้เป็นเส้นผม เมื่อวาดรูปหน้าคน

7. ระยะของการวาดรูปคน (People) เด็กจะเริ่มเขียนรูปคนได้ในอายุประมาณ 4-6 ขวบ แต่หน้าตาจะใหญ่โตมาก แขนขาจะมีขนาดเล็ก จะมุ่งความสนใจเขียนแต่หน้าตา แขนจะต่อออกมาทางศีรษะ และเริ่มเขียนขา ต่อมาจะเขียนรูปคนโดยลึ้มเขียนแขนจะมีแต่ขาเพื่อให้เกิดความสมดุล

8. ระยะของการวาดรูปค่อนข้างจะเป็นเรื่องราว (Almost Pictures) อยู่ในอายุประมาณ 4 – 6 ขวบ เด็กส่วนมากจะเริ่มพัฒนาเข้าสู่ระยะของการออกแบบรูปทรง เด็กจะเขียนรูปคนชัดเจนขึ้น และมองดูตามที่ตนเห็นเหมือนผู้ใหญ่มากขึ้น เด็กเริ่มเขียนรูปสัตว์มีขา 4 ขา อยู่บนข้างเดียวกันของรูปภาพและใส่หูบนหัว เขียนต้นไม้คล้ายแขนมนุษย์ ต่อไปก็จะพัฒนาดีขึ้น การเขียนรูปมีเรื่องราวมากขึ้น เช่น มีผลไม้ มีดอกไม้ และมีบ้าน เป็นต้น เด็กจะเริ่มสร้างภาพจริงมีดวงอาทิตย์ มีรัศมี มีเรือ

9. ระยะของการวาดภาพมีเรื่องราว (Pictures) ระยะนี้แบ่งออกเป็นสองตอนคือระยะต้น การเขียนรูปของเด็กจะวาดรูปคน สัตว์ บ้าน และต้นไม้ เป็นต้น ต่อมาคือระยะหลัง เด็กจะวาดรูปต่างๆ มีความชัดเจนมากขึ้น และง่ายต่อการเข้าใจและการยอมรับของผู้ใหญ่

10. ระยะของการซ่อนเร้นสิ่งที่มีคุณค่า (Hidden Treasures) เด็กวัย 5 – 7 ขวบ จะเขียนภาพที่เรียกว่า x – ray Picture ลักษณะภาพแสดงถึงส่วนละเอียดภายใน เช่น สิ่งของภายในบ้าน ที่มองเห็นได้จากภายนอก

เคลล็อกก์ (ลัดดา ลีตระกูล. 2531: 18-20; อ้างอิงจาก Kellogg. 1967: 16-25) ได้แบ่งขั้นของการวาดภาพของเด็ก ดังนี้

1. ขั้นการขีดเขียนเบื้องต้น (Basic Scribbles) เป็นลักษณะการขีดเขียนของเด็กก่อนอายุ 2 ขวบ ภาพที่ขีดเขียนจะเป็นไปตามธรรมชาติหรือตามปกติวิสัย โดยมิได้สอนลักษณะการขีดเขียนพื้นฐานนี้มี 20 ชนิด ได้แก่ เส้นตรงตามแนวตั้ง แนวนอน เส้นทแยงมุม วงกลม เส้นโค้ง เส้นที่เป็นคลื่นหรือฟันปลา และจุด

2. ขั้นวางตำแหน่ง (Placement Stage) ในระยะที่เด็กมีอายุ 2-3 ขวบ อยู่ในระยะการขีดเขียนตามปกติวิสัย ภาพเขียนบนแผ่นกระดาษจะอยู่ในตำแหน่ง 17 ตำแหน่งด้วยกัน

2.1 เขียนเต็มไปหมดทั้งหน้ากระดาษ

2.2 เริ่มจากศูนย์กลาง บางทีก็เล็กบางทีก็ใหญ่ แต่อยู่ตรงกลางกระดาษ

2.3 มีช่องว่างอยู่แต่ในกรอบ โดยมีขอบกระดาษวางไว้เป็นกรอบ

2.4 เขียนอยู่ในแนวเส้นตั้งหรือเส้นนอน โดยใช้กระดาษเพียงครึ่งหนึ่ง

2.5 เขียนอยู่ในแนวเส้นตั้งหรือเส้นนอน โดยใช้กระดาษเพียงครึ่งหนึ่ง

2.6 ภาพทั้งสองอยู่คนละด้านแต่สมดุลกัน

2.7 ภาพอยู่ในแนวเส้นทแยงมุม ลักษณะการเขียนจะอยู่ในกรอบลักษณะรูป

สามเหลี่ยม

2.8 ภาพจะอยู่ในแนวเส้นทแยงมุม แต่เส้นจะล้นออกมาทางครึ่งหนึ่งของเส้น

ทแยงมุม

2.9 ภาพอยู่ในแกนกลางของเส้นทแยงมุม และกระจายไปอย่างราบเรียบ

สม่ำเสมอ

2.10 ภาพที่เขียนออกมาจะปรากฏ 2 ใน 3 ส่วนของกระดาษ จะเห็นเส้นที่เขียนแยกจากกันอย่างเด่นชัด

2.11 ภาพจะอยู่ในกระดาษเพียง 1/4 โดย อยู่มุมใดมุมหนึ่งของกระดาษ

2.12 ภาพจะแผ่กระจายมุมหนึ่งเป็นรูปพัด อีกมุมหนึ่งว่างเปล่า

2.13 ภาพจะอยู่ในแนวโค้งโดยใช้มุม 2 ด้าน

2.14 ภาพจะอยู่ในแนวโค้งโดยใช้มุมทั้ง 3 ของกระดาษ

2.15 ภาพจะปรากฏในรูปปริมาตร โดยเริ่มจากมุม 2 มุม อีก 2 มุมว่างเปล่า

2.16 ภาพจะพาดลักษณะเป็นแถบระหว่างกระดาษ

2.17 เส้นภาพจะแผ่กระจายเป็นรูปพัด โดยเริ่มจากตอนล่างของกระดาษ

3. ขั้นรูปร่าง (Shape Stage) ในระยะเวลาระหว่าง 3-4 ขวบ เด็กวาดภาพที่เป็นเส้นเดี่ยวแสดงรูปร่างของภาพที่วาดได้ เรียกว่า แผนภาพ (Diagram) ซึ่งมี 6 ลักษณะใหญ่ ได้แก่ วงกลม วงรี สี่เหลี่ยมจัตุรัส (และสี่เหลี่ยมผืนผ้า) สามเหลี่ยม กากบาท กากบาทรูปตัว X และภาพแปลกๆ (Odd Forms) ซึ่งอาจเกิดจากความไม่สมบูรณ์ของแผนภาพ

4. ขั้นออกแบบ (Design Stage) เด็กยังคงอยู่ระหว่าง 3 – 4 ขวบ เมื่อใดที่เด็กสามารถวาดภาพได้ ก็ถือว่าเกือบอยู่ในขั้นออกแบบได้แล้ว ถ้าเด็กนำแผนภาพในลักษณะต่างๆ มาผสมผสานกัน 2 ลักษณะ เป็นภาพใหม่ เรียกลักษณะภาพนี้ว่า ภาพรวม (A Combine) เช่น $X + () = (X)$ และเมื่อภาพนั้นเกิดจากการนำแผนภาพตั้งแต่ 3 ลักษณะมาผสมผสานกัน แบบที่เกิดขึ้นใหม่นี้เรียกว่า ภาพผสม (An Aggregate) เช่น $X + () + = (X)$

5. ขั้นแสดงรูปภาพ (Pictorial Stage) ระหว่างอายุ 4 – 5 ขวบ เด็กจะเข้าขั้นแสดงรูปภาพ ซึ่งผู้ใหญ่พอจะดูออก ในขั้นนี้แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ภาพวาดระยะแรก (Early Pictorial Drawings) และภาพวาดระยะหลัง (Later Pictorial Drawings) ซึ่งจะเป็นภาพที่ชัดเจนขึ้น ตามลำดับมักเป็นภาพคน บ้าน สัตว์ ต้นไม้ ภาพในระยะนี้ปรากฏเส้นขีดเขียน และรูปแผนภาพด้วย เช่น เส้นควั่นที่ปรากฏในระยะขีดเขียน รูปสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม เป็นตัวบ้านและหลังคา เป็นต้น

2.4 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

การวาดภาพของเด็กปฐมวัยจะต้องอาศัยองค์ประกอบทางด้านต่าง ๆ ดังนี้ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526: 19)

1. ทางด้านการใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตาการวาดภาพของเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยการใช้ความสามารถของกล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา ซึ่งพบว่า พัฒนาการของการใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสจะค่อย ๆ พัฒนาจากการใช้มือและตาในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย การเล่นเกม และการเล่นของเล่นต่าง ๆ พัฒนาการทางการใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตาจะอยู่ในระดับใดขึ้นอยู่กับความอยากรู้อยากเห็นและประสบการณ์เดิมที่เด็กมีโอกาสในการปฏิบัติกิจกรรมมากน้อยเพียงใด

2. ทางด้านการรับรู้ เมื่อเด็กวาดภาพในช่วงแรก รูปทรงต่าง ๆ จะเป็นเพียงสัญลักษณ์ที่สื่อสารเฉพาะตัว ซึ่งจะกระตุ้นการรับรู้ให้เป็นรูปธรรมขึ้น เพราะในช่วงการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย รูปทรงของสิ่งต่าง ๆ จะมีสภาพเป็นนามธรรมหรือการรับรู้ที่ยังไม่กระจ่างชัด ซึ่งเมื่อเด็กมองดูสิ่งแวดล้อมเขาย่อมมองถึงรูปร่าง รูปทรง มวล ปริมาตร และพื้นผิวของสิ่งนั้นสัมพันธ์กับการสร้างศิลปะของเขา การรับรู้สิ่งแวดล้อมจึงช่วยให้เด็กรู้จักการสังเกต การพินิจพิเคราะห์ หรือการวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ และเขียนออกมาเป็นภาพได้

3. ทางด้านการคิด ขณะที่เด็กวาดภาพ เขาจะจัดระบบความคิดอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในอันที่จะควบคุมการแสดงออกให้เป็นไปอย่างที่ต้องการ เด็กส่วนใหญ่เมื่อวาดภาพสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะแปลความรูปทรงต่าง ๆ ออกมามากมายหลายชนิดและเกือบจะไม่ซ้ำกันในแต่ละครั้ง ภาพวาดของเด็กจึงเปลี่ยนไปตามแง่มุมความคิดต่าง ๆ นั้น ซึ่งความคิดทั้งหมดย่อมมีความหมายสำหรับเขา การวาดภาพของเด็กจึงเปรียบเสมือนการแสดงออกทางความคิดของเด็กนั่นเอง

4. ภาพวาดตามแบบที่กำหนดไว้ ภาพนี้เด็กจะวาดภาพเลียนแบบที่กำหนดให้ทุกประการ ซึ่งจากการศึกษาและสังเกตการวาดภาพตามความสนใจ และแบบอิสระของเด็กปรากฏว่า ภาพที่เด็กชอบวาดมากที่สุดเรียงตามลำดับ คือ ภาพคน ภาพสัตว์ และภาพต้นไม้

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็กปฐมวัย ได้แก่ การใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา การรับรู้ การคิด ตลอดจนรูปแบบของภาพที่เด็กจะวาดเลียนแบบ ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาและเกิดการเรียนรู้ในขณะที่วาดภาพ

2.5 การใช้วัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

อนงค์ ตันติวิชัย (2539: 34-36) กล่าวว่า วัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทางศิลปะสำหรับเด็กมีมากมายชนิดต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับตัวเด็ก คุณภาพประโยชน์ใช้สอยและการเก็บรักษาด้วย สำหรับการเขียนภาพระบายสีมีวัสดุ อุปกรณ์ที่ต้องใช้ดังนี้

1. กระดาษสำหรับวาดภาพระบายสี มีหลายชนิด เช่น กระดาษรูป กระดาษปอนด์ กระดาษวาดเขียน กระดาษการ์ด กระดาษเทา กระดาษดำขนาดของกระดาษวาดภาพที่นิยมใช้คือ 12 นิ้ว 18 นิ้ว หรือ 18 นิ้ว 24 นิ้ว

2. แผ่นสำหรับรองเขียน ใช้สำหรับรองกระดาษวาดเขียน เพราะกระดาษวาดเขียน ถ้าวางบนโต๊ะอาจไม่สะดวกในการเขียน เพราะความลาดเทไม่เป็นไปตามความต้องการ ถ้าเป็นกระดาษรองเขียนก็สามารถวางได้ตามความต้องการได้

3. ขาหยั่งเขียนภาพ โรงเรียนอาจหาเตรียมไว้ให้เด็ก การใช้ขาหยั่งเขียนภาพ ได้สะดวกกว่าแผ่นรองสำหรับเขียนภาพ ขาหยั่งเขียนภาพ ต้องมีความสูงพอเหมาะกับความสูงของเด็ก

4. พู่กัน ต้องมีหลายๆ เบอร์ ทั้งพู่กันกลมและแบน มีจำนวนพู่กันกับจำนวนเด็กที่ใช้

5. ภาชนะสำหรับผสมสี ต้องเลือกขนาดให้พอเหมาะกับสีแต่ละชนิด

6. ผ้ากันเปื้อน การเขียนภาพระบายสี เช่น การเขียนภาพด้วยนิ้วมือการเขียนภาพสีโปสเตอร์ การเขียนด้วยสีฝุ่น อาจทำให้เสื้อผ้าเปื้อนได้ง่าย ควรมีผ้ากันเปื้อนไม่ให้เสื้อผ้าเปื้อนหรือจะใช้กระดาษหนังสือพิมพ์ผูกกันเปื้อนก็ได้

7. สี ใช้สำหรับระบายภาพ ในที่นี้แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

7.1 สีที่เป็นแท่ง ได้แก่

สีเทียน (Wax crayon) เหมาะสำหรับเด็กปฐมวัยเพราะจับถือได้สะดวก ไม่หักง่ายเกินไปและใช้ได้หลายวิธี เช่น จะเขียนทางปลายแหลมให้ได้เส้นเล็ก หรือจะเอียงเพื่อให้เส้นใหญ่ขึ้น หรือจะนอนแท่งสีลงกดลากไปเป็นทางยาวใหญ่ก็ได้ สีเทียนที่ดีควรมีสีจัด ไม่มีไขเทียนมากเกินไป เมื่อขีดไปบนกระดาษแล้วควรมีสีเสมอกันและไม่มีไขเทียนเกาะกระดาษหนา เมื่อเขียนทับลงไปหลายๆ สีแล้ว สีผสมกันได้ แท่งสีไม่งออ่อนง่าย และกล่องขนาด 8 สี เป็นขนาดที่กำลังเหมาะสม

สีชอล์ก (Pastel) ราคาแพงกว่าสีเทียน ไม่เหมาะสำหรับเด็กเล็กเพราะหักง่าย และมีมากสีเกินไป ทำให้เด็กหันไปสนใจตัวสีต่างๆ มากกว่าการเขียนภาพและการทดลองใช้สีด้วยวิธีต่างๆ เหมาะสำหรับเด็กโต เพราะใช้ในงานการแรเงาได้ดี สีชอล์กที่ดีควรมีสีจัดระบายแล้วไม่เป็นฝุ่นชอล์กมากเกินไป สีชอล์กนี้ถ้าใช้กับกระดาษเปียกจะให้ผล ที่น่าพอใจ

สีถ่าน (Characal) มีอยู่ 2 ชนิด คือ

1. ชนิดแท่งถ่านไม้เผา มีลักษณะอ่อนและนุ่ม เวลาเขียนลงบนกระดาษแล้วจะหลุดออกได้ง่าย เปราะเปื้อนเลอะเทอะได้ง่าย

2. แท่งถ่านที่อัดเป็นแท่งมาขายสำเร็จรูป มีลักษณะสีเหลี่ยมค่อนข้างแข็ง การใช้สีถ่านช่วยให้เด็กได้ทำงานอย่างอิสระ เพราะแถมของถ่านอาจจะพลิกได้ตามความพอใจ บางครั้งด้านกว้างอาจบาดเจ็บเป็นแนวกว้างได้อีกซึ่งจะช่วยให้เด็กรู้สึกสนุกสนานได้เป็นอย่างดีเหมาะสมสำหรับเด็กโตใช้ในการเขียนภาพที่เน้นเรื่องแสงและเงา

สีไม้หรือดินสอสี (Pencil) ลักษณะของดินสอที่ใช้ควรจะเป็นชนิดอ่อนประมาณ 2- 6 เพราะดินสออ่อนจะแบ่งและสร้างน้ำหนักได้อย่างดี การขีดเขียนก็สะดวกสบายและนิ่มนวลกว่าชนิดแข็ง

สีเมจิก หรือปากกาสักหลอด (Felt Pen) เป็นปากกาที่หมึกซึมออกมาทางปากสักหลอดหมึกมีลักษณะโปร่งแสง หาซื้อได้ง่ายเป็นที่นิยมทั่วไปเพราะสะดวกในการใช้มาก มีสีสันสดใสดูตามากมายหลายสี อาจใช้ได้ทั้งเขียนและระบาย เมื่อระบายผ่านทับบนผิวหน้าก็จะมองเห็นผ่านไปพบสีเก่าเลือนรางซึ่งจะสร้างเส้นระนาบที่ให้ความรู้สึกว่าซับซ้อนหรือโปร่งแสงได้ดี ขนาดความหนาของปากอาจมีอยู่เพียงไม่กี่ขนาด จะสร้างความแตกต่างของเส้นได้ไม่เด่นชัดเมื่อลากเส้นเพียงครั้งเดียว

7.2 สีที่ต้องผสมน้ำหรือเป็นน้ำ ได้แก่

สีฝุ่นหรือสีโปสเตอร์ผสมน้ำน้อยๆ ให้สีกับน้ำเข้ากันดีเป็นสีชั้น อาจผสมขาวหรือแบ่งเปียกด้วย ถ้าต้องการให้สีก็เติมน้ำ อาจใช้ในการระบายสีธรรมชาติโดยใช้ผู้กันใหญ่ด้ามยาว (สีชั้นจะได้ไม่ไหลและเออะ) หรือใช้ในการวาดภาพด้วยสารละลายสีเก่าๆ กับแบ่งเปียก (Fingerpainting) สีฝุ่นนี้ราคาถูก สีที่ดีเมื่อแห้งแล้วจะไม่กระด้าง

สีคราม (ครามที่ผสมน้ำเป็นสีฟ้าอ่อนสำหรับชุดผ้าขาวที่ซักแล้วก่อนนำไปบิดตากเพื่อให้ผ้าขาวขึ้น) ราคาถูกใช้แทนสีฝุ่นได้ดี โดยเฉพาะใช้ในการวาดภาพด้วยการละลาย

สีโปสเตอร์น้ำ (Tempera) เป็นสีที่แพงกว่า ดีกว่า สดใสมากกว่าสีฝุ่น เป็นสีแน่น ทึบ ใช้ง่าย เพราะสามารถใช้ระบายสีได้รวดเร็วตามความคิดของเด็ก (เหมาะสำหรับเด็กโต) แห้งง่าย ระบายทับได้สะดวก จะใช้ระบายเป็นพื้นได้ ถ้าชั้นไปก็ผสมน้ำ ใช้ได้กับกระดาษเกือบทุกชนิด สีที่ดีเมื่อระบายแห้งแล้วต้องไม่แตกไม่ลอ

สีน้ำ (Water Color) มีสีบางใส ไม่ทึบเหมือนสีโปสเตอร์แม้ว่าการใช้สีน้ำระบายภาพจะเป็นของยากแต่การผสมสี การเกลี่ยสี การระบายสีในพื้นที่กว้างล้วนเป็นสิ่งที่เด็กสนใจและสนุกกับการทดลองระบายสีด้วยวิธีต่างๆ สีน้ำนี้ใช้ได้กับกระดาษแห้ง และกระดาษเปียกโดยเฉพาะถ้าใช้กับกระดาษเปียกจะน่าสนใจตรงที่ผลจะออกมาแบบแปลกๆ อย่างคาดไม่ถึง สีน้ำที่ดีต้องไม่แข็งเกินไปและไม่ควรจะมีจำนวนมากเกินไป เพราะเด็กจะได้หัดผสมสีเอง

สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล (2545: 45-54) กล่าวว่า วัสดุ อุปกรณ์สำหรับการวาดภาพเป็นส่วนประกอบสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งจะต้องเอาใจใส่เลือกใช้ให้เหมาะสม เพื่อช่วยให้การจัดกิจกรรมได้ผลดีเต็มที่ วัสดุ อุปกรณ์สำหรับการวาดภาพไม่มีข้อจำกัด บางอย่างเป็นของที่ใช้กันมานานตราบนานนับร้อยปี เช่น ดินสอ สี ดินเหนียว ฯลฯ

วัสดุที่ใช้ในการวาดภาพ วัสดุ ในที่นี้หมายถึง สิ่งที่ใช้แล้วหมดเปลืองไป เช่น กระดาษ สี กาว ฯลฯ วัสดุสำหรับการวาดภาพอาจเป็นวัสดุเหลือใช้หรือวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น และเหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของเด็ก หลีกเลี่ยงวัสดุที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กได้ เช่น วัสดุที่มีปลายแหลมคม แดงหักง่าย ภาชนะที่เคยบรรจุสารเคมี หรือน้ำยาต่างๆ ที่ยังอาจติดค้าง หรือมีกลิ่นระเหยที่เป็นอันตรายต่อเด็ก สีและวัสดุที่ใช้ในระดับปฐมวัย ได้แก่ สิ่งต่าง เหล่านี้

กระดาษวาดเขียน มีความหนาบางไม่เท่ากัน ที่เรียกเป็นปอนด์ มี 60 ปอนด์ 80 ปอนด์ และ 100 ปอนด์ ใช้ได้ดีกับงานวาดรูป ระบายสีทุกชนิดสำหรับเด็ก

สี เป็นวัสดุที่ดึงดูดความสนใจของเด็กอย่างมาก สีที่ใช้ในระดับปฐมวัย คือ สีเทียน สีฝุ่น สีโปสเตอร์ สีผสมอาหาร และสีจากธรรมชาติ ฯลฯ สีแต่ละชนิดมีคุณสมบัติและข้อบ่งใช้ที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับกิจกรรมแต่ละประเภทที่จัดขึ้นสำหรับเด็ก

สีเทียน (Crayon) หมายถึง สีที่ผสมกับขี้ผึ้งแล้วทำเป็นแท่งหลายสีหลายขนาด สีเทียนที่ดีควรมีสีสด ไม่มีไขเทียนมากเกินไป ควรเลือกซื้อมาใช้ให้เหมาะสม สีเทียนที่มีราคาถูกมักมีส่วนผสมของขี้ผึ้งมากกว่าเนื้อสี เมื่อนำมาใช้จะทำให้สีอ่อนๆ ใส ไม่ชัดเจน มีไขเทียนเกาะกระดาดหา ควรเลือกชนิดที่มีเนื้อสีมากกว่าเนื้อเทียน มีสีสด แท่งโต เพื่อเด็กหยิบจับได้ถนัดมือกว่าแท่งเล็กและไม่หักง่าย หากซื้อเป็นกล่อง มีทั้งชนิดที่เป็นสีเดียวกันทั้งกล่อง เหมาะสำหรับใช้กับเด็กจำนวนมาก เพราะเลือกซื้อได้เฉพาะสีสดๆ ที่เด็กชอบ ถ้าซื้อชนิดที่มีหลายสีใน 1 กล่อง ซึ่งจะมี 8 สี และ 12 สี ก็ควรจะเปิดกล่องที่มีสีสดๆ สีเข้มมากกว่าสีอ่อนๆ และถ้าไม่มีสีขาวเลยจะดีกว่า เพราะเด็กใช้สีขาวน้อยมาก

สีชอล์กเทียน (Oil pastel) เป็นสีที่มีราคาแพงกว่าสีเทียนธรรมดา โดยทั่วไปมีลักษณะ คล้ายสีเทียน เป็นสีชอล์กที่ผสมน้ำมันหรือไข สีสดใส เนื้อนุ่ม สีหนา เมื่อระบายด้วยสีชนิดนี้แล้วยังสามารถใช้เล็บ นิ้วมือ หรือกระดาษทิชชู ตกแต่ง เกี่ยยสีให้เข้ากันคล้ายรูปที่ระบายด้วยสีน้ำมัน มักจะทำเป็นแท่งกลมเล็กๆ และมีสีมากเกินไป เหมาะสำหรับเด็กโตมากกว่าเด็กเล็ก

สีเทียนพลาสติก (Plastic crayon) ผลิตขึ้นจากสีและพลาสติกผสม ทำเป็นแท่งเล็กๆ แข็ง มีสีสดหลายสี ใช้ระบายได้ง่าย เหลาได้เหมือนดินสอ จึงสามารถระบายในส่วนที่มีรายละเอียดได้ และสามารถใช้อย่างลบธรรมชาติลบส่วนที่ไม่ต้องการออกได้ แต่มีราคาแพงมาก

สีเมจิก (Water color) บรรจุเป็นด้ามคล้ายปากกามี 2 ชนิด คือ ชนิดปลายแหลมและปลายตัด เป็นสีที่สว่างสวยงามและสดใส เหมาะสำหรับการขีดเขียนลายเส้น หรือการเขียนตัวหนังสือแต่อาจไม่เหมาะสำหรับเด็กใช้ระบายสี เนื้อที่กว้าง (เลิศ อำนันทะ. 2535: 117) แต่เด็กเล็กๆ ชอบเพราะใช้สะดวก สีสด แท่งเร็ว ถ้าเปื้อนล้างออกง่าย

ปากกาปลายสักหลาด (Felt pen) บางที่เรียกปากกาเคมี เป็นปากกาพลาสติกปลายปากสักหลาดแข็ง ภายในบรรจุไว้ด้วยหลอดสี เมื่อเขียนหมึกจะไหลซึมผ่านปากสักหลาดมาสู่พื้นกระดาษให้สีสดใสมาก ถ้าเขียนซ้ำกันหลายๆ ครั้ง สีจะเข้มขึ้น ไม่เหมาะในการระบายพื้นที่กว้างๆ ถ้าทิ้งไว้นานๆ สีจะซีดเร็ว ควรสอนให้เด็กสวมปลอกปากกาทุกครั้งที่ใช้เสร็จ

ดินสอ (Pencil) เด็กเล็กๆ ส่วนมากอยากใช้ดินสอในการวาดรูป เหมือนกับที่ผู้ใหญ่ทำกัน แต่อย่างไรก็ดี ไม่ควรใช้ดินสอเป็นเครื่องมือในการวาดรูปสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 7 ขวบ การแสดงออกตามธรรมชาติของเด็กจะหายไป เมื่อเขาใช้ดินสอเป็นเครื่องมือแทนอุปกรณ์อย่างอื่นเพราะเด็กรู้ว่าดินสอนั้นสามารถลบออกได้

ดินสอสี (Color pencil) ดินสอสีก็เช่นเดียวกับดินสอ คือ เหมาะสำหรับเด็กโตๆ มากกว่าเด็กเล็ก เพราะนอกจากจะหัก ทุ้ง่าย ต้องเหลาบ่อยๆ มีราคาแพงมากเมื่อเทียบสีเทียนหรือสีประเภทผสมน้ำ

สีที่ต้องผสมน้ำหรือเป็นน้ำ สีประเภทนี้ ได้แก่ สีฝุ่น สีโปสเตอร์ สีน้ำ สีผสมอาหารและสีพลาสติกผสมน้ำ ฯลฯ สีแต่ละประเภทมีลักษณะเฉพาะ ดังนี้

สีฝุ่น (tempera) เป็นสีผง ทึบแสง มีหลายสี ใช้ผสมน้ำให้ใสขึ้นเป็นครีม อาจผสมกาวหรือแป้งเปียกด้วย ขึ้นอยู่กับงานแต่ละชนิด มีราคาถูกกว่าสีประเภทอื่นๆ เก็บไว้ใช้ได้นานโดยการแบ่งมาใช้ มีขายตามร้านเครื่องเขียนทั่วไป โดยการชั่งขายเป็นกิโลกรัม แบ่งขายเป็นถุงเล็กๆ และชนิดเป็นหลอด เวลาจะใช้ต้องผสมกับของเหลวที่เหมาะสม นอกจากน้ำแล้วก็มีน้ำมัน น้ำแป้ง และน้ำสบู่

สีโปสเตอร์ (poster color) ก็คือ สีฝุ่นที่ผลิตบรรจุขวดขาย เป็นสีทึบแสง มีหลายสี ใช้ผสมน้ำ เป็นสีที่ผสมไว้เสร็จแล้วใช้ได้เลย ลักษณะคล้ายครีมมีราคาแพงกว่าสีฝุ่น เป็นสีที่เด็กใช้ง่าย แต่ถ้าต้องการสีอ่อนๆ จะใช้น้ำผสมไม่ได้ ต้องใช้สีขาวผสมจะได้สีอ่อน ระบายได้เรียบ

สีน้ำ (water color) เป็นสีโปร่งแสง ใส ผสมกลมกลืนง่าย สามารถใช้ในส่วนที่เป็นรายละเอียดได้ มีทั้งที่บรรจุขายเป็นหลอดและชนิดก้นบรรจุในกล่องใช้พู่กันกลมหรือพู่กันแบนขนนุ่มช่วยระบาย น้ำเป็นตัวละลายให้ได้สีเข้มหรือเจือจางต่างกันออกไป แต่เด็กเล็กๆ ใช้สีน้ำค่อนข้างยากและไม่ค่อยพอใจนัก เพราะช่วงนี้เป็นช่วงที่เด็กกำลังพัฒนากล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ในการทำกิจกรรม หากใช้สีน้ำในขั้นนี้ เด็กจะต้องคอยใช้พู่กันจุ่มสีอยู่เสมอจึงวาดได้ ทำให้กระดากเป็นรอยจุดๆ เส้นต่างๆ จะไหลไปถึงกัน ทำให้ภาพไม่ชัดเจน จนในที่สุดก็ดูไม่รู้เรื่อง ทำให้เด็กเบื่อมาก เพราะควบคุมยาก จึงเหมาะสำหรับเด็กโตมากกว่าเด็กเล็ก

สีพลาสติก (plastic or acrylic) มีขายตามร้านเครื่องก่อสร้างทั่วไป บรรจุในกระป๋องหลายขนาด และในแบบหลอด ราคาสูง มีเนื้อสีข้นระบายได้ เนื้อสีหยาบ มีกลิ่น เหมาะกับงานใหญ่ที่ไม่ต้องการรายละเอียดมากนัก แต่ก็อาจใช้แทนสีน้ำและสีฝุ่นได้ สามารถใช้วาดหรือทาลงบนพื้นผิวของกระดาก กระดากแข็งหรือไม่ได้โดยตรง ข้อเสียของสีชนิดนี้คือ แปร่ง หรือพู่กันจะต้องจุ่มไว้ในน้ำเสมอ ขณะที่พักการใช้ชั่วคราว และจะต้องล้างอย่างดีหลังจากเลิกใช้แล้ว เนื่องจากสีชนิดนี้มีคุณสมบัติแห้งเร็ว จะทำให้แปร่งหรือพู่กันแข็งใช้ไม่ได้ ถ้าไม่ปฏิบัติตามดังที่กล่าวมาแล้ว

สีจากธรรมชาติ จะเป็นสีที่ได้จาก ผัก ผลไม้ ดอกไม้ ใบไม้ ลำต้น ราก หรือเปลือกของพืช ดิน ฯลฯ เป็นสีที่ไม่มีสารเคมีเจือปน อันอาจเป็นอันตรายแก่เด็กได้ อย่างไรก็ตาม สีจากธรรมชาติ บางชนิดก็อาจจะเป็นอันตรายกับเด็กที่อาจเกิดอาการแพ้ในรูปแบบต่างๆ ได้

นอกจากนี้แล้วยังมีวัสดุและวัสดุเหลือใช้อื่นๆ ที่สามารถนำมาใช้งานการวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัยเช่นกัน ซึ่งได้แก่สิ่งต่างเหล่านี้ กิ่งไม้ ลำไม้ ฟองน้ำ เศษผ้า ก้อนหิน ฯลฯ

อุปกรณ์ที่ใช้กับการวาดภาพ อุปกรณ์ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการทำงาน เป็นสิ่งที่ไม่หมดเปลืองไปในการใช้ตามปกติ แต่มีอายุการใช้งานยืนนานตามชนิดหรือคุณภาพของสิ่งนั้น

อุปกรณ์สำหรับการวาดภาพของเด็กปฐมวัย มีดังนี้

พู่กันหรือแปรงทาสี ขนาดยาว 9 นิ้ว ถึง 10 นิ้ว เหมาะสำหรับเด็กเล็กๆ ควรเลือกพู่กันหรือแปรงที่มีขอบอะลูมิเนียมหุ้มด้ามขนแปรง จะทำให้ขนแปรงไม่หลุดออกง่าย ขนาดด้ามแปรงให้เหมาะสมกับเด็กจับถนัด ไม่ยาวหรือสั้นจนเกินไป หากผู้สอนจะใช้เทปสีปะติดไว้ที่ด้ามพู่กันก็จะช่วย

ให้เด็กจุ่มสีได้ถูกต้อง ไม่ปะปนเปลี่ยนเป็นสีอื่นและต้องไม่ลืมหาถ้วยใส่น้ำเปล่าไว้สำหรับล้างพู่กัน จะทำให้พู่กันไม่แข็งด้วย ขนาดความกว้างของขนแปรงสำหรับเด็กอายุ 2-4 ขวบ คือ นิ้ว หรือ 1 นิ้ว และเพื่อเพิ่มประสบการณ์ของเด็กในการระบายสี ควรมีพู่กันขนาดต่างๆ ตั้งแต่ นิ้ว ถึง 1 นิ้ว ให้เด็กใช้ เพราะขนาดต่างๆ กันของพู่กันจะทำให้เด็กเกิดความอยากทดลองเทคนิคต่างๆ มากขึ้น

กระดานขาสีระบายสี เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการระบายสีสำหรับเด็กได้ยืนวาดรูประบายสี เด็กจะสามารถเคลื่อนไหวแขนอย่างอิสระและสามารถถอยหลังออกมาดูภาพที่เขาวาดได้ ทั้งยังอยู่ในระดับสายตาของเด็กด้วย ด้านล่างจะมีช่องรองรับภาชนะที่ใส่สี ก็ควรใช้กระดานหนังสือพิมพ์ปูรองกันสีหกเลอะเทอะด้วย ด้านบนมักจะมีลวดยึดกระดานติดไว้สำหรับใช้ไม้หนีบหรือที่หนีบกระดานติดเอาไว้ เด็กโตหน่อยก็จะหยิบกระดานออกได้ด้วยตนเอง

ภาชนะใส่สี ภาชนะที่ใส่น้ำก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน ควรใช้ถ้วยพลาสติก กระป๋องเล็กๆ หรือกล่องใส่นมที่ไม่ใช้แล้ว ทำเครื่องหมายสีบนภาชนะให้เด็กเห็นสำหรับการระบายสีบนโต๊ะ หรือบนพื้น ควรใช้ภาชนะดีๆ เช่น กระป๋องใส่ปลากระป๋อง ภาชนะที่มีฝาปิด ถาดขนมที่แบ่งเป็นช่องๆ หรือกล่องโฟมใส่อาหาร ก็ใช้ผสมสีได้ดี

แผ่นฉลุรูปทรง เป็นอุปกรณ์สำเร็จรูป ที่ทำขึ้นจากแผ่นพลาสติก เจาะเป็นรูปร่างกลม สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม หรือรูปอื่นๆ ใช้ช่วยในการสร้างภาพ

แผ่นกระดานรองเขียน ทำจากไม้อัดหรือกระดาษอัด มีตัวหนีบกระดาษเพื่อใช้รองในการวาดรูป มีหลายขนาด ควรใช้ขนาดที่เหมาะสมสำหรับเด็ก มีน้ำหนักเบา เพื่อนำติดตัวไปวาดรูปนอกสถานที่

เสื้อคลุมกันเปื้อน ใช้ผ้าหรือผ้าพลาสติกตัดเป็นเสื้อคลุมให้เด็กใส่ ขณะทำกิจกรรมที่เปรอะเปื้อนง่าย ให้มีขนาดที่เด็กสวมใส่สบายสะดวกในการใส่และถอดออก

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ไม่ใช่ว่ามาเพื่อการทำงานให้มีผลงานดีเยี่ยมแบบผู้ที่ทำงาน แต่เด็กๆ จะมองดูวัสดุที่มีอยู่ แล้วนำมาผนวกเข้ากับประสบการณ์ของเขา ในการตัดสินใจเลือกวัสดุอุปกรณ์ประกอบการทำงานการวาดภาพ ซึ่งผู้ใหญ่เองก็อาจจะคาดคิดไม่ถึง ฉะนั้นควรจัดหาวัสดุหลากหลายไว้แนะนำให้แกเด็ก เมื่อถึงเวลาอันสมควรที่เขาสามารถทำได้ วัสดุอุปกรณ์ทุกชนิดมีส่วนสนับสนุนงานทางการวาดภาพ ควรรู้ว่าเด็กทุกคนต้องพัฒนาเทคนิคด้วยตนเองโดยอาศัยการให้โอกาส มองเห็นคุณค่า มีความรู้ดีและยืดหยุ่น ควรกำหนดกระบวนการในการใช้วัสดุอุปกรณ์ด้วย บางครั้งวัสดุอุปกรณ์หลายๆ รูปแบบก็สามารถนำมาใช้ในห้องเรียนพร้อมๆ กัน เพื่อให้โอกาสเด็กในการพัฒนาความสามารถในการแสดงออก ความเป็นระเบียบ เด็กทุกระดับสามารถรับผิดชอบต่อวัสดุอุปกรณ์ทางการวาดภาพได้ บางโอกาสครูเป็นผู้จัดหา รวบรวม และเก็บรักษาเพื่อเป็นแบบอย่างแล้วให้เด็กทำแทนบ้าง เพื่อเขาจะได้มีความรับผิดชอบ เป็นโอกาสที่เด็กได้มีประสบการณ์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการวาดภาพเบื้องต้นด้วย

อุปกรณ์ทางการวาดภาพควรเก็บไว้ในที่ที่เด็กหยิบใช้ง่าย แต่บางอย่างก็ควรเก็บไว้ด้วยความระมัดระวัง และไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ราคาแพง แต่รู้จักเลือกใช้อย่างเหมาะสมบางอย่างทดแทนกันได้ ไม่ควรให้วัสดุอุปกรณ์ในทางการวาดภาพขาดแคลน ที่ไม่ใช่กระดาษ สี แต่หมายถึงการเพิ่มเติมกระดาษพิเศษบางชนิด เช่น กระดาษสติกเกอร์ กระดาษอลูมิเนียม เป็นต้น จะทำให้การทำงานการวาดภาพดีขึ้น บ่อยครั้งที่เด็กสามารถหาวัสดุอุปกรณ์ราคาไม่แพง เช่น กระดาษหนังสือพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์มีความสำคัญในการทำกิจกรรมการวาดภาพ แต่ก็ยังไม่สำคัญเท่ากับวิธีการและการนำไปใช้ของเด็ก เพราะในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาของเด็กนั้นมีความต้องการและอัตราความสามารถที่แตกต่างกันสำหรับเด็กเล็กๆ แล้ววัสดุอุปกรณ์ทางการวาดภาพเป็นสิ่งที่น่าตื่นเต้นและท้าทายมาก

สรุปได้ว่า วัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมการวาดภาพต้องตระหนักถึงพัฒนาการตามช่วงวัยของเด็ก เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ลงมือปฏิบัติ สัมผัสสิ่งต่างๆ ด้วยตัวเด็กเอง ดังนั้นสื่อต้องเหมาะสมและกระตุ้นให้เด็กได้คิดจินตนาการ สร้างสรรค์ผลงาน เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และจะนำไปสู่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตนเองต่อไป

2.6 บทบาทและหน้าที่ครูในการจัดกิจกรรมศิลปะ

กรวิภา สรรพกิจจานง (2531: 25-26) ได้สรุปบทบาทและหน้าที่ครูในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. เตรียมจัดโต๊ะเรียนและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนเด็กเข้าทำกิจกรรม
2. ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งควรจัดกิจกรรมไว้หลายๆ อย่าง
3. ครูต้องพยายามให้เด็กได้ทำกิจกรรมหมุนเวียนกันไปให้พอเหมาะกับเวลาที่กำหนด และให้ทำอย่างน้อย 2 กิจกรรมแล้วจึงไปเล่นตามมุมต่างๆ ในห้องเรียนได้
4. เมื่อทำงานเสร็จแล้วทุกคนต้องเก็บวัสดุและเครื่องที่ใช้ให้เข้าที่ดูแลห้องให้สะอาด
5. ให้ทำงานกลุ่มอย่างมีระเบียบ
6. พยายามหาวิธีให้เด็กได้ทำกิจกรรมหลายกิจกรรมมิใช่เลือกทำเพียงกิจกรรมเดียว
7. ชมเชยมีกำลังใจ และช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการทำกิจกรรม ให้ได้รับผลสำเร็จบ้างตามสมควร
8. นำผลงานมาติดป้ายนิเทศโดยการหมุนเวียน ผลงานต่างๆ ของเด็กให้ครบทุกคน

2.7 เพลงไทยเดิม

สมุนมัลย์ นิมเนตพันธ์ (2525: 45) ได้กล่าวว่า เพลง หมายถึง เสียงที่ออกมาจากเครื่องดนตรีเป็นทำนองต่างๆ เพลงไทย คือ เพลงไทยเดิม แต่งขึ้นตามหลักของดนตรีไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย มีลีลาในการบรรเลงและการขับร้องแบบไทย โดยเฉพาะแบ่งจังหวะเป็นสามชั้น สองชั้น และชั้นเดียว

สมพงษ์ กาญจนผลิน (2531: 1) ได้ให้ความหมายว่า เพลงที่แต่งขึ้นตามหลักของดนตรีไทย มีลีลาในการขับร้องและบรรเลงแบบไทย โดยเฉพาะ และแตกต่างจากเพลงของชาติอื่นๆ เพลงไทยเดิมมักจะมีประโยคสั้นๆ และมีจังหวะค่อนข้างเร็ว ส่วนใหญ่มีต้นกำเนิดมาจากเพลงพื้นบ้าน หรือเพลงสำหรับประกอบการรำเต้น เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง เมื่อต้องการจะใช้เป็นเพลงสำหรับร้องขับกล่อม และประกอบการแสดงละครก็จำเป็นต้องประดิษฐ์ทำนองให้มีจังหวะช้ากว่าเดิม และมีประโยคยาวกว่าเดิม ให้เหมาะสมที่จะร้องได้ไพเราะ

กล่าวสรุปได้ว่า เพลงไทยเดิมเป็นเพลงบรรเลงและขับร้องแบบไทย ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย ใช้เป็นเพลงสำหรับขับกล่อมและประกอบการแสดงละครมีจังหวะเร็วและจังหวะช้าแตกต่างกันไป

2.8 ประเภทของเพลงไทยเดิม

เรณู โกศินานนท์ (2545: 12-26) ได้กล่าวว่า เพลงไทยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ เพลงที่ใช้ดนตรีล้วนไม่มีการขับร้อง กับเพลงสำหรับการร้อง คือมีการขับร้องมีการบรรเลงดนตรีประกอบ ซึ่งแบ่งออกเป็นหลายลักษณะดังนี้

1. เพลง 2 ชั้น คือเพลงที่ถือว่าเป็นเพลงหลัก หากจะแต่งเพลงสามชั้น หรือชั้นเดียว ต้องแต่งขยายขึ้นไป หรือตัดทอนลงมาจากเพลงสองชั้นก่อน เพราะเพลง 2 ชั้น เป็นเพลงสั้นๆ ที่ร้องและจำทำนองง่าย ดังนั้น ในทางดนตรีไทยจึงถือกันว่าเพลง 2 ชั้น เป็นเพลงหลัก เช่น เพลงลาวเจริญศรี สิงโตเล่นหาง เขมรโพธิสัตว์ เพลงหุ่่ม เวสสุกรรม พม่าเห่ ขอมกล่อมลูก ครอบจักรวาล แหกสาหร่าย จินสอ ฯลฯ

เพลง 2 ชั้น เป็นเพลงจังหวะปานกลาง ที่เรียกว่าเพลง 2 ชั้น นั้นเพราะโทนรำนะนาจะต้องตีเป็นจังหวะเพลง 2 ชั้น ซึ่งมีเสียงคล้ายๆ ดังนี้

ตงทั้งตึง นะโจ้ง นะโจ้ง ตึงทั้ง ทั้งตึงทั้ง ตืออย่างนี้เรียกว่า 1 จังหวะ ของเพลง 2 ชั้น ถ้าเป็นเพลง 4 จังหวะ โทนรำนะนาก็ต้องตืออย่างนี้เข้าไป 4 เที้ยว จึงจะครบ 4 จังหวะ ตามกำหนดที่เรียกว่าเพลง 2 ชั้น

2. เพลง 3 ชั้น คือ เพลงที่นำเพลง 2 ชั้นเป็นหลัก แล้วแต่งขยายขึ้นอีก 1 เท่าตัว จึงเป็นเพลง 3 ชั้น เมื่อแต่งขยายไปเช่นนี้ จะยาวกว่าเพลง 2 ชั้น จังหวะจะต้องทอดช้าลงเป็นธรรมดา ถ้าหากเพลง 2 ชั้น ใช้เวลาบรรเลง 2 นาที เพลง 3 ชั้นจะต้องเป็น 5 นาที ถ้าเพลง 2 ชั้นมี 4 จังหวะ เพลง 3 ชั้น ก็จะมี 4 จังหวะเหมือนกันไม่ใช่ 8 จังหวะ แต่จังหวะของเพลง 3 ชั้น จะยืดยาวออกไปกว่า

เพลง 2 ชั้นเท่าตัวนั่นเอง โทนมระนาจะต้องทำจังหวะเพลง 3 ชั้นโดยเฉพาะ จะนำเอาจังหวะของเพลง 2 ชั้นไปตีหาได้ไม่ จังหวะของเพลง 3 ชั้นมีสำเนียงคล้ายๆ ดังนี้

ดิงทั้งดิง นะโจ่ง นะโจ่ง นะโจ่ง นะโจ่ง

นะโจ่ง นะโจ่ง นะโจ่ง นะโจ่ง นะโจ่ง

ดิงดิง ทั้งดิงทั้ง ดิงทั้งดิง นะโจ่ง

ดิงทั้ง ดิงดิง ทั้งดิง ทั้งดิงทั้ง

นี้เรียกว่า 1 จังหวะของเพลง 3 ชั้น ถ้าเป็นเพลง 6 จังหวะ โทนมระนาจะตีอย่างนี้ซ้ำกันไป 6 เที้ยว จึงจะครบ 6 จังหวะ ตามกำหนดนี้ เรียกว่าเพลง 3 ชั้น

3. เพลงชั้นเดียว คือ เพลงที่นำเพลง 2 ชั้นเป็นหลักและตัดทอนลงมาครึ่งเท่าตัว จึงเป็นเพลงชั้นเดียว เมื่อตัดทอนลงมาเช่นนี้ จะสั้นกว่าเพลง 2 ชั้น จังหวะก็ต้องเร่งกระชั้นขึ้นเป็นธรรมดา ถ้าหากเพลง 2 ชั้น บรรเลง 2 นาที เพลงชั้นเดียวก็นับบรรเลง 1 นาที ถ้าเพลง 2 ชั้นมี 4 จังหวะ เพลงชั้นเดียวของเพลงก็มี 4 จังหวะเหมือนกันไม่ใช่ลดลงเหลือ 2 จังหวะ โทนมระนา จะต้องทำจังหวะของเพลงชั้นเดียวก็นับคล้ายๆ ดังนี้

นะโจ่งนะ โจ่งนะโจ่ง ดิงทั้ง ดิงทั้ง เรียกว่า 1 จังหวะ ของเพลงชั้นเดียวถ้าเป็นเพลง 4 จังหวะ โทนมระนาจะตีอย่างนี้ซ้ำๆ กันไป 4 เที้ยว จึงจะครบ 4 จังหวะ ตามกำหนด

4. เพลงเถา คือ เพลงเพลงหนึ่ง ซึ่งมี 3 ชนิดติดต่อกันในเพลงเดียวกันโดยบรรเลงเพลงสามชั้นก่อน แล้วเป็นเพลงสามชั้นก่อน แล้วเป็นเพลงสองชั้น ลงมาจนถึงเพลงชั้นเดียว เรียกว่า “เพลงเถา” เดิมเป็นเพลงสองชั้นต่อมาหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้คิดแต่งขึ้นเป็นสามชั้นดำเนินทำนองเป็นคู่กันกับเพลงเขมรเลียบพระนคร เมื่อราว พ.ศ. 2460 จากนั้นหมื่นประคัมเพลงประสาน (ใจ นิตยผลิน) ได้ตัดลงเป็นชั้นเดียว เมื่อ พ.ศ. 2464 และมีทำนองชั้นเดียวอีกทำนองหนึ่ง เป็นต้น

5. เพลงเรื่อง คือ เพลงหลายๆ เพลงที่นำมาขับร้อง หรือบรรเลงติดต่อกัน ชื่อของเรื่องมักจะนำมาจากชื่อเพลงที่ขึ้นต้น หรือเพลงสำคัญของเพลงนั้นมาเป็นชื่อ แต่บางทีก็เรียกชื่อตามโอกาสที่ใช้ หรือตามหน้าทับของเพลงนั้น เช่น เรื่องนางหงส์ เรื่องมอญแปลง เรียกตามชื่อเพลงที่ขึ้นต้น จึงเรียกว่า “เพลงเรื่อง” โดยนำเอาเพลงหลายๆ เพลงที่มีลักษณะใกล้เคียงกันมารวมกันเข้าและบรรเลงติดต่อกันเป็นชุด

6. เพลงตับ คือ เพลงที่ขับร้องหรือบรรเลงโดยนำเพลงหลายๆ เพลงมาขับร้องและบรรเลงติดต่อกัน แบ่งออกเป็น 2 อย่างคือ

ก. ตับเพลง คือ การเรียบเรียงเพลงที่จะนำมาบรรเลงติดต่อกันให้มีสำเนียงทำนองเป็นชุดและประเภทเดียวกันตามแบบแผนโบราณที่ได้วางไว้บทร้องจะติดต่อกันหรือไม่ หรือเป็นคนละเรื่องไม่คำนึงถึง เช่น ตับเพลง ตับเพลงฉิ่ง 3 ชั้น ตับเพลงลมพัดชายเขา 3 ชั้น

ข. ดับเรื่อง ได้แก่ การเรียบเรียงเพลงจากหลายเพลงนำมาติดต่อกันโดยมุ่งหมายในเนื้อเรื่องของบทร้อยกรองเป็นส่วนสำคัญให้เนื้อร้องนั้นติดต่อกันเป็นเรื่องราว ได้เนื้อความเป็นไปตามลำดับ เพลงที่จะบรรจุจะมีสำเนียงทำนองแตกต่างกันอย่างไร หรือแม้ต่างอัตรากันเป็นคนละชั้นก็ไม่คำนึงถึง เช่น ดับเรื่องราชาธิราช ดับเจริญศรี ฯลฯ

7. เพลงเกร็ด คือ เพลงที่ไม่ได้เรียบเรียงเข้าเป็นชุดต่างๆ เหมือนเพลงเรื่องและเพลงเถา เพลงชนิดนี้มีไว้สำหรับบรรเลงในเวลาสั้นๆ คือ บรรเลงฟังเฉพาะเพลง หรือเฉพาะบทร้องนั้นๆ เท่านั้น ซึ่งเป็นการสะดวกโดยไม่ต้องบรรเลงเพลงเดียวกัน แต่เพลงต่างๆ ที่อยู่在那ชุดนั้นจะนำเพลงใดไปร้องเป็นเพลงเกร็ด จะเรียกว่าเพลงเกร็ดก็ได้ แต่ต้องเป็นเพลงที่มีเนื้อร้องน่าตื่นเต้นเร้าใจ เช่น เพลงเต่าเหินเพลงดับเรื่องรามเกียรติ์ตอนนางลอย ฯลฯ

8. เพลงหมู่ คือ เพลงที่เครื่องดนตรีทุกชิ้นบรรเลงพร้อมๆ กันไปเป็นหมู่เป็นกลุ่ม จึงเรียกว่า เพลงหมู่

9. เพลงเดี่ยว คือ เพลงที่กำหนดให้เครื่องดนตรีเครื่องใดเครื่องหนึ่งบรรเลงโดดเดี่ยวแต่เพียงเครื่องเดียวเป็นการอวดฝีมือ ที่นิยมเดี่ยวกั้ก็คือเพลงกราวใน ลาวแพน พระยาโศก นกขมิ้น สารภี เชิดนอก เขกมอญทยอย ฯลฯ และจำเป็นจะต้องเลือกเดี่ยวให้ถูกกับเครื่องดนตรี โดยเป็นเครื่องที่มีเสียงทุ้ม เช่น ซอด้วง จะเดี่ยวเพลงเขกมอญหรือกราวใน และเครื่องดนตรีที่มีเสียงแหลม เช่น ซอด้วง ก็นิยมเดี่ยวเพลงเชิดนอก พระยาโศก ฯลฯ

10. เพลงโหมโรง คือ เพลงที่เริ่มบรรเลงเป็นเพลงแรกในการบรรเลงครั้งหนึ่งๆ เพลงโหมโรงไม่มีการขับร้อง ความมุ่งหมายของเพลงโหมโรงคือเตือนให้ผู้ฟังผู้ชมทราบว่าการบรรเลงจะเริ่มขึ้นแล้ว เพลงที่ใช้ได้แก่ เพลงไอยเรศ คุณลุงคุณป้า มะลิเลื้อย ครอบจักรวาล กระแตได้ไม้ ม้าย่อง ฯลฯ

11. เพลงลูกล่อ ลูกขัดประเภทโยน คือ เพลงที่มีทำนองเป็น 3 ชั้น โดยอาศัยการวางประโยคและวรรคตอนให้มีลูกเอื้อนในการขับร้องหลายชั้น ยิ่งกว่าเพลงประเภท 3 ชั้นใดๆ ข้อสังเกตเกี่ยวกับเพลงจำพวกนี้ คือ การขับร้องกับเครื่องรับไม่เท่ากัน กล่าวคือ ขับร้องสั้นนิดเดียว แต่เครื่องรับยืดยาวหลายเท่าของการขับร้อง เช่น เพลงเขมรราชบุรี แกลลพบุรี แหกโอด

12. เพลงทำยเครื่องหรือเพลงหางเครื่อง คือ เพลงที่บรรเลงต่อเนื่องกัน เมื่อเล่นเพลงเกร็ดเพลงเถาจบแล้ว แต่ยังไม่มีความเสียดายไม่อยากให้หมดไปเสียง่ายๆ นักดนตรียังมีมืออยู่ จึงต้องแถมเพลงทำยเครื่อง เพลงจำพวกนี้จะเป็นเพลงสั้นๆ แปลกๆ แต่ต้องเลือกให้กลมกลืนเข้ากันกับเพลงเกร็ด เช่น เล่นเพลงทำนองแขกจบลง ควรเล่นเพลงเป็นทำนองแขกเพลงเขมรต้องออกเขมร เพลงจีนก็ต้องออกจีน ฯลฯ

13. เพลงส่งท้ายหรือเพลงลาโรง คือ เพลงที่บรรเลงครั้งสุดท้ายซึ่งถือว่าเป็นการอำลาและให้พรแก่เจ้าภาพ เพลงจำพวกนี้มีไม่มาก ได้แก่ พระอาทิตย์ชิงดวง เต่ากินผักบุ้ง ออกทะเล ฯลฯ

2.9 ความหมายของดนตรี

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525: 291) ได้ให้ความหมายของดนตรีไว้ว่า เสียงที่ประกอบกันเป็นทำนองเพลง เครื่องบรรเลงซึ่งมีเสียงดังทำให้รู้สึกเพลิดเพลิน หรือเกิดอารมณ์รัก โศก หรือรื่นเริง เป็นต้น ได้ตามทำนองเพลง

เสวี เย็นเปี่ยม (2537: 4) ได้ให้ความหมายว่า ดนตรีเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่แสดงออกถึงสุนทรียภาพ (Esthetics) ซึ่งเป็นความงามที่ไม่สามารถมองเห็นด้วยตา แต่เป็นความงามที่รู้สึกได้ด้วยจิตใจ และสามารถรับรู้ได้ด้วย การสัมผัสทางหู ซึ่งเกิดจากพลัง ความนึกคิดของบรรดาคิดกวีทั้งหลาย เมื่อได้ฟังแล้วเกิดความประทับใจและความประทับใจเหล่านั้นไม่ใช่เกิดจากการเห็นตัวโน้ต แต่เป็นความประทับใจอันเกิดจากเสียงของดนตรีที่เล่น ตามตัวโน้ต ทำให้ผู้ฟังสามารถรับรู้บทเพลงเหล่านั้นให้ความรู้สึกเศร้า อ่อนหวาน สนุกสนาน คึกคัก เข้มแข็ง

มานิต หล่อพินิจ (2547: 2) ได้ให้ความหมายของดนตรีหมายถึงลำดับเสียงอันไพเราะ จากความหมายต่างๆ พอสรุปได้ว่า ดนตรีหมายถึง เสียงที่ประกอบกันเป็นทำนองที่มีระดับเสียงทั้งเสียงสูงต่ำ เมื่อฟังเสียงให้ความรู้สึก ทางด้านจิตใจ ทั้งเพลิดเพลิน อ่อนหวาน เศร้า สนุกสนาน เป็นต้น

2.10 คุณค่าเสียงดนตรีในการจัดกิจกรรม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2524: 128) ดนตรีมีความผูกพันต่อมนุษย์อย่างมาก ดนตรีมีอิทธิพลต่ออารมณ์ความรู้สึกนึกคิดสามารถโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ฟังเคลิบเคลิ้ม คล้อยตาม เกิดสุนทรียะมองโลกในแง่ดี ช่วยผ่อนคลายความเครียด ช่วยขจัดจิตใจให้เยือกเย็น และในขณะเดียวกัน ดนตรียังสามารถกระตุ้นให้คนเราเกิดอารมณ์ในรูปแบบต่างๆ กัน ความรู้สึกและอารมณ์ของมนุษย์สามารถถ่ายทอดได้ด้วยการใช้ดนตรีเป็นสื่อ เช่น ความรักชาติ ก็จะออกมาในรูปของเพลงปลุกใจ ความรักของชายหญิงก็ออกมาในลีลาของเพลงรักหวานซึ้ง หรือความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูกก็จะออกมาเป็นเพลงกล่อมที่มีความไพเราะ อ่อนหวาน อ่อนโยน แผงไว้ด้วยความนุ่มนวลเหล่านี้ เป็นต้น

หรรษา นิลวิเชียร (2535: 195) ได้กล่าวว่า คุณค่าของดนตรี มีดังนี้

1. การสร้างสรรค์ (Creativity) เด็กสามารถแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ โดยอาศัยดนตรีเป็นสื่อ เด็กสามารถแสดงออกทางความคิด ความรู้สึกอย่างอิสระในขณะที่เล่นดนตรี หรือเต้นไปตามจังหวะเพลง เด็กต้องการเวลา วุฒิภาวะ ทักษะ และความรู้ที่จะคิดสิ่งใหม่ๆ ครูมีบทบาทในการส่งเสริมให้เด็กแสดงออกหลายๆ วิธีจากประสบการณ์เดียวกัน ให้อิสระ วัสดุอุปกรณ์ และเวลาอย่างเพียงพอแก่เด็กได้สร้างสรรค์ ยอมรับเด็กทุกคน ไม่ตัดสินหรือเปรียบเทียบผลงานเด็กกับผลงานของผู้ใหญ่ ครูไม่ควรชี้แนะหรือบอกเด็กถึงวิธีการเคลื่อนไหวหรือวิธีการร้องเพลง เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกในวิธีของตนเอง

2. คุณค่าด้านสังคม (Social) ดนตรีช่วยให้เด็กรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม การร้องเพลงด้วยกันทำให้มีความรู้สึกร่วมกัน เด็กจะรู้สึกว่าตัวเองมีค่า มีความสำคัญและประสบความสำเร็จ เพลงพื้นบ้านจะช่วยสืบต่อวัฒนธรรมจากคนรุ่นก่อนไปยังรุ่นหลังๆ

3. ด้านร่างกาย (Physical) ดนตรีช่วยให้เด็กได้พัฒนาการทรงตัว ความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ของร่างกายและการควบคุมกล้ามเนื้อกล้ามเนื้อใหญ่จะพัฒนาในขณะที่เด็กเคลื่อนไหวหรือเล่นดนตรี นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในดนตรียังช่วยให้เด็กพัฒนาการตระหนักถึงความสามารถของร่างกายตนเอง

4. ด้านสติปัญญา (Intellectual) ดนตรีเป็นเรื่องของนามธรรม ต้องการกระบวนการรับรู้ การจำ และการสร้างมโนทัศน์ การสร้างความเข้าใจ และกระบวนการรับข้อมูลจะต้องอาศัยการกระทำ การหยิบจับสัมผัส การรวบรวม การรับรู้และจินตนาการ อันได้แก่ ทางโสตประสาท ทางจักษุสัมผัสและการเคลื่อนไหว ประการสุดท้ายคือ จากสัญลักษณ์ทางตัวอักษรและเครื่องหมาย (Brunner. 1966) ดนตรีช่วยให้เด็กพัฒนาทางสติปัญญาตามคุณสมบัติข้างต้น

5. ด้านอารมณ์ (Emotional) ดนตรีคือความสนุกสนาน ดนตรีช่วยให้เด็กเคลื่อนไหวอย่างสร้างสรรค์ ได้แสดงออกทางด้านการร้องเพลง การแสดงละคร ซึ่งช่วยปลดปล่อยพลังงาน และความเครียด เด็กได้เรียนรู้ว่าดนตรีมีทั้งเศร้า สุข ขบขัน เครียด โกรธ เห็นใจ ฯลฯ

ณรุทธ์ สุทนต์จิตต์ (2541: 21-22) ได้กล่าวว่า คุณค่าของดนตรีที่มีต่อเด็กพอสรุปได้ดังนี้

1. ดนตรีช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการของเด็ก ดนตรีเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กคิดค้นทดลองและแสดงออกโดยใช้ดนตรีเป็นสื่อ

2. ดนตรีช่วยพัฒนาด้านการตอบสนองทางอารมณ์ของเด็ก เนื่องจากประสบการณ์ดนตรีช่วยให้เด็กแสดงออกทางอารมณ์

3. ดนตรีช่วยพัฒนาด้านปัญญา โดยเหตุที่ดนตรีเป็นสื่อทำให้เด็กคิดและทำความเข้าใจกับเรื่องของเสียง และช่วยพัฒนาด้านการรับรู้ ตลอดจนการเชื่อมโยงแนวคิดต่างๆ

4. ดนตรีช่วยพัฒนาด้านภาษา เมื่อเด็กชอบและต้องการร้องเพลง การเรียนรู้ทางด้านภาษาจึงเป็นทักษะพื้นฐานที่เด็กต้องเรียนรู้ไปด้วย นอกจากนี้เด็กยังใช้ภาษาเป็นสื่อในการอธิบายความรู้สึกต่อดนตรี ซึ่งทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านการใช้ภาษามากขึ้นด้วย

5. ดนตรีช่วยพัฒนาด้านร่างกาย เนื่องจากประสบการณ์ทางดนตรีเกี่ยวข้องกับการร้องเพลง การเล่นเครื่องดนตรี การเข้าจังหวะ สิ่งเหล่านี้ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านกล้ามเนื้อต่างๆ ดีขึ้น

6. ดนตรีช่วยพัฒนาความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เนื่องด้วยประสบการณ์ทางดนตรีช่วยให้เด็กรู้จักและเข้าถึงความรู้สึก ความสามารถของตนเอง และยังช่วยให้เด็กเข้าใจเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมของตนด้วย

7. ซึ่งเป็นประการสำคัญที่สุด คือ ดนตรีซึ่งเป็นโสตศิลป์ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านสุนทรีย์ ซึ่งนำไปสู่ความซาบซึ้งในดนตรีต่อไป ดนตรีช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์

สุนทรีย์ โดยการตอบสนองต่อองค์ประกอบดนตรี เช่น ทำนอง จังหวะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ช่วยให้เด็กเข้าถึงความสวยงามความเต็มอิ่มในอารมณ์และความสนุกสนานทางการรับรู้ สิ่งเหล่านี้มักถูกละเลยในการให้การศึกษาทั่วไปกับเด็ก การที่เด็กมีประสบการณ์ทางดนตรีช่วยเติมความรู้สึก และความต้องการของเด็กให้เต็ม ซึ่งทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ มีจิตใจเจริญงอกงามละเอียดอ่อน ควบคู่ไปกับการคิดความอ่านทางวิชาการด้านอื่นๆ

ดังนั้นจะเป็นได้ว่า ดนตรีมีความสำคัญ และคุณค่าต่อเด็กเป็นอย่างยิ่ง ในการพัฒนา ด้านการเรียนรู้ต่างๆ การจัดประสบการณ์ ทางดนตรี ให้กับเด็กต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัย และความต้องการของเด็ก

2.11 การจัดกิจกรรมวาดภาพประเสียงเพลงไทยเดิม

สำหรับกิจกรรมการวาดภาพด้วยการใช้เพลงไทยเดิม ของการวิจัยครั้งนี้ เพลงที่นำมาใช้ประกอบบรรยากาศในขณะวาดภาพ ได้แก่ เพลงไทยเดิม การจัดกิจกรรมวาดภาพด้วยการใช้เพลงไทยเดิมเป็นการจัดกิจกรรมที่ใช้เพลงไทยเดิมเป็นบรรยากาศ ซึ่งความสำคัญของเพลงเป็นบรรยากาศในการจัดกิจกรรมนั้น ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ให้ความหมายของบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมว่าบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมว่าบรรยากาศหมายถึง ความรู้สึกหรือสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัว และให้ความหมายของสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆ ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคมที่แวดล้อมมนุษย์อยู่และ ประดิษฐ์ อุปรมัย (2523) กล่าวถึงบรรยากาศในชั้นเรียนว่า หมายถึง บรรยากาศสองประเภท ประเภทแรกคือบรรยากาศทางกายภาพ (Physical Atmosphere) ซึ่งได้แก่การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียนที่เป็นระเบียบเหมาะสม มีเครื่องใช้ที่สามารถอำนวยความสะดวกต่างๆ และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้และมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน อีกประเภทหนึ่งคือบรรยากาศทางจิตภาพ (Psychological Atmosphere) ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อสภาพจิตใจของผู้เรียน ซึ่งมีผลต่อเนื่องไปถึงความพร้อมทางจิตภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีผลไปถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอีกด้วย สภาพแวดล้อมทางจิตภาพ เกิดจากความรู้สึกสบายใจที่ครูควรสร้างในชั้นเรียนให้ผู้เรียนเกิดความอบอุ่นเป็นกันเองระหว่างครูกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนด้วยกัน บรรยากาศในห้องเรียน เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งมีอิทธิพลต่อสภาพจิตใจ หรือสภาพอารมณ์ของผู้เรียนในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเป็นเพลงไทยบรรเลงคลาสสิก ไม่มีเนื้อร้องเพื่อการใช้เพลงไทยเดิมในครั้งนี้ แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย เพลงไทยเดิมที่นำมาจัดบรรยากาศนั้นได้นำเพลงที่มีจังหวะช้า และเหมาะสมกับวัยเด็กและกิจกรรมการวาดภาพ ซึ่งสมองของเด็ก ถ้าได้สัมผัสการฟังเสียงที่มีเพลงเป็นบรรยากาศไปกระทำกิจกรรม เด็กจะมีความคิดจินตนาการที่ดี

เพลงที่นำมาเปิดให้เด็กฟัง มีจำนวน 12 เพลง ได้แก่ เพลงลาวดำเนินทราย เพลงลาวเจริญศรี เพลงโยสลัม เพลงต้นบรเทศ เพลงลมพัดชายเขา เพลงจีนเก็บบุปผา เพลงจีนรำพัด เพลงลาวเสียงเทียน เพลงสร้อยเพลง เพลงเขมรรอบดึก เพลงนกขมิ้น เพลงเขมรไทรโยค เป็นเพลง

ไทยเดิมที่ได้นำมาจัดกิจกรรมวาดภาพอย่างอิสระ ประกอบด้วยบรรยากาศที่มีเพลงไทยเดิมบรรเลง ทำให้เด็กได้ใช้ความคิดจินตนาการในการแสดงผลงาน เพื่อให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์กับการวาดภาพ ที่เด็ก ๆ สามารถเลือกวัสดุอุปกรณ์ได้หลากหลาย ทั้งการวาดด้วยสีแท่งและสีที่ผสมน้ำ กับอุปกรณ์ที่วาด เช่น พู่กัน ขวดพลาสติก ก้านสำลี ขวดลูกกลิ้ง ไม้ไผ่ ซึ่งเด็ก ๆ จะได้รับความเพลิดเพลิน มีความสุข ขณะทำกิจกรรม เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สังเกต ได้ฝึกการคิดมีจินตนาการ ออกแบบผลงานของตนเอง ซึ่งจะสามารถนำไปสู่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพ

สดีไส ชะนะกุล (2538: 70) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพ นอกชั้นเรียน และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพในชั้นเรียนแบบปกติ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพ นอกชั้นเรียน และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพในชั้นเรียน แบบปกติมีความคิดสร้างสรรค์ และการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จงลักษณ์ ช่างปลื้ม (2541: 96-98) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถการวาดภาพจากกิจกรรมการวาดภาพประกอบการฟังนิทาน ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบการฟังนิทาน มีพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์จากการทดสอบหลังการทดลอง ครั้งที่ 6 ครั้งที่ 12 และครั้งที่ 18 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของแต่ละครั้งพบว่า การทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 18 สูงกว่าครั้งที่ 12 ครั้งที่ 6 และครั้งที่ 12 สูงกว่าครั้งที่ 6 ด้วย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบอีกว่า นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบการฟังนิทาน มีความสามารถในการวาดภาพ จากการทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 6 ครั้งที่ 12 และครั้งที่ 18 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของแต่ละครั้ง พบว่า การทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 18 สูงกว่าครั้งที่ 12 และครั้งที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 12 สูงกว่าครั้งที่ 6 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิวัฒน์ เรียนดี (2547: 81) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของการวาดภาพระบายสีหลังจากการเล่นของเล่นบล็อกตอสีของเด็กปฐมวัย พบว่า จากการดำเนินการทดลองการจัดกิจกรรมการเล่นของเล่น “บล็อกตอสี” ทั้งหมด 20 ครั้ง กับกลุ่มทดลองที่เป็นเด็กปฐมวัย เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง ก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของกิจกรรมการเล่นของเล่น บล็อกตอสี ที่สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การวาดภาพระบายสีให้แก่เด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรี

จัตรสุดา เขียรปรีชา (2537: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในบรรยากาศที่มีเสียงดนตรีประกอบ กับเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ เด็กปฐมวัย ชาย – หญิง ที่มีอายุระหว่าง 4–5 ปี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 โรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 30 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย และทำการคัดเลือก กลุ่มทดลองได้รับการจัดกิจกรรม ในบรรยากาศที่มีเสียงดนตรีประกอบ และกลุ่มควบคุมได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน ผลการศึกษา พบว่าพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม ในบรรยากาศที่มีเสียงดนตรีประกอบ แตกต่างจากเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุวรรณา ก้อนทอง (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดสร้างสรรค์และเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะประกอบเสียงดนตรีคลาสสิกกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยชายและหญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนจินดารัตน์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 15 คน กลุ่มควบคุม 15 คน กลุ่มทดลองได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะประกอบเสียงดนตรีคลาสสิก และกลุ่มควบคุมได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบปกติเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 20 – 30 นาที ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะประกอบเสียงดนตรีคลาสสิก และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบปกติ มีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะประกอบเสียงดนตรีคลาสสิก และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบปกติ มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเอกสารงานวิจัยดังกล่าว ที่ผู้วิจัยได้ศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการวาดภาพยังมีน้อย ที่จะนำมาเป็นข้อมูลในกิจกรรมการวาดภาพ ประกอบเสียงเพลงไทยเดิมซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กเกิดความคิดจินตนาการ สร้างสรรค์ผลงานได้ในสภาพแวดล้อมที่มีบรรยากาศเสียงเพลงประกอบ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการใช้เสียงเพลงไทยเดิม มาประกอบกิจกรรมวาดภาพ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ให้เกิดขึ้นกับเด็กระดับปฐมวัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 2 ห้อง 60 คน ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุระหว่าง 4 – 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่ม 1 ห้อง เลือกเด็กที่มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ต่ำมาก 15 คน อันดับสุดท้ายมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ TCT-DP (Test of Creative Thinking-Drawing Production) ของเจเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban.1986: 138-155)
2. แผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

1. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ TCT-DP (Test of Creative Thinking-Drawing Production) ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์เยลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) ซึ่งมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบเยลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่มีการหาค่าความเชื่อมั่นโดยเยลเลนและเออร์บัน ได้นำแบบทดสอบไปใช้กับเด็กกลุ่มต่างๆ ได้ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้ นำไปใช้กับเด็กที่มีความเชื่อมั่นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ได้ค่าความเชื่อมั่น .89 นำไปใช้กับเด็กพิเศษ หูตึง ได้ค่าความเชื่อมั่น .91 นำไปใช้กับเด็กที่เรียนโปรแกรมคณิตศาสตร์ ได้ค่าความเชื่อมั่น .94 และนำไปใช้กับเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ได้ค่าความเชื่อมั่น .97 ตามลำดับ

1.2 ศึกษาลักษณะของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban) ซึ่งแบบทดสอบนี้เป็นแบบทดสอบที่ใช้กระดาษและดินสอในการทดสอบเป็นรายบุคคล ซึ่งกำหนดรูปแบบดังนี้ คือ

1) ถ้าสิ่งที่กำหนดเป็นสิ่งที่เร้าที่จัดเตรียมไว้ในรูปของชิ้นส่วนเล็กๆ มีขนาดและรูปร่างแตกต่างกัน เช่น รูปม้วนฉาก รูปครึ่งวงกลม รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสปลายเปิด รูปจุด รูปรอยเส้นประ รูปเส้นโค้งด้วยตัว S ซึ่งประกอบอยู่ด้านในและด้านนอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่

2) ถ้าการตอบสนอง สิ่งเร้า ผู้ถูกทดสอบสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้อย่างอิสระตามจินตนาการ โดยการวาดภาพขึ้นมาในขอบเขตของช่วงเวลาที่กำหนดให้และมีเกณฑ์สำหรับยึดถือเป็นหลักในการประเมินคุณค่าความคิดสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพทั้งหมด

1.3 การใช้แบบทดสอบ

1.3.1 ผู้ถูกทดสอบจะได้รับแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ เยลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban) และดินสอ ซึ่งไม่มียางลบ เพื่อมิให้ผู้ตอบเปลี่ยนภาพที่วาดแล้ว

1.3.2 ผู้ทดสอบอ่านคำสั่งซ้ำๆ และชัดเจน

1.3.3 เมื่อถูกผู้ทดสอบเข้าใจแล้วให้ลงมือวาดภาพ และถ้าหากมีคำถามในช่วงที่กำลังทำแบบทดสอบ ผู้ทดสอบอาจจะตอบคำถามได้ เช่น “หนูจะวาดรูปอะไร” ให้ครูตอบได้ว่า “เด็กๆ อยากรู้อะไรก็ได้ตามที่อยากจะวาดรูปที่วาดเป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งสิ้น ทำอย่างไรก็ได้ไม่มีสิ่งใดผิด”

1.3.4 ในการทดสอบกำหนดเวลา 15 นาที หลังจากนั้นผู้ทดสอบจะเก็บข้อสอบทั้งหมด เขียนชื่อ อายุ เพศ และชื่อเรื่องหรือชื่อภาพที่ผู้ถูกทดสอบเป็นผู้ตั้งไว้ที่มุมขวาของแบบทดสอบ

1.3.5 ผู้ทดสอบจดบันทึกเวลาการทำแบบทดสอบของผู้ที่ทำเสร็จก่อน 12 นาทีไว้ที่มุมขวาของแบบทดสอบ และปฏิบัติเช่นเดียวกับข้อ 1.3.4

1.4 การศึกษาการให้คะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลน และเออร์บัน (Jellen and Urban) โดยมีเกณฑ์ ทั้งหมด 11 เกณฑ์ คือ

- 1) การต่อเติม (Cn)
- 2) ความสมบูรณ์ (Cm)
- 3) ภาพที่สร้างขึ้นใหม่ (Ne)
- 4) การต่อเนื่องด้วยเส้น (CI)
- 5) การต่อเนื่องที่ทำให้เกิดเป็นเรื่องราว (Cth)
- 6) การข้ามเส้นกันเขตโดยการใช้ชั้นส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfd)
- 7) การข้ามเส้นกันเขตอย่างมีอิสระโดยไม่ให้ส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfi)
- 8) การแสดงความลึก ใกล้ – ไกล หรือมิติของภาพ (Pe)
- 9) อารมณ์ขัน (Hu)
- 10) การคิดแปลกใหม่ ไม่คิดตามแบบแผน การวางภาพ (Uca)
- 11) การคิดแปลกใหม่ ภาพที่เป็นธรรมชาติหรือไม่เป็นของจริง (Ucb)
- 12) การคิดแปลกใหม่ ภาพที่เป็นสัญลักษณ์หรือการใช้คำพูด (Ucc)
- 13) การคิดแปลกใหม่ ภาพที่ต่อเติมไม่ใช่ภาพที่วาดกันแพร่หลายทั่วไป (Ucd)
- 14) ความเร็ว (Sp)

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลน และเออร์บัน (Jellen & Urban)

14 เกณฑ์ โดยการจัดเป็นกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

- กลุ่มที่ 1 ความคิดริเริ่ม ข้อ 10, 11, 12 และ 13 คะแนนเต็ม 12 คะแนน
- กลุ่มที่ 2 ความคิดคล่องตัว ข้อ 14 คะแนนเต็ม 6 คะแนน
- กลุ่มที่ 3 ความคิดยืดหยุ่น ข้อ 6, 7, 8 และ 9 คะแนนเต็ม 24 คะแนน
- กลุ่มที่ 4 ความคิดละเอียดลออ ข้อ 1, 2, 3, 4 และ 5 คะแนนเต็ม 30 คะแนน

1.5 ศึกษาเกี่ยวกับการใช้แบบทดสอบ และเกณฑ์การให้คะแนนของแบบทดสอบ ความคิดสร้างสรรค์ ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) โดยผู้วิจัยได้ไปขอคำแนะนำฝึกฝน และเรียนรู้ในการตรวจให้คะแนน จากผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดารณี ศักดิ์ศิริผล
อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ประสิทธิ์รักษ์ เจริญผล
ครูใหญ่โรงเรียนอนุบาลจันทบุรี

1.6 นำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban) ไปทดลองใช้กับเด็กนักเรียนอนุบาลปีที่ 2 อายุ 4 ปี โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายประถม) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน มาตรวจให้คะแนน เพื่อหาคุณภาพค่าความเชื่อมั่นของคะแนน เนื่องจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen &

Urban) ซึ่งมีวิธีการตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด 14 เกณฑ์ และจัดเป็นกลุ่ม 4 กลุ่ม ได้แก่ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ซึ่งบางเกณฑ์ค่อนข้างเป็นอัตนัย (Subjective)

1.7 นำแบบทดสอบที่ดำเนินการทดสอบ แล้วมาตรวจ วิเคราะห์เป็นรายด้านตามเกณฑ์การให้คะแนน กำหนดไว้ในแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) จำนวนทั้งสิ้น 14 เกณฑ์ โดยนำมาแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ โดยผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 ท่าน รวมทั้งหมด 3 ท่าน

1.8 นำคะแนนที่ได้จากการตรวจของผู้ตรวจทั้งสามท่าน ซึ่งตรวจให้คะแนนอย่างอิสระ กันมาประมาณความเชื่อมั่นของคะแนน

1.9 นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลน และเออร์บัน (Jellen and Urban) ไปทดลองใช้กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 4 ปี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) โดยเลือกเด็กที่มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ต่ำ จำนวน 15 คนอันดับสุดท้าย เพื่อนำมาคัดเลือกไว้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. การสร้างแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

การสร้างแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ผู้วิจัยได้แบ่งลำดับขั้นตอนการทำแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1.1 เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อการสอนระดับปฐมวัยศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

2.1.2 กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนของ เยาวพา เดชะคุปต์ (2542)

2.1.3 ศิลปศึกษาของ วิรุณ ตั้งเจริญ (2546)

2.1.4 ศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย ของ สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล (2545)

2.1.5 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะของ เอื้ออารี ทองพิทักษ์ (2546) ประสิทธิ์รักษ์ เจริญผล (2547) วรางคณา กันประชา (2548)

2.2 การคัดเลือกเพลงไทยเดิมประเภทบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีสากล มีขั้นตอนดังนี้

2.2.1 ผู้วิจัยศึกษาและดำเนินการและคัดเลือกเพลงไทยเดิมบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีสากลที่มีอยู่ทั่วไป จำนวน 50 เพลง

2.2.2 นำเพลงไทยเดิม 50 เพลง ให้ผู้เชี่ยวชาญคัดเลือกเหลือ 12 เพลง ได้แก่ เพลงลาวดำเนินทราย เพลงลาวเจริญศรี เพลงโยสลัม เพลงต้นบรเทศ เพลงลมพัดชายเขา เพลงจีนเก็บบุปผา เพลงจีนรำพัด เพลงลาวเสียงเทียน เพลงสร้อยเพลง เพลงเขมรรอบตึก เพลงนกขมิ้น เพลงเขมรไทรโยค

2.2.3 นำไปอัดเสียงเพลงลงในแถบบันทึกเสียง ซึ่งเพลงที่มีความเหมาะสมกับบรรยากาศในการจัดกิจกรรมการวาดภาพสำหรับเด็กปฐมวัย

2.2.4 เมื่อนำไปอัดเสียงเพลงเรียบร้อยแล้ว นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของจังหวะ ท่วงทำนอง ดัง-ค่อย และระยะเวลา โดยนำไปบันทึก 1 แผ่น มี 1 เพลงแต่ละเพลงใช้ระยะเวลา 30 นาที นำแถบบันทึกเสียงเพลงไทยเดิมที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิมเพื่อสามารถนำไปทดลองได้

2.3 การสร้างแผนการจัดกิจกรรม การวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิมโดยนำเพลงคัดเลือกมา 12 เพลง มาประกอบการสร้างแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งมีกรอบรายละเอียดดังนี้

2.3.1 ชื่อกิจกรรม

2.3.2 จุดมุ่งหมายของกิจกรรม

2.3.3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ เด็กได้ฟังเพลงไทยเดิมนำสู่จินตนาการตามเสียงเพลง และใช้คำถามกระตุ้นนำเข้าสู่การปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นดำเนินกิจกรรม เด็กๆ เลือกหยิบจับวัสดุอุปกรณ์การวาดภาพ ได้อย่างอิสระ และสร้างสรรค์ผลงาน ตามความคิดจินตนาการที่เด็กๆ คิดด้วยบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่มีเสียงเพลงไทยเดิมบรรเลง ประกอบตลอดการทำกิจกรรมในแต่ละวัน

ขั้นสรุป เด็กนำเสนอผลงานครูจัดบันทึกเรื่องราวที่เด็กๆ วาดภาพและนำผลงานให้เพื่อนๆ ชื่นชม

2.3.4 สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการทำกิจกรรม

2.3.5 การประเมินผล โดยการสังเกตผลงานและสังเกตพฤติกรรม การแสดงออกของความคิดเห็น ในผลงานของตนเอง

2.4 การจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม จัดขึ้นในช่วงเวลา กิจกรรมสร้างสรรค์ ใช้เวลาในการดำเนินการ 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน โดยจัดกิจกรรมในวัน อังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี ในเวลา 10.00 -10.30 น. วันละ 30 นาที

2.5 นำแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาเนื้อหา ความสอดคล้องของจุดมุ่งหมาย การดำเนินกิจกรรม สื่อการจัดกิจกรรมและการประเมินผล จำนวน 3 ท่าน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

2.5.1. อาจารย์ไพบุลย์ อุบันโน อาจารย์ภาควิชาประถมศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.5.2 อาจารย์ศิริลักษณ์ ไทยดี

อาจารย์ผู้สอนโรงเรียนสาธิต

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ฝ่ายมัธยม

2.5.3. อาจารย์อภิรติ ศรีนวล อาจารย์ผู้สอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1
โรงเรียนบ้านเขายวนเฒ่า อำเภอสิชล
จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.6 ปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพ ประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ที่ได้รับการตรวจสอบแล้ว นำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญที่ตรงกัน 2 ใน 3 ท่าน ซึ่งถือเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสม ปรากฏว่ามีสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขดังนี้ คือ

2.6.1 ปรับเรื่องของภาษาในการดำเนินกิจกรรมในขั้นนำ ขั้นดำเนินกิจกรรม การใช้ที่ไม่ค่อยชัดเจนเพื่อนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์

2.6.2 ปรับการตั้งชื่อกิจกรรม

2.6.3 การเพิ่มสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ คือ ผ้ายันเบียน และการผสมสีน้ำควรมีส่วนผสมของกาวเพื่อความเข้มของสี

2.7 นำแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพ ประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 15 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องของแผนการจัดกิจกรรม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

2.8 นำแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิมที่ปรับปรุงแล้วไปจัดทำเป็นแบบฉบับจริงเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลองต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลอง (Experimental Design) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยอาศัยการทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One – Group Pretest – Posttest Design) นำมาปรับให้เหมาะสมกับงานวิจัย ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

กลุ่มทดลอง	T ₁	X	T ₂
เมื่อ	T ₁ แทน	การทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนการทดลอง	
	T ₂ แทน	การทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลอง	
	X แทน	การทำกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม	

วิธีการดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ อังคาร พุธ และพฤหัสบดี ช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ในเวลาเช้า 10.00 – 10.30 น. วันละ 30 นาที รวม 24 วัน โดยมีลำดับ ขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มเด็กจำนวน 1 ห้อง แล้วเลือกเด็กที่ความคิดสร้างสรรค์มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ต่ำมาก 15 คนสุดท้าย มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง
2. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กในกลุ่มตัวอย่าง เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
3. นำแบบทดสอบเยลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) มาทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่าง
4. ดำเนินการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ดังตาราง 2

ตาราง 2 ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

สัปดาห์ที่	วันทดลอง	ชื่อกิจกรรมการวาดภาพ	เสียงเพลงไทยเดิมในบรรยากาศประกอบการวาดภาพ
1	อังคาร	มือน้อยสร้างภาพ	CD เพลง ลาวดำเนินทราย
	พุธ	เพื่อนรักสวยด้วยมือเรา	CD เพลง ลาวเจริญศรี
	พฤหัสบดี	ใจเอื้อตัวหนูเอง	CD เพลง โยสลิ้ม
8	อังคาร	ฉันอยู่ในป่าใหญ่	CD เพลง เขมรรอบตึก
	พุธ	เมื่อฉันโบยบิน	CD เพลง นกขมิ้น
	พฤหัสบดี	ปลาหมึกจรรย้วยน้ำ ในทะเล	CD เพลง เขมรไพรโยค

5. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ เยลเลน และเออร์บัน (Jellen & Urban) ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง
6. นำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ มาตรวจให้คะแนนร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ
7. นำข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลองใช้ t-test แบบ Dependent Sample

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) โดยใช้สูตร (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2526: 36)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) โดยใช้สูตร (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2521: 55)

ดังนี้

$$S = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

สถิติที่ใช้หาการประเมินค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน (Intraclass Correlation Coefficient: ICC) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545: 220)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน
	k	แทน	จำนวนผู้ประเมิน
	$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมความแปรปรวนของคะแนนเป็นรายผู้ประเมิน
	S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของคะแนนของผู้ประเมินทั้งหมด

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรม SPSS for Windows 11.0 ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทำการทดลอง โดยคำนวณจากสูตร t-test แบบ Dependent Sample (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2526: 99)

$$t = \frac{\bar{D}}{S_{\bar{D}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าแจกแจงแบบที่ t- Distribution
	D	แทน	ค่าความแตกต่างของคะแนน
	N	แทน	จำนวนคู่ของคะแนน
	$\bar{D}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่าง
	$S_{\bar{D}}$	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความแตกต่างคะแนนเฉลี่ย

4. การแปลผลระดับคะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลนและเออร์บัน
(Jellen and Urban) ใช้เกณฑ์ดังตาราง 3

ตาราง 3 การแปลผลระดับคะแนนความคิดสร้างสรรค์

คะแนนรายด้าน				ความคิด สร้างสรรค์รวม 72 คะแนน	แปลผล
ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ 12 คะแนน	ความคิด คล่องตัว 6 คะแนน	ความคิด ยืดหยุ่น 24 คะแนน	ความคิด ละเอียดลออ 30 คะแนน		
9.5 - 12.0	4.9 - 6.0	19.3 - 24.0	24.1 - 30.0	57.7 - 72.0	ระดับสูงสุด
7.3 - 9.6	3.7 - 4.8	14.5 - 19.2	18.1 - 24.0	43.3 - 57.6	ระดับสูง
4.9 - 7.2	2.5 - 3.6	9.7 - 14.4	12.1 - 18.0	28.9 - 43.2	ระดับปานกลาง
2.5 - 4.8	1.3 - 2.4	4.9 - 9.6	6.1 - 12.0	14.5 - 28.8	ระดับต่ำ
0 - 2.4	0 - 1.2	0 - 4.8	0 - 6.0	0 - 14.4	ระดับต่ำมาก

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนน
S	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$\bar{D}$	แทน	ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย
$S_{\bar{D}}$	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความแตกต่างคะแนนเฉลี่ย
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t-distribution
P	แทน	ค่าระดับนัยสำคัญของสถิติ

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้าน

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์รายด้านก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้น ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้าน

การวิเคราะห์ตอนนี้ผู้วิจัยนำคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้านของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน ทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม มาคำนวณ หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิมของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์

แบบทดสอบ ความคิดสร้างสรรค์	N	คะแนน	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
			$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S
1. ความคิดริเริ่ม	15	12	2.11	1.89	4.66	1.89
2. ความคิดคล่องตัว	15	6	3.02	1.40	4.07	1.88
3. ความคิดยืดหยุ่น	15	24	2.57	2.32	7.35	1.22
4. ความคิดละเอียดลออ	15	30	7.55	2.04	16.02	3.38
รวม		72	15.27	4.40	32.10	5.99

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่า ระดับคะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 15.27 และ 32.10 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำและระดับปานกลาง คะแนนความคิดริเริ่มเฉลี่ยเท่ากับ 2.11 และ 4.66 อยู่ในระดับต่ำมากและระดับต่ำ คะแนนความคิดคล่องตัว เฉลี่ยเท่ากับ 3.02 และ 4.07 อยู่ในระดับปานกลางทั้งก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรม คะแนนความคิดยืดหยุ่น เฉลี่ยเท่ากับ 2.57 และ 7.35 อยู่ในระดับต่ำมากและระดับต่ำ คะแนนความคิดละเอียดลออ เฉลี่ยเท่ากับ 7.55 และ 16.02 อยู่ในระดับต่ำและระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิมมา วิเคราะห์หาค่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยและความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของคะแนนความแตกต่างก่อนและหลังทำการทดลองโดยใช้ t-test แบบ Dependent Sample ทดสอบปรากฏดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนโดยรวมแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

กลุ่มตัวอย่าง	N	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		$\bar{D}$	S_D	df	t	P
		$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S					
	15	15.27	4.40	32.10	5.99	16.84	1.66	14	10.131	.000

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 พบว่า หลังจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม เด็กปฐมวัยมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าก่อนจัดกิจกรรมเท่ากับ 16.84 ($\bar{D}=16.84$) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P<.01$ แสดงว่า กิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์โดยรวมสูงขึ้นจากระดับต่ำเป็นระดับปานกลางอย่างชัดเจน

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม จำแนกรายด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนความคิดสร้างสรรค์รายด้านของเด็กปฐมวัยก่อนและหลัง การจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม วิเคราะห์หาความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยและความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ของคะแนนความแตกต่างก่อนและหลังทำการทดลอง โดยใช้ t-test แบบ Dependent Sample ปรากฏ ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิมจำแนกรายด้าน

กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{D}$	$S_{\bar{D}}$	Df	t	P
1. ความคิดริเริ่ม	+2.56	.59	14	4.348	.001
2. ความคิดคล่องตัว	+1.04	.27	14	3.813	.002
3. ความคิดยืดหยุ่น	+4.78	1.12	14	4.278	.001
4. ความคิดละเอียดลออ	+8.47	.72	14	11.841	.000

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 พบว่า หลังจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ความคิดสร้างสรรค์รายด้านของเด็กปฐมวัย มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P<.01$ ทุกด้าน โดยด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นเท่ากับ 2.56, 1.04, 4.78 และ 8.47 คะแนน แสดงว่า กิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิมส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีความคิดริเริ่มสูงขึ้นจากระดับต่ำมากเป็นระดับต่ำอย่างชัดเจน มีความคิดคล่องตัวสูงขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับปานกลางอย่างชัดเจน มีความคิดยืดหยุ่นสูงขึ้นจากระดับต่ำมากเป็นระดับต่ำอย่างชัดเจน มีความคิดละเอียดลออสูงขึ้นจากระดับต่ำเป็นระดับปานกลางอย่างชัดเจน ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบการทดลองกลุ่มเดียว มุ่งศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาล 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิมเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ การวาดภาพให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้ประโยชน์ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการวาดภาพแก่เด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีลำดับขั้นตอนของการวิจัย และผลสรุปดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิมว่าสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยได้มากน้อยเพียงใด โดยกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์ ก่อน – หลัง การจัดกิจกรรมวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทำกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

สมมติฐานในการวิจัย

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย หลังการทำกิจกรรมโดยรวมและรายด้านสูงกว่า ก่อนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุ 4 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 2 ห้อง 60 คน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชาย – หญิง ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม) เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

จำนวน 15 คน โดยทำการทดสอบนักเรียนทั้ง 1 ห้อง เลือกเด็กที่มีคะแนนต่ำ 15 คน อันดับสุดท้ายมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรจัดกระทำ ได้แก่ กิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์

เครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า

1. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban. 1986: 107-155)
2. แผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

วิธีดำเนินการทดลอง

1. ศึกษาเกี่ยวกับการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) พร้อมทั้งเกณฑ์การให้คะแนน โดยทั้งนี้ได้รับคำแนะนำในการตรวจ การให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์จากผู้เชี่ยวชาญ
2. นำผลการตรวจให้คะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าความสอดคล้องของเกณฑ์การให้คะแนนของผู้ประเมินทั้ง 3 ท่าน
3. นำแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิมไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของแผนพร้อมทั้งนำผลมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ
4. พบผู้บริหารโรงเรียนเพื่อชี้แจงพร้อมอธิบายจุดประสงค์และรูปแบบการวิจัย
5. พบครูประจำชั้น เพื่อชี้แจงถึงรูปแบบของงานวิจัย พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการลงมือปฏิบัติการทดลอง
6. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 1 สัปดาห์
7. ทดสอบก่อนการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban. 1986)
8. ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง เก็บข้อมูลพื้นฐาน (Base Line Data) จากการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ครั้งละ ประมาณ 30 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง
9. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยได้ทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ของกลุ่มตัวอย่างหลังทำการทดลอง ด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) แล้วทำการตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์เพื่อนำคะแนนไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม โดยนำข้อมูลไปหาคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของเด็กปฐมวัย โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม โดยใช้ t-distribution แบบ Dependent Sample
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ รายด้านก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม โดยใช้ t-test แบบ Dependent Sample

สรุปผลการวิจัย

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.27 และ 32.10 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำและระดับปานกลาง คะแนนความคิดริเริ่มเฉลี่ยเท่ากับ 2.11 และ 4.66 อยู่ในระดับต่ำมาก และระดับต่ำ คะแนนความคิดคล่องตัว เฉลี่ยเท่ากับ 3.02 และ 4.07 อยู่ในระดับปานกลางทั้งก่อนและหลังได้รับการกิจกรรม คะแนนความคิดยืดหยุ่น เฉลี่ยเท่ากับ 2.57 และ 7.35 อยู่ในระดับต่ำมาก และระดับต่ำ คะแนนความคิดละเอียดลออ เฉลี่ยเท่ากับ 7.55 และ 16.02 อยู่ในระดับต่ำและระดับปานกลาง ตามลำดับ

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม มีความคิดสร้างสรรค์รายด้านมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .01$ ทุกด้าน โดยด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นเท่ากับ 2.56, 1.04, 4.78 และ 8.47 คะแนน แสดงว่า กิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีความคิดริเริ่มสูงขึ้นจากระดับต่ำมากเป็นระดับต่ำอย่างชัดเจน มีความคิดคล่องตัวสูงขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับปานกลางอย่างชัดเจน มีความคิดยืดหยุ่นสูงขึ้นจากระดับต่ำมากเป็นระดับต่ำอย่างชัดเจน มีความคิดละเอียดลออสูงขึ้นจากระดับต่ำเป็นระดับปานกลางอย่างชัดเจน ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้านของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม การวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม สามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยให้เพิ่มขึ้นได้โดยอภิปรายไว้ดังนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิมมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นหลังการทดลอง อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรม การวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิด จินตนาการ อย่างอิสระ ในการแสดงผลงานและกิจกรรมการวาดภาพเป็นกิจกรรมศิลปะรูปแบบหนึ่งสำหรับเด็กปฐมวัย กิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม เด็กวาดภาพขึ้นมาจากการใช้ความคิด จินตนาการ กับอุปกรณ์ ที่หลากหลายเด็กๆ ได้เลือกใช้ขณะวาดภาพ ซึ่ง วิรุณ ตั้งเจริญ (2526: 18-63) ได้กล่าวว่า กิจกรรมการวาดภาพเป็นกิจกรรมทางศิลปะที่จัดให้แก่เด็กในลักษณะเชิงของเล่น เด็กจะมีความสนใจ สนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความรู้สึกเหมือนได้เล่นของเล่น ขณะเดียวกันเด็กจะเกิดการพัฒนาในด้านการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ได้ให้เด็กตกแต่งด้วยดินสอ สีเทียน สีชอล์ก สีไม้ และใช้สีที่ผสมน้ำ วาดภาพ เด็กเกิดการเรียนรู้ใช้สีที่นำมาผสมกันกับอุปกรณ์ที่เด็กๆ สามารถนำมาวาดภาพได้ เด็กจะคิดวางแผนก่อนที่จะลงมือวาดภาพ เด็กได้ใช้สมองสองซีกสมองซีกซ้ายมีประสิทธิภาพในทางภาษาและการวิเคราะห์ ส่วนสมองซีกขวาจะตอบสนองในเรื่องของความรู้สึกสัมพันธ์ต่างๆ ซึ่งสมองซีกขวานับว่าเป็นส่วนสำคัญในการใช้ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ กิจกรรมที่เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสมองซีกขวา คือ กิจกรรมศิลปะ ดังนั้นงานศิลปะนับเป็นแรงบันดาลใจอันเนื่องมาจาก จินตนาการอันไร้ขีดจำกัดของมนุษย์ ที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ และในกิจกรรมการวาดภาพได้มีบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่มีเสียงเพลงไทยเดิมประกอบ ซึ่งเสียงดนตรีทำให้เด็กมีสมาธิในการทำงาน มีความเพลิดเพลิน เด็กๆ จะวาดภาพด้วยความตั้งใจ กระตือรือร้นที่จะแสดงผลงานออกมา และเสียงเพลงที่นำมาเปิดในเสียงเพลงไทยเดิมนั้นจะมีจังหวะและเสียงที่เหมาะสมมีความต่อเนื่อง และที่ผู้วิจัยนำเพลงไทยเดิมเพื่อเป็นการซึมซาบเพลงไทยเป็นการอนุรักษ์ความเป็นไทย ซึ่งเป็นสมบัติวัฒนธรรมของชาติ การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำกิจกรรม โดยมีเสียงดนตรีบรรเลง ความสามารถในการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับอารมณ์และความรู้สึก ทำให้ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าเวลาเด็กๆ วาดมีความเพลิดเพลินตลอดเวลา ทำให้เด็กได้คิดจินตนาการออกมาอย่างเต็มศักยภาพภายในตัวเด็ก เด็กจะมีความสุขในผลงาน เมื่อเสร็จจากการวาดภาพแล้ว เด็กนำเสนอผลงาน เด็กจะได้รับคำชื่นชมผลงาน ทำให้เด็ก มีความภาคภูมิใจในผลงาน กิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิมทำให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ บทบาทของครูผู้สอนจะต้องสร้างบรรยากาศในห้องเรียนมีเสียงเพลงซึ่งสอดคล้องกับบรรยากาศ รักวิชัย (ม.ป.ป.: 49) กล่าวว่า บทบาทของครูในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยการเปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นคว้าทดลอง เอาคำตอบด้วยตนเองสร้างบรรยากาศในห้องเรียนแบบอิสระสบายๆ เป็นกันเองไม่ข่มขู่เด็ก ให้อิสระเสรีภาพในการแสดงออก ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวกระตุ้นส่งผลต่อการเรียนรู้ให้เด็กได้พัฒนาสูงขึ้นต่อไป

2. เมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม จำแนกรายด้านพบว่า

2.1 ด้านความคิดละเอียดลออ มีระดับคะแนนความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูงสุดคือ ก่อนการทดลอง ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.55 และหลังการทดลอง ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.02

พบว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิมนั้น มีความคิดละเอียดลออระดับสูงสุดนั้น เด็กวาดภาพได้มีรายละเอียดที่เด็กได้แสดงความคิดจินตนาการถ่ายทอดด้วยการวาดภาพที่อิสระในความคิดของตนเอง และอุปกรณ์การวาดภาพมีหลากหลายให้เด็กได้เลือกใช้สีแท่ง และสีผสมน้ำ ประกอบกับบรรยากาศมีเพลงเปิดให้เด็กฟังทำให้เด็กเพลิดเพลินมีความสุข ในการทำกิจกรรม สังเกตได้ว่าเด็กๆ จะหยิบจับเลือกอุปกรณ์การวาดภาพด้วยตนเอง เช่น เด็กๆ วาดภาพอาหารจานโปรดเด็กๆ จะวางแผนออกแบบดำเนินการวาดภาพ มีรายละเอียด เด็กวาดแล้วนำเสนอผลงานบอกว่าเป็นภาพไข่เจียวใส่จานมีลายดอกไม้ เด็กจะวาดภาพไข่อยู่ตรงกลางแล้วใช้สีเหลืองใส่อยู่ในจานรูปทรงกลม ขอบจานจะมีลวดลายเป็นครึ่งวงกลมอันเล็กๆ รอบจาน เด็กๆ วาดมีรายละเอียดซึ่งนำไปสู่ความคิดหลักได้ว่าอาหารที่ชื่นชอบ คือ ไข่เจียว มีส่วนประกอบต่างๆ เด็กวาดภาพอย่างตั้งใจ จะไม่วาดสิ่งเดียวจะมีส่วนประกอบอื่นๆ มาผสมผสานกัน แล้ววาดในสิ่งที่เด็กๆ ชื่นชอบได้ และเด็กจะนั่งวาดอย่างมีความสุข เพราะบรรยากาศมีเพลงไทยเดิมบรรเลงประกอบ เด็กๆ จะนั่งวาดภาพอย่างมีความสุข ทำให้เด็กมีความคิดมากขึ้น ตั้งใจที่จะทำผลงานของตนให้ได้ตามจินตนาการที่เด็กๆ คิด อย่างเต็มตามศักยภาพของเด็ก

2.2 ด้านความคิดยืดหยุ่น มีระดับคะแนนความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับต่ำ คือ ก่อนการทดลอง ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.57 และหลังการทดลอง ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.35 พบว่าสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จัดเตรียมไว้ให้เด็กซึ่งได้แก่ สีแท่ง และสีน้ำ เด็กๆ ได้มีโอกาสเลือกใช้ได้อย่างอิสระ ได้ออกแบบผลงานที่จะวาด และแสดงความคิดจินตนาการในผลงานได้ ซึ่งบรรยากาศมีเสียงเพลงไทยเดิมบรรเลงประกอบการทำกิจกรรม ทำให้เด็กได้มีความเพลิดเพลินที่จะใช้จินตนาการกับการวาดในสิ่งที่เด็กคิดได้หลากหลายรูปแบบ เช่น เด็กวาดภาพเกี่ยวกับสัตว์น้ำในทะเล สนทนาพูดคุยถึงว่าสัตว์น้ำในทะเลของเด็กๆ เป็นตัวปลา เด็กจะวาดภาพปลาซึ่งปลาของเด็กๆ จะเล่าในผลงานว่าปลาวายน้ำในทะเล ปลารับประทานได้ ปลาเลี้ยงไว้ในบ้านได้ เด็กบอกสิ่งที่เด็กๆ คิดจินตนาการ แล้วจินตนาการถ่ายทอดออกมาด้วยการวาดภาพ เด็กจะเลือกใช้อุปกรณ์ตกแต่งต่อเติมได้อย่างอิสระ และลงมือวาดอย่างมีความสุขในบรรยากาศที่มีเพลงฟัง ทำให้เด็กมีสมาธิในการทำงานได้สร้างสรรค์มากขึ้น

2.3 ด้านความคิดริเริ่ม มีระดับคะแนนความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับต่ำ คือ ก่อนการทดลองค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.11 และหลังการทดลอง ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 พบว่าเด็กปฐมวัยมีจินตนาการทางความคิดอิสระประสมประสานกับประสบการณ์เดิมและสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว เด็กวาดภาพออกมาจึงดูคล้ายๆ กัน แต่ในกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ให้อิสระในการวาด และเลือกอุปกรณ์ต่างๆ ได้หลากหลายจึงทำให้เด็กวาดภาพ ได้แตกต่างกัน และสนใจกับการเลือกใช้สี แต่ก็ยังมีบ้างที่เด็กไม่กล้าแสดงออกหรือไม่มั่นใจ จึงเป็นหน้าที่ของผู้วิจัยที่จะต้องกระตุ้นหรือดึงความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ออกมาให้ปรากฏเกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างเสรี จึงสังเกตเห็นเด็กเวลาวาดภาพจะสนุกอยู่กับการเล่นสีแล้ววาดลงใน นาสีมาผสมกัน ตื่นเต้นว่า ได้สีที่แตกต่างไป เช่น เด็กวาดภาพ เมื่อฉันแปลงร่างเป็นดอกไม้ เด็กจะวาด

ดอกไม้ หนึ่งดอกไม้ใหญ่ ดอกไม้ยักษ์ ลงบนกระดาษ ในดอกไม้ นั้นจะมีสีที่ระบายลงไปหลายสี เหมือนสีรุ้ง เด็กได้เรียนรู้ที่ได้เล่นกับสี เมื่อนำเสนอผลงาน เด็กก็บอกว่าเป็นลูกโป่งระบายสีให้สวย ขณะที่เด็กทำกิจกรรมด้วยความสนใจ และไม่เสียงดัง เนื่องจากเด็กๆ มีความสุขและมีสมาธิ เนื่องมาจากเสียงเพลง ที่เปิดเป็นบรรยากาศในการวาดภาพ ทำให้เด็กสร้างผลงานของตนเองให้เสร็จเรียบร้อยได้สื่อความคิดและสรุปการกระทำของตนโดยการตั้งชื่อผลงาน และบอกเล่าสิ่งที่ตนเองคิด และสร้างขึ้นแก่ผู้วิจัยและเพื่อนๆ ซึ่งได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมให้เด็กได้แสดง เหตุผลของการคิดและจินตนาการ

2.4 ด้านความคิดสร้างสรรค์ตัวมีระดับคะแนน ความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง คือก่อนการทดลอง ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.02 และหลังการทดลองค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 พบว่า การทำกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม การใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กได้คิด และถ่ายทอดออกมาด้วยการวาดภาพ ผสมผสานกับบรรยากาศที่มีเสียงเพลงไทยเดิมบรรเลง ประกอบ เป็นการฝึกให้เด็กได้ใช้ความสามารถในด้านการคิดที่สร้างสรรค์ เพราะสิ่งที่เด็กวาดภาพ เป็นสิ่งที่อิสระ เด็กแสดงออกได้เต็มความสามารถ เมื่อเด็กๆ วาดภาพ เด็กจะกระตือรือร้นในการ วาดภาพ เช่น วาดเรื่องบ้านหรรษา เด็กมีอิสระในการวาดภาพบ้าน เด็กบางคนวาดภาพคอนโด ในบ้านเลี้ยงปลา เครื่องใช้ภายในบ้าน เด็กมีความสนุกกับการได้ใช้ความคิดที่หลากหลาย และ ภูมิใจในผลงานของตนเอง ซึ่งนำไปสู่ความคิดจินตนาการที่สร้างสรรค์ผลงาน

จากประสบการณ์การวิจัยครั้งนี้ กิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม สามารถส่งเสริมการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยได้ ทั้งนี้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษาปฐมวัยสามารถใช้วิธีการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของเด็กปฐมวัยได้

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า เด็กมีการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ สูงขึ้นมาจากเหตุผลต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ในสัปดาห์แรกเด็กยังไม่คุ้นเคยกับอุปกรณ์ การวาดภาพ ครูมีการแนะนำให้เด็กๆ ได้ลงมือปฏิบัติจนเด็กมีความมั่นใจ ที่จะ จินตนาการ การวาดภาพจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกที่เด็กๆ ได้รับรู้ เพื่อให้เด็กคิด จินตนาการอย่างอิสระในการคิดสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง ที่มีการกระตุ้นสมองให้จินตนาการด้วย สภาพแวดล้อมที่มีบรรยากาศเปิดเพลงบรรเลง ที่เด็กทำกิจกรรมด้วยการใช้ความคิดได้จินตนาการ การวาดภาพของเด็กซึ่งเพลงที่เปิดควรเปิดดังพอประมาณที่เด็กทุกคนได้ยิน

2. บทบาทของครูในขณะจัดกิจกรรม การวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ครูมีหน้าที่ อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมให้พร้อมตลอดเวลาที่เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรม ดูแล การเปิดเพลงให้มีความต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่เด็กฟังเสียงเพลงขณะวาดภาพ ครูมีการบันทึก

คำพูดของเด็กในความคิดจินตนาการ ภาพที่เด็กๆ วาดทำให้เห็นความคิดสร้างสรรค์สิ่งๆ ที่เด็กๆ คิด เช่น เด็กวาดภาพเมื่อเด็กๆ โตขึ้นเป็นผู้ใหญ่เด็กๆ จะเป็นบุคคลใด ซึ่งเด็กๆ วาดภาพสีเหลี่ยมแล้วบอกว่าเป็นหมอ ภาพสีเหลี่ยมที่วาดก็คือเตียงนอนให้คนไข่นอนเวลาไม่สบาย ซึ่งเด็กไม่วาดภาพคนที่นอนแต่เด็กจะวาดเตียงเพื่อเชื่อมโยงให้ทราบได้ว่ามีความคิดที่ต้องการเป็นหมอ

3. อุปกรณ์การวาด ครูควรจัดเตรียมให้พร้อม ปริมาณที่เพียงพอสำหรับทุกคน และปลอดภัยกับเด็ก เพราะจะมีอุปกรณ์ที่เป็นเศษวัสดุ เช่น ไม้ไผ่ควมใหม่เสมอไม่มีเชื้อรา และเด็กควรใส่ผ้ากันเปื้อนทุกครั้งที่ทำกิจกรรม เด็กจะใช้สีในการวาดภาพอาจทำให้เลอะเสื้อผ้าได้

4. กิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม เด็กๆ มีความสนใจกระตือรือร้น และเพลิดเพลินในการฟังเพลงบรรเลงขณะทำกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กมีโอกาสคิดอิสระในการแสดงผลงาน ซึ่งอุปกรณ์วาดภาพมีหลากหลาย ที่เด็กสามารถนำไปวาดตกแต่งผลงานได้ เช่น ปลายไม้ไผ่ ขวดลูกกลิ้ง หลอดพลาสติก ฟูก้นปลายแบน ฯลฯ เด็กจะได้รู้จักการใช้สีในการสร้างผลงาน ได้สร้างสรรค์ ริเริ่มสิ่งแปลกใหม่

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การทำกิจกรรมวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ต้องให้พร้อม มีจำนวนพอเพียง ปลอดภัยกับเด็กปฐมวัย และสื่อบางอย่างสามารถหาได้ในท้องถิ่น
2. ขณะที่เด็กทำกิจกรรมวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ครูมีหน้าที่อำนวยความสะดวกและคอยกระตุ้นให้เด็กทำกิจกรรมอย่างเพลิดเพลิน เกิดสมาธิ มีความสุข
3. เพลงไทยเดิมที่นำมาเปิดให้เด็กฟังต้องมีจังหวะและท่วงทำนอง ระยะเวลาที่เหมาะสมกับการส่งเสริมและพัฒนาการทางด้านการคิดจินตนาการของเด็กให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและวิจัย ผลของการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ในระยะยาวเพื่อติดตามผลการทดลองที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์
2. ควรมีการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ในเด็กพิเศษ เช่น เด็กออทิสติก และเด็กบกพร่องทางสติปัญญา
3. ควรมีการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ที่มีผลต่อความสามารถด้านอื่นๆ เช่น ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ทักษะทางภาษาด้านการเขียน และการส่งเสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็ก

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนิษฐา ชูพันธ์. (2541). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวทางการสอนภาษาธรรมชาติโดยใช้แกนนำในหน่วยการเรียนรู้การสอนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กรวิภา สรรพกิจจำนง. (2531). ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบชี้แนะและแบบอิสระ. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2548). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- จงลักษณ์ ช่างปลื้ม. (2541). ความคิดสร้างสรรค์และความสามารถวาดภาพจากกิจกรรมวาดภาพประกอบนิทาน ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2. ปรินทิพนิพนธ์. กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉัตรสุตา เขียวปรีชา. (2537). พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในบรรยากาศที่มีเสียงดนตรีประกอบ. ปรินทิพนิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2546). ความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- ณรุทธิ์ สุทธจิตต์. (2541). จิตวิทยาการสอนดนตรี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิวดีถ์ นกบิน. (2542). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. ปรินทิพนิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2521). การจัดประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2526). การวัดประเมินผลทางการศึกษา. กรุงเทพฯ. ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- _____. (2545). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องการวัดประเมินการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาตามแนวพระราชดำริ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประดินันท์ อุปรมัย. (2523). การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน. ในเอกสารการสอนชุดระบบการเรียนการสอน. (หน้า 32, 123-137). กรุงเทพฯ: สารมวลชน จำกัด.

- ประสิทธิ์รักษ์ เจริญผล. (2547). *ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ต่อเติมด้วยลายเส้น*. ปรินญาณิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปิยชาติ แสงอรุณ. (2526). *ศิลปะสำหรับเด็ก: ของเล่นเพื่อเสริมคุณค่าในชีวิต*. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการพัฒนาการเล่นของเด็ก.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2525). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ภรณ์ คุรุรัตน์. (2523). *เด็กก่อนวัยเรียน เรียนรู้อย่างไร*. นนทบุรี: สถานสงเคราะห์ปากเกร็ด. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะศิลปกรรมศาสตร์. ดุริยางคศาสตร์. (2548). กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2524). *เอกสารประกอบการสอนชุดการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: กราฟิการ์ต.
- มานิต หล่อพินิจ. (2547). *ดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- มานพ ถนอมศรี. (2538, กันยายน). "ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดที่ได้รับการปรุงแต่ง." *วารสารแม่และเด็ก*. 18 (283) : 166-169.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2522). *กิจกรรมก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- _____. (2536). *ความสามารถทางสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กนักเรียนชั้นเด็กเล็ก โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. รายงานผลการวิจัย* กรุงเทพฯ : วิทยวลอาร์ต.
- _____. (2542). *กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: แม็ค.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์.
- เรณู โกศินานนท์. (2545). *เพลงไทยไพเราะ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ละมุล ชัชวาลย์. (2543). *ผลของการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถาม* *ปลายเปิดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย*. ปรินญาณิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ลัดดา ลีตระกูล. (2531). *ความสามารถทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์* *ต่างกัน*. ปรินญาณิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณ กรัสมพรหม. (2546). *การศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ*. ปรินญาณิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- วรางคณา กันประชา. (2548). *ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรม ศิลปะด้วยนิ้วมือ*. ปรินญานิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วราภรณ์ รักวิจัย. (ม.ป.ป.). *เอกสารประกอบการเรียนเรื่องกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ. : ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2523). *เอกสารประกอบการเรียนเรื่องกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2520). *สอนลูกเขียนรูป*. กรุงเทพฯ: ประชา.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2526). “การสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยด้านศิลปะ” ในเอกสารการสอนวิชาการสร้างเสริมทักษะนิสัยเด็กปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2546). *สุนทรียศาสตร์เพื่อชีวิต*. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.
- _____. (2547). *ศิลปะหลังสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.
- วิวัฒน์ เรืองนดี. (2547). *ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของการวาดภาพระบายสีหลังจากการเล่นของเล่นบล็อกต่อสีของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สดใส ชะนะกุล. (2538). *ผลของการจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมใจ ทิพย์ชัยเมธา และละออ ชูติกร. (2525). “การเล่นเกมส์สำหรับเด็กปฐมวัย” เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาสื่อการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยศึกษา เล่ม 1 หน่วยที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมพงษ์ กาญจนผลิน. (2531). *เครื่องดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- สุนนมาลย์ นิมเนตพันธ์. (2525). *เอกสารประกอบการสอนวิชา ดุริย 101 ดนตรีไทย*. ภาควิชาดุริยางค์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล. (2545). *ศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.
- สุวรรณ ก้อนทอง. (2547). *ผลการจัดกิจกรรมศิลปะประกอบเสียงดนตรีคลาสสิกที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เสวี เย็นเปี่ยม. (2538, 9 มกราคม). สัมภาษณ์โดย สุภาณี ศรีสุคนธ์ ที่สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- हरररर नीलुवैर. (2535). *ปฐมวัยศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อนงค์ ตันติวิชัย. (2539). *ศิลปะและศิลปะประดิษฐ์สำหรับเด็กปฐมวัย*. พิษณุโลก: ภาควิชาการอนุบาลศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.

- อารี พันธุ์มณี. (2526). *เข้าใจเด็กก่อนวัยเรียนเล่ม 2 : คุณสมบัติของครูสอนเด็กปัญญาเลิศ*.
กรุงเทพฯ: เจริญผล.
- _____. (2532). *ความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ชั่วพาง.
- _____. (2540). *ความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ แกรมมี่.
- _____. (2547). *ฝึกให้คิดเป็น คิดให้สร้างสรรค์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไยไหม.
- อารี รังสินนท์. (2532). *ความคิดสร้างสรรค์*. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: ไยไหม.
- เอื้ออารี ทองพิทักษ์. (2546). *ทักษะพื้นฐานทางมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม
การวาดภาพต่อเติม*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : (การศึกษาปฐมวัย)
บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Bromfield, C. (2003, September). "Promoting Creative Thinking Through the Use of ICT"
Journal of computer Assisted Learning. 18 (2002): 367-378.
- Guilford, J.P. (1967). "Traits of Creativity" in *Creativity and Its Cultivation*. New York:
Harper & Row.
- Hurlok, E.B. (1972). *Child Development*. New York : Mcgraw-Hill.
- Jellen, G. ; & Urban. K. (1986, Spring). Test For Creative Thinking Drawing Production,
The Creative Child and Adult Quarterly. 11(8) : 107-155.
- Torrance. (1965). *Rewarding Creative Behavior : Experiment in Classroom Creativity*.
- Torrance, E. Paul. (1964). *Education and Creative Potential*. Minneapolis: The Lund Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban)

คู่มือการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพ ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban)

การใช้แบบทดสอบ

1. ผู้ถูกทดสอบจะได้รับ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban) และดินสอดำซึ่งไม่มียางลบ เพื่อมิให้ผู้ตอบเปลี่ยนภาพที่วาดแล้ว
2. ผู้ทดสอบอ่านคำสั่งซ้ำๆ และชัดเจนดังนี้
“ภาพที่วางอยู่ข้างหน้าท่าน / เด็ก ๆ ขณะนี้ เป็นภาพที่ยังไม่สมบูรณ์ ผู้วาดเริ่มลงมือวาด แต่ถูกขัดจังหวะเสียก่อน ขอให้ท่าน / เด็ก ๆ วาดภาพต่อให้สมบูรณ์ จะวาดเป็นภาพอะไรก็ได้ตามที่ท่าน / เด็ก ๆ ต้องการ ไม่มีการวาดภาพใดๆ ที่ถือว่าผิด ภาพทุกภาพที่วาดถือเป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งสิ้น เมื่อวาดภาพเสร็จแล้วขอให้เอามาส่งให้ฉันครุ”
ผู้ทดสอบอาจย้ำอีกครั้งหนึ่งก็ได้ว่า
“จะวาดภาพอะไรก็ได้ตามต้องการ”
3. ในช่วงเวลาของการทดสอบ หากมีคำตอบ ก็อาจตอบได้ในลักษณะนี้คือ
“เด็ก ๆ อยากรจะวาดภาพอะไรก็ได้ตามที่อยากรจะวาด ทุกรูปที่วาดเป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งสิ้นทุกอย่างไว้ก็ได้ ไม่มีสิ่งใดผิด”
หากผู้ใดถูกทดสอบยังคงมีคำถาม เช่น หากถามถึงชิ้นส่วนที่ปรากฏอยู่นอกกรอบ ก็ให้ตอบในทำนองเดิม ห้าม อธิบายเนื้อหา หรือวิธีการใดๆ เพื่อเติม
นอกจากนี้ ควรหลีกเลี่ยงการพาดพิงถึงเวลาที่ควรใช้ในการวาดภาพ
ควรพูดทำนองที่ว่า “เริ่มวาดไปได้เลย ไม่ต้องกังวลเรื่องเวลา” อาจเพิ่มเติมได้ว่า “เราคงไม่ใช้เวลาทั้งชั่วโมงในการวาดภาพหรอกนะ”
4. ผู้ทดสอบต้องจดบันทึกเวลาการทำแบบทดสอบของผู้ที่ทำเสร็จก่อน นาทิ โดยจดอายุ เพศ ชื่อ และประเทศของผู้ถูกทดสอบลงในช่องว่างมุมขวบนของกระดาษทดสอบ เช่น อายุ 8 ปี เพศ ชาย ชื่อ จอห์น ประเทศ สหรัฐอเมริกา เป็นต้น
5. ผู้ทดสอบบอกให้ผู้ถูกทดสอบตั้งชื่อเรื่อง หรือชื่อภาพด้วย แต่ควรพูดเบาๆ โดยไม่รบกวนผู้ถูกทดสอบคนอื่นที่ยังทำไม่เสร็จ แล้วเขียนชื่อเรื่องไว้ที่มุมขวบน เพราะจะใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการแปลผลการวาดภาพ เช่น อายุ 8 ปี เพศ ชาย ชื่อ จอห์น ประเทศ สหรัฐอเมริกา ชื่อภาพ พระอาทิตย์ขึ้น
6. หลังจากเวลาทดสอบผ่านไป 15 นาที ให้เก็บแบบทดสอบคืน ให้เขียน อายุ เพศ ชื่อ ประเทศ และชื่อภาพไว้ที่มุมขวบนของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban) ทำนองเดียวกับที่อธิบายไว้ในข้อ 5

เกณฑ์การประเมินเพื่อให้คะแนน

แบบทดสอบความคิดสร้างของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban)

นำภาพวาดแต่ละภาพมาประเมินตามเกณฑ์ 14 ข้อ ดังนี้

1) การต่อเติม (Cn)

ชิ้นส่วนที่ได้รับการต่อเติม (ครึ่งวงกลม จุด มุมฉาก เส้นโค้ง เส้นประ และสี่เหลี่ยมจัตุรัสเล็กปลายเปิดนอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่) จะได้คะแนนการต่อเติม ชิ้นส่วนละ 1 คะแนน คะแนนสูงสุดคือ 6 คะแนน

2) ความสมบูรณ์ (Cm)

หากมีการต่อเติมจากเดิมในข้อ 1 หรือให้สมบูรณ์มากขึ้น จะได้คะแนนชิ้นส่วนละ 1 คะแนน ถ้าต่อเติมภาพโดยใช้รูปที่กำหนด 2 รูป มารวมเป็นรูปเดียว เช่น โยงเป็นรูปบ้าน ต่อเป็นอิฐปล่องไฟ ฯลฯ ให้ 1 คะแนน คะแนนสูงสุดในข้อนี้คือ 6 คะแนน

3) ภาพที่สร้างขึ้นใหม่ (Ne)

ภาพหรือสัญลักษณ์ที่วาดขึ้นใหม่นอกเหนือจากข้อ 1 และ 2 จะได้คะแนนเพิ่มอีกภาพละ 1 คะแนน แต่ภาพที่วาดซ้ำหลายๆ ภาพเหมือนๆ กัน (เช่น ภาพป่าที่มีจำนวนต้นไม้หลายๆ ต้น ๆ ซ้ำๆ กัน) จะให้ 2-3 คะแนน คะแนนสูงสุดของข้อนี้ คือ 6 คะแนน

4) การต่อเชื่อมด้วยเส้น (CI)

แต่ละภาพหรือส่วนของภาพ (ทั้งภาพที่สร้างเสร็จขึ้นใหม่ในข้อ 3) หากมีเส้นลากโยงเข้าด้วยกัน ทั้งภายใน และภายนอกกรอบ จะให้คะแนนการโยงเส้นละ 1 คะแนน คะแนนสูงสุดในข้อนี้ คือ 6 คะแนน

5) การต่อเนื้อหาที่ทำให้เกิดเป็นเรื่องราว (Cth)

ภาพใด หรือส่วนของภาพที่ทำให้เกิดเป็นเรื่องราว หรือเป็นภาพรวมจะได้อีก 1 คะแนน ต่อ 1 ชิ้น การเชื่อมโยงนี้อาจเป็นการเชื่อมโยงด้วยเส้น จากข้อ 1 หรือไม่ใช่เส้นก็ได้ เช่น เส้นประของแสงอาทิตย์, เงาต่างๆ, การแตะกันของภาพ ความสำคัญอยู่ที่การต่อเติมนั้น ทำให้ได้ภาพที่สมบูรณ์ตามความหมายที่ผู้ถูกทดสอบ ตั้งชื่อไว้ คะแนนสูงสุดในข้อนี้ คือ 6 คะแนน

6) การข้ามเส้นกันเขตโดยการใช้ชิ้นส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfd)

การต่อเติม หรือโยงเส้นปิดรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสปลายเปิด ซึ่งอยู่นอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่ จะได้คะแนน 6 คะแนนเต็ม

7) การข้ามเส้นกันเขตอย่างอิสระโดยไม่ใช้ส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ Bfi)

การต่อเติม โยงเส้นออกไปนอกกรอบ หรือการวาดภาพนอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่จะได้คะแนน 6 คะแนนเต็ม

8) การแสดงความลึก ไกล – ใกล้ หรือมิติของภาพ (Pe)

ภาพที่วาดให้เห็นส่วนลึก มีระยะใกล้ ไกล หรือวาดภาพในลักษณะ 3 มิติ ให้คะแนน ภาพละ 1 คะแนน หากภาพที่ปรากฏเป็นเรื่องราวทั้งภาพ แสดงความเป็นสามมิติมีความลึก หรือ ไกล – ใกล้ ให้คะแนนเต็ม คะแนนสูงสุดในข้อนี้คือ 6 คะแนน

9) อารมณ์ขัน (Hu)

ภาพที่แสดงให้เห็นหรือก่อให้เกิดอารมณ์ขันจะได้ขึ้นส่วน 1 คะแนน หรือดูภาพรวม ถ้าให้อารมณ์ขันมากก็จะให้คะแนนมากขึ้นเป็นลำดับภาพที่แสดงอารมณ์ขันนี้ ประเมินจากผู้ ทดสอบในหลายๆ ทาง เช่น

- ก. ผู้วาดสามารถล้อเลียนตัวเองจากภาพวาด
- ข. ผู้วาดผนวกชื่อที่แสดงอารมณ์ขันเข้าไป หรือวาดเพิ่มเข้าไป และ / หรือ
- ค. ผู้วาดผนวกลายเส้นและภาษาเข้าไปเหนือการวาดภาพการ์ตูนคะแนนสูงสุดของ ข้อนี้คือ 6 คะแนน

10) การคิดแปลกใหม่ ไม่คิดตามแบบแผน (Uca)

ภาพแสดงความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างไปจากความคิดปกติธรรมดาทั่วไปมีเกณฑ์ การให้คะแนน ดังนี้

- a) การวาง หรือการใช้กระดาษแตกต่างไปจากเมื่อวางกระดาษทดสอบให้แบบปกติ ธรรมดา เช่น พับ หมุน หรือพลิกกระดาษไปข้างหลัง แล้วจึงวาดภาพให้ 3 คะแนน
- b) ภาพที่เป็นนามธรรม หรือไม่เป็นภาพของจริง เช่น การใช้ชื่อที่เป็นนามธรรม หรือ สัตว์ประหลาด ให้ 3 คะแนน
- c) ภาพรวมของรูปทรง เครื่องหมายสัญลักษณ์ ตัวอักษรหรือตัวเลข และ / หรือ การใช้ชื่อหรือภาพที่เหมือนการ์ตูน ให้ 3 คะแนน
- d) ภาพที่ต่อเติมไม่ใช่ภาพที่วาดกันแพร่หลายทั่วไป ให้ 3 คะแนน แต่หากมีการต่อ เติมภาพในลักษณะต่างๆ ต่อไปนี้

- 1) รูปครึ่งวงกลม ต่อเป็นพระอาทิตย์ หน้าคนหรือวงกลม
- 2) รูปมูมจาก ต่อเป็นบ้าน กล่อง หรือสี่เหลี่ยม
- 3) รูปเส้นโค้ง ต่อเป็นงู ต้นไม้ หรือดอกไม้
- 4) รูปเส้นประ ต่อเป็นถนน ตรอก หรือทางเดิน
- 5) รูปจุด ทำเป็นตาของนก หรือสายฝน

รูปทำนองนี้ต้องหักออก 1 คะแนน จาก 3 คะแนนเต็มในข้อ 10 d นี้ แต่ไม่มีคะแนน ติดลบ / คะแนนสูงสุดในข้อ 10 นี้คือ $(a + b + c + d)$ เท่ากับ 12

11) ภาพที่เป็นนามธรรม (Ucb)

ภาพที่เป็นนามธรรม หรือไม่เป็นภาพของจริง เช่น การใช้ชื่อที่เป็นนามธรรมหรือสัตว์ ประหลาด ให้ 3 คะแนน

12) ภาพรวมของรูปทรง (Ucc)

ภาพรวมของรูปทรง เครื่องหมายสัญลักษณ์ ตัวอักษรหรือตัวเลข และ / หรือ การใช้ชื่อหรือภาพที่เหมือนการ์ตูน ให้ 3 คะแนน

13) ภาพที่ต่อเติมไม่ใช่ภาพที่วาดกันแพร่หลายทั่วไป (Ucd)

ภาพที่ต่อเติมไม่ใช่ภาพที่วาดกันแพร่หลายทั่วไป ให้ 3 คะแนน แต่หากมีการต่อเติมภาพในลักษณะต่างๆ ต่อไปนี้

1. รูปเครื่องวงกลม ต่อเป็นพระอาทิตย์ หน้าคนหรือวงกลม
2. รูปมุมฉาก ต่อเป็นบ้าน กล้อง หรือสี่เหลี่ยม
3. รูปเส้นโค้ง ต่อเป็นงู ต้นไม้ หรือดอกไม้
4. รูปเส้นประ ต่อเป็นถนน ตรอก หรือทางเดิน
5. รูปจุด ทำเป็นตานก หรือสายฝน

รูปทำนองนี้ต้องหักออก 1 คะแนน จาก 3 คะแนนเต็มในข้อ 10 d นี้ แต่ไม่มีคะแนนติดลบ / คะแนนสูงสุดในข้อ 10 นี้คือ $(a + b + c + d)$ เท่ากับ 12

14) ความเร็ว (Sp)

ภาพที่ใช้เวลาวาดน้อยกว่า 12 นาที จะได้คะแนนเพิ่มดังนี้

ต่ำกว่า	2	ได้	6	คะแนน
ต่ำกว่า	4	ได้	5	คะแนน
ต่ำกว่า	6	ได้	4	คะแนน
ต่ำกว่า	8	ได้	3	คะแนน
ต่ำกว่า	10	ได้	2	คะแนน
ต่ำกว่า	12	ได้	1	คะแนน
มากกว่าหรือเท่ากับ	12	ได้	0	คะแนน

คะแนนรวมของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban)

ด้านหลังของข้อสอบมีช่องเล็กๆ อยู่ 11 ช่อง แต่ละช่องจะมีรหัสสำหรับให้คะแนนวิธีการให้คะแนนเพียงแต่พับส่วนล่างของแบบทดสอบขึ้นมา ก็สามารถให้คะแนนได้ทันที คะแนนรวมสูงสุดของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban) คือ 72 คะแนน (แปลและเรียบเรียงโดย : อนินทิศา โปษะกฤษณะ : 2535)

ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ที่ควรบันทึกประกอบการทำวิจัย

โดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban)

1. อายุ (เช่น 5 ปี)
2. เพศ (เช่น หญิง หรือชาย)
3. เชื้อชาติและความเป็นมาของเผ่าพันธุ์ (เช่น มองโกลลอยด์, นิกรอยด์, คอเคเชียน หรืออื่นๆ)
4. ประเภทของสถานศึกษา (เช่น ประถมศึกษา หรืออุดมศึกษา, เอกชน หรือรัฐบาล)
5. ข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคม (เช่น ระดับรายได้ต่ำ, ปานกลางหรือสูง)
6. ความเฉพาะเจาะจงของกลุ่มตัวอย่างที่เลือก (เช่น เด็กพิการ – ทางสมอง และ / หรือ ทางร่างกาย, เด็กปกติ, เด็กพิเศษ – อัจฉริยะ และ / หรือมีความสามารถพิเศษ, และ / หรือเด็กไม่ปกติ – ทางสังคม และ / หรือการเบี่ยงเบนทางจิตวิทยา
7. ข้อมูลที่บันทึกอย่างย่อของกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่ม (เช่น เลือกโดยการสุ่มตัวอย่าง, สังเกต เก็บข้อมูล ระหว่างการทำแบบทดสอบ หรืออื่นๆ
8. การทำการทดสอบใหม่ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และ / หรือ เฉพาะราย โดยระบุเหตุผล นั้นๆ ด้วย

ข้อมูลของนักวิจัยผู้สร้างแบบทดสอบ

แฮนส์จี ยี เยลเลน (HANS G, JELLEN, Fh, D)	- อาจารย์ประจำภาควิชา บริหารการศึกษาและ การศึกษาอุดมศึกษามหาวิทยาลัย เซาท์ไอร์แลนด์ อิลลินอยส์ ณ คาร์บอนเดล ประเทศสหรัฐอเมริกา
เคลาส์ เค เออร์บัน (KLAUS K. URBAN, Ph, D)	- อาจารย์มหาวิทยาลัยแฮนโนเวอร์ประเทศสหพันธ์รัฐ เยอรมนี

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม
- รูปแบบการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม
- ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเพลงเสียงเพลงไทยเดิม

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

หลักการและเหตุผล

การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ซึ่งแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นกิจกรรมที่เปิดกว้างให้เด็กได้มีโอกาสแสดงออก ฝึกฝน และพัฒนางานการวาดภาพอย่างอิสระ เกิดความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ การเรียนรู้ด้วยการสร้างงานตามความต้องการของเด็ก กิจกรรมวาดภาพด้วยสีแท่ง และสีผสมน้ำ กับวัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ในกิจกรรมวาดภาพ เมื่อเด็กวาดภาพเสร็จแล้วได้ขยายผลทางความคิด ด้วยการตกแต่งต่อเติมวาดภาพ โดยในการทำทุกๆ กิจกรรมเปิดโอกาสให้เด็กได้ คิดจินตนาการระหว่างเด็กลงมือวาดภาพ มีการเปิดเพลงไทยเดิมบรรเลง เพื่อให้เด็กได้เกิดความเพลิดเพลิน มีความสุข เกิดการเรียนรู้ จินตนาการกับเพลงที่เปิด เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์จากความคิดและจินตนาการของเด็ก การที่เด็กได้ใช้ความคิดจินตนาการมากเท่าใด เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ ที่อยู่รอบตัวมากขึ้น ตลอดจนส่งเสริมพัฒนาการครบทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา พร้อมทั้งจะเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นไป

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ

เนื้อหา

กิจกรรมการวาดภาพประกอบเพลงเสียงเพลงไทยเดิมเป็นกิจกรรมที่ได้วาดภาพตามความคิดจินตนาการ อย่างอิสระ พร้อมทั้งมีบรรยากาศเสียงเพลงไทยเดิมประกอบในการทำกิจกรรม เด็กตกแต่งต่อเติมกิจกรรมได้อิสระในชิ้นงานอย่างสร้างสรรค์

หลักการทำกิจกรรม

1. การจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเพลงบรรเลงไทยเดิม จัดขึ้นในช่วงเวลากิจกรรมสร้างสรรค์ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน โดยจัดในวันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละประมาณ 30 นาที
2. จัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเพลงไทยเดิมบรรเลงมีการเปิดเพลงฟัง ขณะทำกิจกรรมทำให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
3. ให้เด็กมีอิสระในการปฏิบัติกิจกรรมจากวัสดุอุปกรณ์ที่ครูจัดเตรียมไว้ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง อบอุ่น มีแสงสว่างเพียงพอ ครูมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้นให้กำลังใจเด็กขณะปฏิบัติกิจกรรม

โดยแสดงความชื่นชอบในผลงานที่เด็กสร้างขึ้นมาเพื่อจะได้แสดงออกทางผลงานอย่างอิสระและเต็มความสามารถ

4. ระยะเวลาในการดำเนินการ

สัปดาห์ก่อนการทดสอบ สัปดาห์ที่ 1 สร้างความคุ้นเคย เก็บข้อมูลพื้นฐาน และฝึกการจัดเก็บอุปกรณ์ให้กับเด็ก หลังจากกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว

สัปดาห์ 1-8 ดำเนินการทดลอง ในวันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี และจัดเก็บรวบรวมชิ้นงานทุกวันที่ทดลองมา

บทบาทเด็ก

1. เด็กได้ หยิบ จับ เกี่ยวกับอุปกรณ์อย่างเสรี
2. ให้เด็กคิดและจินตนาการ แสดงออกบนชิ้นงานโดยนำการวาดภาพด้วยอุปกรณ์ต่างๆ ที่หลากหลาย พร้อมทั้งเด็กได้ฟังเพลงไทยเดิมบรรเลง
3. สามารถบอกและเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับผลงานของตนเพื่อให้ทราบถึงสิ่งที่เด็กต้องการสื่อออกมา
4. เมื่อหมดเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม ให้เด็กส่งผลงานและจัดเก็บสื่ออุปกรณ์ต่างๆ เข้าที่ให้เรียบร้อย

บทบาทครู

1. ศึกษาแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม
2. ให้แรงเสริมกระตุ้นและจูงใจ ให้เด็กสนใจในกิจกรรม และแสดงออกอย่างเต็มที่ตามความสามารถ
3. เปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมการวาดภาพอย่างอิสระและใช้อุปกรณ์ที่หลากหลายในการสร้างผลงาน ของตนเองตามความคิดจินตนาการ
4. ครูเปิดเพลงไทยเดิมบรรเลงให้เด็กฟังขณะเด็กทำกิจกรรมวาดภาพ

รูปแบบการการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

รูปแบบการการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ

การจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

1. ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยครูเปิดเพลงไทยเดิมให้ฟัง แล้วให้เด็กฟังเสียงที่ได้ยินในเพลง เด็กๆ จินตนาการในเรื่องราวต่างๆ ตามความสนใจและสร้างความพร้อมก่อนนำเข้าสู่กิจกรรม
2. เปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิมตามแผนงานที่กำหนดในตารางการทำกิจกรรม เด็กเลือกวัสดุอุปกรณ์ในการวาดภาพได้อย่างเสรีตามจินตนาการที่ได้ยินจากเสียงเพลงและเรื่องที่เด็กจินตนาการตามความสามารถอย่างเต็มที่
3. ในกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม เป็นการวาดภาพจากหน่วยสาระการเรียนรู้อย่างอิสระด้วยอุปกรณ์ที่จัดเตรียมให้ที่หลากหลาย เด็กสร้างสรรค์ผลงานตกแต่งต่อเติมได้อย่างอิสระผสมผสานภายใต้บรรยากาศเสียงเพลงไทยเดิม เพื่อกระตุ้นให้เด็กได้คิดจินตนาการ
4. ขั้นสรุป เด็กนำเสนอผลงานของตนเองด้วยการเล่าเรื่องจากภาพให้ครูฟัง
5. ครูจัดบันทึก ชื่อภาพและเรื่องราวที่เด็กเล่าเกี่ยวกับภาพที่เด็กวาด

บทบาทเด็ก

1. สังเกตจากผลงานของเด็ก
2. สังเกตการนำเสนอผลงานจากการเล่าเรื่องจากภาพของเด็ก

ตารางการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

ในระยะเวลา 8 สัปดาห์ โดยการทดลองสัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี
ในกิจกรรมสร้างสรรค์ เวลา 10.00 - 10.30 น. ใช้เวลาในการทดลองประมาณ 30 นาที

สัปดาห์ ที่	วันทดลอง	ชื่อกิจกรรม การวาดภาพ	เสียงเพลงไทยเดิมใน บรรยากาศประกอบ การวาดภาพ	สื่อวัสดุ/อุปกรณ์
1	อังคาร	มือน้อยสร้างภาพ	ลาวจำเนนทราย	พู่กันกลม พู่กันแบน สีเทียน สีชอล์ค สีไม้ สีผสมอาหาร สีโปสเตอร์ ดินสอดำ จานใส่สี ตะกร้าใส่สี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษ A4 ผ้ากันเปื้อน
	พุธ	เพื่อนรักสวยด้วยมือเรา	ลาวเจริญศรี	แปรงสีฟัน สำลีก้าน ขวดลูกกลิ้ง ขวดพลาสติก สีโปสเตอร์ สีน้ำ ดินสอ ดำ จานใส่สี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษ A4 ผ้ากันเปื้อน
	พฤหัสบดี	จะเอ่ตัวหนูเอง	โยสลัม	ไม้ไผ่ ไยบวบ ปลายไม้กวาด สีผสมอาหาร สีน้ำ สีโปสเตอร์ ดินสอ ดำ กระดาษหนังสือพิมพ์ จานใส่สี กระดาษ A 4 ผ้ากันเปื้อน
2	อังคาร	อาหารจานโปรด	ต้นบรเทศ	พู่กันกลม พู่กันแบน สีเทียน สีชอล์ค สีไม้ สีผสมอาหาร สีโปสเตอร์ ดินสอดำ จานใส่สี ตะกร้าใส่สี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษ A4 ผ้ากันเปื้อน
	พุธ	ประสาทมัสผัสที่รับรู้	ลมพัดชายเขา	แปรงสีฟัน สำลีก้าน ขวดลูกกลิ้ง ขวดพลาสติก สีโปสเตอร์ สีน้ำ ดินสอ ดำ จานใส่สี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษ A4 ผ้ากันเปื้อน
	พฤหัสบดี	พักผ่อนร่างกาย	จีนเก็บบุปผา	ไม้ไผ่ ไยบวบ ปลายไม้กวาด สีผสมอาหาร สีน้ำ สีโปสเตอร์ ดินสอดำ กระดาษหนังสือพิมพ์ จานใส่สี กระดาษ A 4 ผ้ากันเปื้อน

สัปดาห์ ที่	วันทดลอง	ชื่อกิจกรรม การวาดภาพ	เสียงเพลงไทยเดิมใน บรรยากาศประกอบ การวาดภาพ	สื่อวัสดุ/อุปกรณ์
3	อังคาร	ประหยัสดอคอม เมื่อยังเยาว์วัย	จันทราพัด	พู่กันกลม พู่กันแบน สีเทียน สีชอล์ค สีไม้ สีผสมอาหาร สีโปสเตอร์ ดินสอดำ จานใส่สี ตะกร้าใส่สี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษ A4 ผ้ากันเปื้อน
	พุธ	เด็กกตัญญูรู้คุณ	ลาวเสียงเทียน	แปรงสีฟัน สำลีก้าน ขวดลูกกลิ้ง ขวดพลาสติก สีโปสเตอร์ สีน้ำ ดินสอดำ จานใส่สี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษ A4 ผ้ากันเปื้อน
	พฤหัสบดี	เด็กดีมีวินัย	สร้อยเพลง	ไม้ไผ่ โยบวบ ปลายไม้กวาด สีผสมอาหาร สีน้ำ สีโปสเตอร์ ดินสอดำ กระดาษหนังสือพิมพ์ จานใส่สี กระดาษ A 4 ผ้ากันเปื้อน
4	อังคาร	ครอบครัวสุขสันต์	เขมรรอบตึก	พู่กันกลม พู่กันแบน สีเทียน สีชอล์ค สีไม้ สีผสมอาหาร สีโปสเตอร์ ดินสอดำ จานใส่สี ตะกร้าใส่สี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษ A4 ผ้ากันเปื้อน
	พุธ	บ้านธรรมชาติ	นกขมิ้น	แปรงสีฟัน สำลีก้าน ขวดลูกกลิ้ง ขวดพลาสติก สีโปสเตอร์ สีน้ำ ดินสอดำ จานใส่สี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษ A4 ผ้ากันเปื้อน
	พฤหัสบดี	พ่อแม่ที่รัก	เขมรไทรโยค	ไม้ไผ่ โยบวบ ปลายไม้กวาด สีผสมอาหาร สีน้ำ สีโปสเตอร์ ดินสอดำ กระดาษหนังสือพิมพ์ จานใส่สี กระดาษ A 4 ผ้ากันเปื้อน

สัปดาห์ ที่	วัน ทดลอง	ชื่อกิจกรรม การวาดภาพ	เสียงเพลงไทยเดิมใน บรรยากาศประกอบ การวาดภาพ	สื่อวัสดุ/อุปกรณ์
5	อังคาร	ชุมชนของหนู	ลาวจำเนนทราย	พู่กันกลม พู่กันแบน สีเทียน สีชอล์ค สีไม้ สีผสมอาหาร สีโปสเตอร์ ดินสอดำ จานใส่สี ตะกร้าใส่สี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษ A4 ผ้ากันเปื้อน
	พุธ	บุคคลในชุมชน	ลาวเจริญศรี	แปรงสีฟัน สำลีก้าน ขวดลูกกลิ้ง ขวดพลาสติก สีโปสเตอร์ สีน้ำ ดินสอดำ จานใส่สี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษ A4 ผ้ากันเปื้อน
	พฤหัสบดี	หนูรักในหลวง	โยสลัม	ไม้ไผ่ โยบวบ ปลายไม้กวาด สีผสมอาหาร สีน้ำ สีโปสเตอร์ ดินสอดำ กระดาษหนังสือพิมพ์ จานใส่สี กระดาษ A 4 ผ้ากันเปื้อน
6	อังคาร	ฝนจามาจากไหน	ต้นบรเทศ	พู่กันกลม พู่กันแบน สีเทียน สีชอล์ค สีไม้ สีผสมอาหาร สีโปสเตอร์ ดินสอดำ จานใส่สี ตะกร้าใส่สี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษ A4 ผ้ากันเปื้อน
	พุธ	ต้นไม้แสนงาม	ลมพัดชายเขา	แปรงสีฟัน สำลีก้าน ขวดลูกกลิ้ง ขวดพลาสติก สีโปสเตอร์ สีน้ำ ดินสอดำ จานใส่สี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษ A4 ผ้ากันเปื้อน
	พฤหัสบดี	ลมพัดพา	จิ้งเก็บบุปผา	ไม้ไผ่ โยบวบ ปลายไม้กวาด สีผสมอาหาร สีน้ำ สีโปสเตอร์ ดินสอดำ กระดาษหนังสือพิมพ์ จานใส่สี กระดาษ A 4 ผ้ากันเปื้อน

สัปดาห์ ที่	วัน ทดลอง	ชื่อกิจกรรม การวาดภาพ	เสียงเพลงไทยเดิมใน บรรยากาศประกอบ การวาดภาพ	สื่อวัสดุ/อุปกรณ์
7	อังคาร	ทะเลแร่เรียง	จันทราพัด	พู่กันกลม พู่กันแบน สีเทียน สีชอล์ค สีไม้ สีผสมอาหาร สีโปสเตอร์ ดินสอดำ จานใส่สี ตะกร้าใส่สี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษ A4 ผ้ากันเปื้อน
	พุธ	ฉันทอน้ำ	ลาวเสียงเทียน	แปรงสีฟัน สำลีก้อน ขวดลูกกลิ้ง ขวดพลาสติก สีโปสเตอร์ สีน้ำ ดินสอดำ จานใส่สี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษ A4
	พฤหัสบดี	เมื่อหนูแปลงร่างเป็น ดอกไม้	สร้อยเพลง	ไม้ไผ่ ไยบวบ ปลายไม้กวาด สีผสมอาหาร สีน้ำ สีโปสเตอร์ ดินสอดำ กระดาษหนังสือพิมพ์ จานใส่สี กระดาษ A 4 ผ้ากันเปื้อน
8	อังคาร	ฉันทอน้ำในป่าใหญ่	เขมรรอบดึก	พู่กันกลม พู่กันแบน สีเทียน สีชอล์ค สีไม้ สีผสมอาหาร สีโปสเตอร์ ดินสอดำ จานใส่สี ตะกร้าใส่สี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษ A4 ผ้ากันเปื้อน
	พุธ	เมื่อฉันทอน้ำ	นกขมิ้น	แปรงสีฟัน สำลีก้อน ขวดลูกกลิ้ง ขวดพลาสติก สีโปสเตอร์ สีน้ำ ดินสอดำ จานใส่สี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษ A4 ผ้ากันเปื้อน
	พฤหัสบดี	สัตว์น้ำในทะเล	เขมรไทรโยค	ไม้ไผ่ ไยบวบ ปลายไม้กวาด สีผสมอาหาร สีน้ำ สีโปสเตอร์ ดินสอดำ กระดาษหนังสือพิมพ์ จานใส่สี กระดาษ A 4

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

ตัวอย่าง แผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม
ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 การศึกษา 2550

สัปดาห์ที่ 1 วัน อังคาร

ชื่อกิจกรรม มือน้อยสร้างภาพ

จุดมุ่งหมาย

1. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
2. ส่งเสริมความสามารถของกล้ามเนื้อและการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา
3. พัฒนาการรับรู้การใช้ประสาทสัมผัสในการวาดภาพด้วยสภาพแวดล้อมที่มีเสียงเพลงไทยเดิมบรรเลง
4. สามารถพูดหรือบอกเกี่ยวกับความคิดจินตนาการของตนเอง
5. ฝึกทักษะการสังเกตเปรียบเทียบลักษณะต่างๆ หรือสื่ออุปกรณ์ในการวาดภาพ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

1. เด็กฟังเพลงบรรเลงไทยเดิม โดยครูบอกเด็กว่าเพลงที่ฟังเป็นเพลงไทยเดิมชื่อเพลงลาวตำเนินทราย โดยเพลงไทยเดิมที่ฟังเป็นเพลงบรรเลงไม่มีเสียงร้องของเนื้อเพลง
2. เด็กสนทนากับครูเกี่ยวกับเสียงเพลงบรรเลงไทยเดิมที่ได้ยิน เด็กๆ ได้ยินเสียงอะไรบ้าง เด็กๆ ทำท่าทางตามจินตนาการประกอบไปกับเสียงเพลงตามความคิดของเด็กๆ เอง
3. เด็กๆ ตอบคำถามโดยครูใช้คำถามกระตุ้นความคิดจินตนาการ เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่กิจกรรมการวาดภาพ ใช้คำถามดังนี้
 - เด็กๆ คิดถึงสิ่งใดบ้างเมื่อได้ยินเสียงเพลงที่ครูเปิด
 - ทำไมเด็กๆ จึงคิดเช่นนั้น
 - ภาพที่เด็กๆ จินตนาการ เด็กๆ นำไปตกแต่งต่อเติมให้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการวาดภาพในชั้นงานได้อย่างไรบ้าง

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. เด็กได้สังเกตและสัมผัส หยิบจับ ชักถาม กับอุปกรณ์การวาดภาพที่มีขนาดและลักษณะแตกต่างกัน เด็กๆ เลือกใช้ได้อย่างอิสระตามความสนใจ พร้อมทั้งครูเปิดเพลงบรรเลง เพลงลาวตำเนินทรายในบรรยากาศสภาพแวดล้อมในด้านเสียงเพลงที่เพลิติเพลิน มีความสุขขณะทำกิจกรรมวาดภาพ ตลอดเวลาในการทำกิจกรรม
2. ให้เด็กคิดจินตนาการในเรื่องราวที่เด็กสนใจจะนำมาวาดภาพตามความคิดสร้างสรรค์
3. เด็กแสดงออกตามความคิดสร้างสรรค์ในการตกแต่งต่อเติมได้อย่างหลากหลาย

ขั้นสรุป

เด็ก ๆ นำเสนอผลงานของตนเองแสดงให้ครูชม และเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับภาพที่วาดพร้อมทั้งครูจดบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับผลงานของเด็ก

สื่อ/วัสดุอุปกรณ์

1. CD เพลงลาวดำนันทราय
2. เครื่องเล่น CD
3. กระดาษ A4
4. พู่กันกลม
5. พู่กันแบน
6. สีเทียน
7. สีชอล์ค
8. สีไม้
9. สีผสมอาหาร
10. สีโปสเตอร์
11. ดินสอดำ
12. จานสี
13. ตะกร้าใส่สี
14. กระดาษหนังสือพิมพ์
15. ผ้ากันเปื้อน

การประเมินผล

1. สังเกตผลงานของเด็ก
2. สังเกตจากพฤติกรรมของเด็กจากการเล่าถึงผลงานของเด็กที่วาดภาพตามจินตนาการที่มีเสียงเพลงไทยเดิมประกอบ

สัปดาห์ที่ 1 วัน พุธ

ชื่อกิจกรรม โรงเรียนสวยด้วยมือเรา

จุดมุ่งหมาย

1. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
2. ส่งเสริมความสามารถของกล้ามเนื้อและการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา
3. พัฒนาการรับรู้การใช้ประสาทสัมผัสในการวาดภาพด้วยสภาพแวดล้อมที่มีเสียงเพลงไทยเดิมบรรเลง
4. สามารถพูดหรือบอกเกี่ยวกับความคิดจินตนาการของตนเอง
5. ส่งเสริมให้ใช้วัสดุที่เหลือใช้ในการวาดภาพที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ผลงานแปลกใหม่

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

1. เด็กฟังเพลงบรรเลงไทยเดิม โดยครูบอกเด็กว่าเพลงที่ฟังเป็นเพลงไทยเดิมชื่อเพลงลาวเจริญศรี โดยเพลงไทยเดิมที่ฟังเป็นเพลงบรรเลงไม่มีเสียงร้องของเนื้อเพลง
2. เด็กสนทนากับครูเกี่ยวกับเสียงเพลงบรรเลงไทยเดิมที่ได้ยิน เด็กๆ ได้ยินเสียงอะไรบ้าง เด็กๆ ทำท่าทางตามจินตนาการประกอบไปกับเสียงเพลงตามความคิดของเด็กๆ เอง
3. เด็กๆ ตอบคำถามโดยครูใช้คำถามกระตุ้นความคิดจินตนาการ เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่กิจกรรมการวาดภาพ ใช้คำถามดังนี้
 - เด็กๆ คิดถึงสิ่งใดบ้างเมื่อได้ยินเสียงเพลง
 - เด็กๆ บอกชื่อเพื่อนๆ ที่เด็กๆ รู้จักว่ามีใครบ้าง
 - เด็กๆ นำเพื่อนมาบันทึกวาดภาพ ตกแต่ง ต่อเติม ให้สร้างสรรค์อย่างไรบ้าง

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. เด็กได้สังเกตและสัมผัส หยิบจับ ชักถาม กับวัสดุที่เหลือใช้ที่สามารถนำมาวาดภาพได้ และมีขนาดและลักษณะแตกต่างกันนำมาวาดภาพ เลือกใช้ได้อย่างอิสระตามความสนใจในการสร้างสรรค์ผลงาน พร้อมทั้งครูเปิดเพลงบรรเลงเพลงลาวเจริญศรี ในบรรยากาศสภาพแวดล้อมในด้านเสียงเพลงที่ผลิตเพลิน มีความสุขขณะทำกิจกรรมวาดภาพ ตลอดเวลาในการทำกิจกรรม
2. ให้เด็กคิดจินตนาการในเรื่องราวที่เด็กสนใจจะนำมาวาดภาพตามความคิดสร้างสรรค์
3. เด็กแสดงออกตามความคิดสร้างสรรค์ในการตกแต่งต่อเติมได้อย่างหลากหลาย

ขั้นสรุป

เด็กๆ นำเสนอผลงานของตนเองแสดงให้ครูชม และเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับภาพที่วาดพร้อมทั้งครูจดบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับผลงานของเด็ก

สื่อ/วัสดุอุปกรณ์

1. CD เพลงลาวเจริญศรี
2. เครื่องเล่น CD
3. กระดาษ A4
4. แปรงสีฟัน
5. สำลีก้อน
6. ขวดลูกกลิ้ง
7. ขวดพลาสติก
8. สีโปสเตอร์
9. สีน้ำ
10. ดินสอสี
11. จานใส่สี
12. กระดาษหนังสือพิมพ์
13. ผ้ากันเปื้อน

การประเมินผล

1. สังเกตผลงานของเด็ก
2. สังเกตจากพฤติกรรมของเด็กจากการเล่าถึงผลงานของเด็กที่วาดภาพตามจินตนาการที่มีเสียงเพลงไทยเดิมประกอบ

สัปดาห์ที่ 1 วัน พุธ สดดี

ชื่อกิจกรรม จ๊ะเอ๋ตัวหนูเอง

จุดมุ่งหมาย

1. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
2. ส่งเสริมความสามารถของกล้ามเนื้อและการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา
3. พัฒนาการรับรู้ประสาทสัมผัสในการวาดภาพด้วยสภาพแวดล้อมที่มีเสียงเพลงไทยเดิม

บรรเลง

4. สามารถพูดหรือบอกเกี่ยวกับความคิดจินตนาการของตนเอง
5. ฝึกทักษะการสังเกต เปรียบเทียบลักษณะต่างๆ ของสื่ออุปกรณ์ในการวาดภาพ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

1. เด็กฟังเพลงบรรเลงไทยเดิม โดยครูบอกเด็กว่าเพลงที่ฟังเป็นเพลงไทยเดิมชื่อเพลงโยสลิ้ม โดยเพลงไทยเดิมที่ฟังเป็นเพลงบรรเลงไม่มีเสียงร้องของเนื้อเพลง
2. เด็กสนทนากับครูเกี่ยวกับเสียงเพลงบรรเลงไทยเดิมที่ได้ยิน เด็กๆ ได้ยินเสียงอะไรบ้าง เด็กๆ ทำท่าทางตามจินตนาการประกอบไปกับเสียงเพลงตามความคิดของเด็กๆ เอง
3. เด็กๆ ตอบคำถามโดยครูใช้คำถามกระตุ้นความคิดจินตนาการ เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่กิจกรรมการวาดภาพ ใช้คำถามดังนี้
 - เด็กๆ เคยเห็นตัวเองได้อย่างไร
 - ถ้าเด็กๆ วาดภาพ ตัวเด็กเอง จะวาดได้อย่างไร
 - ให้เด็กๆ นึกถึงตัวเด็กเองแล้ววาดรูปร่างลักษณะของเด็กเอง นำมาวาดภาพต่อเติมเสริมแต่งให้สร้างสรรค์ตามจินตนาการได้อย่างไรบ้าง

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. เด็กได้สังเกตและสัมผัส หยิบจับ ชักถาม กับวัสดุธรรมชาติที่สามารถนำมาวาดภาพได้ มีขนาดและลักษณะแตกต่างกันนำมาวาดภาพ เลือกใช้ได้อย่างอิสระตามความสนใจในการสร้างสรรค์ผลงาน พร้อมทั้งครูเปิดเพลงบรรเลงเพลงโยสลิ้ม ในบรรยากาศสภาพแวดล้อมในด้านเสียงเพลงที่ผลิตเพลง มีความสุขขณะทำกิจกรรมวาดภาพ ตลอดเวลาในการทำกิจกรรม
2. ให้เด็กคิดจินตนาการในเรื่องราวที่เด็กสนใจจะนำมาวาดภาพตามความคิดสร้างสรรค์
3. เด็กแสดงออกตามความคิดสร้างสรรค์ในการตกแต่งต่อเติมได้อย่างหลากหลาย

ขั้นสรุป

1. เด็กๆ นำเสนอผลงานของตนเองแสดงให้ครูชม และเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับภาพที่วาด พร้อมทั้งครูจดบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับผลงานของเด็ก
2. เด็กนำผลงานทุกชิ้นมาวางที่พื้นของสัปดาห์ที่ 1 ซึ่งเด็กๆ จะมีคนละ 3 ชิ้นงานเด็กๆ ทุกคนนำผลงานมาวางรวมกันทั้งหมด 45 ชิ้นงาน เพื่อให้ตนเองและเพื่อนๆ ได้ชื่นชมผลงาน พร้อมทั้งบรรยากาศฟังเพลงไทยเดิมบรรเลง

สื่อ/วัสดุอุปกรณ์

1. CD เพลงโยลัม
2. เครื่องเล่น CD
3. กระดาษ A4
4. ไม้ไผ่
5. โยบวบ
6. ปลายไม้กวาด
7. สีส้มอาหาร
8. สีน้ำ
9. สีโปสเตอร์
10. ดินสอดำ
11. กระดาษหนังสือพิมพ์
12. จานใส่สี
13. ผ้ากันเปื้อน

การประเมินผล

1. สังเกตผลงานของเด็ก
2. สังเกตจากพฤติกรรมของเด็กจากการเล่าถึงผลงานของเด็กที่วาดภาพตามจินตนาการที่มีเสียงเพลงไทยเดิมประกอบ

ภาคผนวก ค

- รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพ ประกอบเสียงเพลงไทยเดิม

อาจารย์ไพฑูรย์ อุบันโน	อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อาจารย์ศิริลักษณ์ ไทยดี	อาจารย์ผู้สอนโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ฝ่ายมัธยม
อาจารย์อภิรตี ศรีนวล	อาจารย์ผู้สอนระดับชั้นอนุบาล โรงเรียนบ้านเขายวนเฒ่า จังหวัดนครศรีธรรมราช

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามความคิดสร้างสรรค์ ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban)

ผศ. ดร. ดารณี ศักดิ์ศิริผล	อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ประสิทธิ์รักษ์ เจริญผล	ครูใหญ่โรงเรียนอนุบาลจางูเวช

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	นางสาวนันท์ชพร จิรขจรชัย
วันเดือนปีเกิด	19 มิถุนายน 2515
สถานที่เกิด	จังหวัดตราด
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	57 หมู่ 3 ต. น้ำเชี่ยว อ. แหลงมอบ จ. ตราด 23120
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ครู คศ. 1
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านหนองม่วง ตำบลไม้รูด อ. คลองใหญ่ จังหวัดตราด 23110

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2538	ค.บ. วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย จากสถาบันราชภัฏจันทรเกษม
พ.ศ. 2551	กศ.ม. สาขาวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ